

నారాయణదాస

పంచశతి

[దాసుగారి తెలుగు శతకములు]

916

కృతికర్త :

మహాకవి

శ్రీ ఆదివట్ట నారాయణదాసు

సంపాదకుడు :

శ్రీమాన్ కోగంటి సీతారామాచార్యులు

ప్రచురణ :

రామకృష్ణా ఇండస్ట్రీస్ వారి సౌజన్యముతో

GI

దాసభారతీ ప్రచురణలు : ౧౨

9/6

నారాయణదాస

పంచశతి

[దాసుగారి తెలుగు శతకములు]

కృతికర్త :

మ హా క వి

శ్రీ ఆదిభట్ట నారాయణదాసు

సంపాదకుడు :

శ్రీమాన్ కోగంటి సీతారామాచార్యులు

ప్రచురణ :

రామక్రిష్ణా ఇండస్ట్రీస్ వారి సౌజన్యముతో

మొదటికూర్పు
1000 ప్రతులు
ఆగస్టు, 1976.

సర్వ స్వామ్య సంకలితము
ప్రాప్తిస్థానములు :
ఉపాధ్యాయుల సావిత్రమ్మ
C/o శ్రీ కర్రా ఈశ్వరరావు
4-2-13, చంద్రమాళినగర్
గుంటూరు-2

వెల 5 రూ.

ముద్రణ
శ్రీ పి. రామకృష్ణమూర్తి
మేనేజింగు డైరెక్టర్
వెల్ కమ్యూనికేషన్ ప్రైవేట్ లిమిటెడ్, బ్రాడీపేట గుంటూరు-2

మ ట్టు

నిట్టపుట్టునొనియాడనినాలిక చింకిపాతపీలిక, కంబమయ్య పేరువ్రాయని
 కేలు తుక్కుకీలు, నరసింగవిదలంపని యుల్లము పాడుకల్లము, కంబమురాయని
 తిరునాళ్ళగనవికన్నులు మేకమెడచన్నులు సింగనికి మ్రొక్కనిబ్రతుకెంగిలి
 మెతుకు, రెంటితాగుడు తిండిమెట్టంటువేల్పునొల్వనివారు మానిసులుకారు. నిక్క
 మని వక్కాణించు పెద్దలమాట నమ్ముకొని నావాడినమాటలువిడిచి యిట్టి సీమపలు
 కులస్సీసమువంద నరసింగవిపై మఱిమాటలల్లువారై నగూర్చ సలవికాని తీరున
 నాయిలువేల్పు నెనరుమై నేఁబన్నగలిగినాఁడను. నిజముగా నెద్దియోకూతలు
 నేసినన్నలున్దప్ప మొట్టమొదటఁదక్కుమేనితాల్పులకువలె మానిసులకుఁజూడఁ
 దలంపులొందారు నెఱిఁగించుకొన జంత్రములుగాని వ్రాతలుగానిలేవు. ఏడు
 తోఁబుట్టునెల్లరు నేడుపుతోనే గిట్టకతప్పదు. బ్రతుకు తుదమొదళ్ళ దినుసేడ్చేయగు
 నెడ నద్దానినడుముకూడ సాజముగా నేడుపే కాకతీరదు. కావున మొత్తముపై
 నిట్టి వ్రాతకూత రకములన్నియు నెదోయేడుపులోఁ జేరినవే, కూడుకూర్చుకూట
 ములకై యెట్టిమానిసులైనం దమతమ వాతచేతలనెట్లో వెలితిపడక వీలా,
 మంచిగాఁగొందఱు న్నెడగాఁ గొందఱు న్నుట్టిపెఱిగెడువారెల్లఁ దమకోర్కులు
 నెఱవేర్చు కొనఁజెల్లని మొట్టతెలుపుకొనుచుందురుగా, నిజముగా నెవ్వరైన నేడ్వక
 తీరదు మఱేడ్చిన లాబములేదు, కోరుకొన్నట్లు జరుగదుకానికోర్కు లన్నొనసాగించు
 కొనుటకై యెట్లో దేవులాడకతప్పదు, కసింతయున్ముందుకాఁబోవుపని నెఱుఁగఁ
 దరముకాదు, తమంతఁదామెట్లో జరుగు మంచిచెడ్డలెంతవారేసఁ గుడువకతప్పదు,
 చావకతీరనిగూనివంపులాగున్నదబ్బాయీ మానిసిబ్రతుకు, నిక్కముగా సందతికన్న
 నెక్కువగా నుండవలెననియుఁ దాదలంచినట్లెల్లపనులు జరుగవలయుననెడుగొంత
 మకోరిక మానిసికిఁబుట్టుతెగులు, బావఁడు దొర కోమటికొననెడు నాల్గుకొలముల
 కట్టుపాటువలె వాతవ్రాతచేతల పడికట్లన్నియు న్నూటికొకవంతు వెఱ్ఱివాండ్రచేత
 న్దక్కిన తొంబదితొమ్మిదిపాళ్ళు మోసకాండ్రచేతన్దప్ప కేర్పడినవని కొంతయైనఁ

దెర్విశీలులు కలవారొప్పుకొనకతప్పునా, కూడుకూర్కు కూటములతోడనే తక్కు
 మేని తాలుపులమాడ్కిఁదనివి పొందక లేనిపోని చేతకాని పరువులకై తంటాలు
 పడుచూరకు మనసోని మంగలిపిల్లితల గొలుగునట్లీమూ నాళ్ళముచ్చట ముఱికిబ్రతు
 కెట్లేనిఁగడువని యేరాయియైననేమి పండ్లూ డంగొట్టుకొనుట కనితెలిసీతెలియక పిన్న
 యైన నేమి పెద్దయైన నేమి పేదయైననేమి దొంగయైననేమి కోరికోరిచెడుచున్నారాహా
 పుట్టుక చావులాఁకలిదప్పికలు మేల్కీడులు హెచ్చుతగ్గులు రేపుమాపులుక్రిందు మీఁదు
 లందఱిక్కొక్కచేకదా, యింతకున్నన మెఱుఁగఁదరముకాక దా గియున్న వేల్పుడిను
 సేదియో మనమనుకొన్న మంచిసెబ్బరలకుఁ దల్లివేరని తెలియఁజాలక పెద్దకుండల
 కెసళ్ళు పెట్టుచు నందరానిపండ్లకట్టు చావుచుఁ దుదకొకరొకరిఁదూలవాఁడి తన్ను
 కొనుచు వలపుపగ పిసినారితనము తగులు పొగరుమచ్చరములన్నిక్కి యయ్యానాకోరి
 నట్లు బ్రతుకఁజాలనై తినని యేడ్చుచున్నోలియునంత యెల్లప్పుడున్నతోడి వారికి
 మేలేకోరెడు నెవ్వరికోగాని ముప్పొద్దునన్వేల్పు నేనమ్మికొల్పు మఱేయొంటికాం
 ద్రకోకాని దప్పదుగా తమతోడివారలనెల్ల తెఱంగు లన్నొప్పించి తామొక్కరే
 పెచ్చుకుడిచి తెగఁగ్రొవ్వి విట్టవీఁగి బలిమినఱఁగారు తిప్పకాయలే మొత్తముపై
 మానిసులలో నెన్నఁదైన నేలయందంతటన్ననువట్టుచుందురని విరుకుపర్చుట యొక
 పొరపాటు కానేరదు. ఔరా కూటికొఱకే కోటివిద్దెలు, తమచేతికిలొంగిన పనులమెడ
 నులిమిచంపు కూళజన్నములఁట పదునాఱుసుద్ది వేడబములఁట పదునెనిమిది విద్దె
 లట, యఱువదినాలుగు పిచ్చినేర్పులఁట, యేన్నో దొంగవానివరుసలఁట, యాస్తీ
 యిస్తువులఁట, కొలములఁట; మడితడులఁట, నోములఁట, పస్తులఁట, చదువు
 నందెలఁట, లెక్కలేని కొద్దిగొప్పతరముపరువులఁట, మేల్కీడులఁట, యేమిపొట్టక
 కూర్చి యొకరుచెడవలె దా బాగుపడవలె, నందఱున్నోరియనవలెదా నొక్కఁడే కొరి
 నట్లెల్ల బ్రతుకవలె; నని యడియానన్వేగు నబ్బికాఁడోహో, వెఱ్ఱపెండ్లామునకే తక్కి
 నయిల్లాండ్రకన్న మునుముందే తాడు తెగెనను సామెతకుఁ దార్కాణము కాక
 మానఁడు తనతోడియం దఱితోఁగూడు పంచుకొని తినుచు నెల్లవారికిన్మంచి గానడుచు
 కొనుచుఁదక్కినవారికన్న నెందులోనైనం దనయొక్కవస్టాటుకొనకే యుసులులనై

నన్నొప్పింప, కెల్లరికిన్నేరే చేయఁదలకొనుచుఁ గలనైన నల్లలిచ్చకములాడక,
 మోసమొల్లక, నేలన్దున్నుకొని పండించుకొనుట తప్ప మఱేపవిమీఁదనైన న్నతుక
 నెంచ, కెల్లతెఱంగుల నిరుగుపొరుగులకు న్తోడ్పడుచుఁ, గొచెన్నఁడున్దిసక, మంచి
 నీకుతప్ప మఱేవెట్టి నీళ్ళేనిన్ద్రావకొ, కయావులనే పెంచుకొని పాడిపడుచుచు, నాయా
 తెగలవారెక్కటిగాఁ బదిండ్లకుమించి యెడముగా నాయాయాకుగట్టుకొన, కెయేకొల
 ములవా రాయాకొలములతోనే పెద్దలుచెప్పిన చొప్పున నీడుజోడు జతిపడుతెన్నునఁ
 బెండిలిజరుపుకొనుచు, సేద్యము, వెజ్జుఱికము, కూకమెకముల న్వేటాడుటయు,
 నీమూఁడుపనులుతప్ప, మఱేలేనిపోని యక్కఱమాలిన వ్రాతకూఁతచదువునందెల
 జోలియు న్దలపెట్టకొకమందుకొతకే వెజ్జుచెప్పినచొప్పున మత్తుచిలు ముదీనుసులు
 వాడుకొనుచుఁ, దమ్ముకాపాడుట కై వేల్పున్ముప్రొద్దు లన్వేడుకొనుచు, మాఱు
 కోరిన యాటపాటమాటమీటల, నొందొరులకు వేడ్కగావించుకొనువారిన్దప్పక, కం
 బమయ్య యిక్కట్టులన్ని యున్దప్పించి, కోరినన్నెండ్లు హాయిగా మన్నింపకమానఁడు,
 వ్రాత మొదలగు జంత్రములవలన నోటిపల్కుల న్మొట్టమొదటి పెద్దలు వెల్లడించు
 కుంటకుఁ గత, మాయాకుత్తుకల రవళివడి సొగసులుచెడి. చెవులకు వెగటుపుట్టించు
 ననియును, వ్రాత మొదలగు మూఁగజంత్రముల పలుకుబడికి! లేనిపోని వెట్టిమొట్టి
 వివరములు పుట్టించి, వేల్పుమీఁద నమ్మికన్జెదరఁగొట్టి, యరమఱునెప్పించి, యొందొ
 రుమికన్పాడునల్పి, కొలము మరియాదలన్మంటగలిపి, లాఁతులకులొంగియైన, నెట్లో
 సరువుమాలి, సిగ్గెడసి, యొకరికన్న నొకరెక్కుడు వారమునుకొని తెగనీల్లుచు, లం
 చములుబ్బర సొమ్ములన్మెక్క యడ్డదిడ్డముగాఁదేరగాఁ దివి క్రొవ్వెక్కి సోమరిపోతు
 లయి, యెల్లబోగముఁ నొందొరులన్నించి విట్టువీఁగుచుఁ దమలోఁదమకేసరివడ, కొక
 రినికొకరు మాపుకొనుచుఁ గ్రిందుమీఁదునకు రెంటికిన్జెడి, బలిమింగోరి దబ్బునమడి
 యుదురని నిజమెఱుఁగుటయే, రానురాసినాటికచ్చతెలుఁ, గందులోనెన్ని కగాలాఱి
 నుడి జోలికానంతయున్నేని యీసీమపలుకిపుడు పంటకు వచ్చెన్దావునా, నేలయందెల్ల
 వాడుకొనంబడు నెల్లమాటలతో నెద్దాని కలుపొక్కింతయులే, కెక్కటిగా, నేయెరుపు
 రంగైన నంటించుకొనకే పెరనాడవునుండి యైనబొడుమక, తల్లితల్లివలె, నెల్లపలు

కులమిన్నయై, వెలయుచుంట, నీతేనెతీయని విలాతితెలుగు నెన్నినాచేతనైన
కొలంది, వీనిట్టపుట్టు వేల్పువంద, న్నామంచిచదువరులెల్ల, నాయల్లి నయాసీసముల
కొనయడుగులన్దలంచియైనఁ దమపుట్టువీడేర్చుకొనఁ గలుగుదురని. యెంచువారలన్మ
న్నించి, నాయిలువేల్పు కాపాడుఁగాక. ఈవేల్పువంధయందలి మాఱుమూలపలుకుల
కీపొత్తము కొనన్వివరము తెల్పినాఁడను.

అజ్ఞాదాదిబట్ల నారాయణదాసుఁడు.

విజయనగరముదొర పాటబడి పెద్ద.

ము ద్రా ప క ప్ర శ స్తి

శా। శ్రీ లొప్పారీ మహాంధ్రదేశమున వాసింజెంది, సాహిత్య కే
 లీ లోలత్వమునంది, సాహృదము నోలించెంచి, విద్యన్మ నో
 బ్జాలంకారత సంఘటించి, సుకవీంద్రానేక కావ్యాళి మా
 లా లక్ష్మీకములై చెలంగెడిని మేల్కర్పూర సౌరభ్యముల్

శా। ఆ సౌరభ్యము రూపమై వెలసెనో? అ సాహృదమ్మెల్ల పెన్
 మూసంబోసిన మూర్తి నై భవమొ? సాంపుల్ నింపు సాహిత్య కే
 లీ సాభాగ్యమొ? రామచంద్ర కరుణాలీలా విశేషమ్మొ! పే
 ర్వాసిన్ గప్పురపుం బసందు రుచిమత్ప్రారంభ మేపారెనో?

సీ। శ్రీరామ చరణ రాజీవ సద్భక్తుడై
 పరమ పావనధర్మ ఫక్కి నెటింగి
 పృథు యజ్ఞశీల పవిత్ర చరిత్రుడై
 పుణ్యవాసనల పెంపునందనర్చి
 కేశవతీర్థ సంకీర్తిత శ్రీరామ
 చరితముద్రణ ధురంధురతదాల్చి
 రామనామధ్యాన రసవన్మనోవృత్తి
 సకల సజ్జనమైత్రి సంతరించి

గీ। మహిత సీతాసతీ మనో మధురమూర్తి
 రాముడై కృష్ణవెభ వారాముడగుచు
 పరిమలద్దివ్య కర్పూర వంశజుని
 చంద్రముడు రామకృష్ణుండు సాధుశీలి

శ్రీ నారాయణ దాస పంచశతి ముద్రింపించి దాతృత్వ దీ
 తా నై పుణ్యము మెచ్చు కోల్గొనెడి శ్రీ కర్పూర వంశోద్భవున్
 శ్రీనిండా రెడు భోగభాగ్యములతోఁ జెన్నారు శశ్వత్క లా
 శ్రేణి ప్రాణముగాఁగఁ బోచు హరి మా శ్రీరామకృష్ణాగ్రణిన్

పూర్వ జన్మార్జితమైన పుణ్యమెల్ల
 నమల కర్పూర పరిమళమై తనర్ప
 సుకవి విద్వత్కులారాధనకు సతమ్ము
 నొప్పుఁగావుత ధనము పరోపకృతిగ

శ్రీమాన్ కోగంటి సీతారామాచార్యులు

శ్రీ:

దా స ద ర్శ న ము

ప్రపంచమున సారస్వత రేఖ నిత్యనూతనము నిరంతరమునై
పల్లవించుట రసజలౌక మెఱుగనిదికాదు. ఆసారస్వతము బహు రూప
మయ్యు సంగీత సాహిత్యాత్మకమగుట సర్వ విదితము.

“సంగీత మథ సాహిత్యం సరస్వత్యా స్తనద్వయమ్
ఏక మాపాత మదుర మన్యదాలోచనా మృతమ్”

అను నభియుక్తోకి సంపూర్ణ లక్ష్మ్యములైనవారు జయదేవ
నారాయణ తీర్థ ప్రభృతులు. నామగాన ప్రియుడగు పరమాత్మ సాన్ని
ధ్యము వారికి లభించినంత సుఖపుగా శీఘ్రముగా నితరులకు లభింపదు.
అట్టి వారిని విజ్ఞాన పూర్ణులనియు పూర్ణ పురుషులని పెద్దలు వ్యవ
హరించుట కద్దు. శ్రీమదజ్ఞానాది భట్ల నారాయణ దాసుగారు మహా
పూర్ణ పురుషుడు. కేవల సంగీత సాహిత్యములే కాక కథా గాన నృత్య
కవిత్యాది నానా రసవత్కలా నిధానమైన వారగుట పుంభావ సరస్వతి
యనుటయు నతి శయోక్తి కాదు. శాస్త్ర సంపత్తి వానికన్నింటికి
జీవభూతమైనది. అన్నింటికంటె వారి యాదార్యము విరక్తి సర్వత్ర
గోచరించును. ఆవారి సర్వవిజ్ఞాన విధానమున కీ పంచశత ఒక విశిష్ట
మణి దీపిక.

సాధారణముగా సంస్కృతాంధ్ర కవులు శతకముల నత్యధి
కముగా నాదరింతురు. ఈ యాదరణమునకు సోతువులను పెక్కురు
పెక్కు విధములుగా నూహించిరి. కావ్యరచనా యోగ్యతకై యిష్ట
దైవ ప్రార్థనాత్మకమైన ఒక అభ్యాసమని చాలమంది యభిప్రాయము.
అది త్రోసి రా జనరానది. ఈ శతకములు మాత్ర మట్టివికావు. వీని
ప్రత్యేకత విలక్షణముగా గోచరించును. నారాయణదాస వ్యక్తిత్వము
నెఱిగిన వారెవ్వరైనను అభ్యాస మాత్రమనలేరు. ఆయన సహజ

పాండిత్య ప్రజ్ఞా! పాభనోపేతుడు. తొలి మలి పద్యములు ఓకే సమయ
మన వ్రాయబడినట్లుండుట వీరి సర్వప్రత్యేకతకు పరమో దాహృతి.
వీరి పద్ధతి యొక్కటి స్థిరమైనది. పద్యముగాని పాటగాని మాటగాని
వ్రాసినదానిని మరల మరల జూచి హెచ్చు లాచ్చులను సరిచేయునల
వాలులేను. మహారణ్యభూమి వలెనే, నిమ్నోన్నతములతో సహజ
ప్రకృతివలెనే వీరికవిత్వము శోభిల్లు చండుచు, కృతిమత యనునది వీరికి
బొత్తిగా నచ్చనిది. సర్వ ప్రపంచ విషయములు వీరి బుద్ధికి గోచ
రించును. సాంప్రదాయకములు వీరికి నచ్చనిచో నిర్భయముగా నా
విషయము నుద్ఘాటించురు. సహేతుకముగ నిర్ధారించురు.

మహాకవులు కొందరు శతక రచనలు చేయుటలో తాత్పర్య
మేమియా యని యాలోచించినచో స్వార్థబుద్ధికంటెను పరార్థబుద్ధియే
స్పష్టమగును. తా మేదె వముయొక్క కృషకు పాత్రులై కలిగిన బాధ
లను నివారించుకొన్నారో అట్టి బాధ లెవ్వరికినేని కలిగిన నా స్తుతులచే
నాదె వతములు ఆవారి బాధలు తీర్చుచుగదా ! లోకమున కుపకరించు
నన్న మేలియూహయే ఈ శతకరచనకు కారణము. చూడగా మూక
పంచశతి యిట్టి దేకదా ? తత్పారాయణముచే బుద్ధిహీనులెందరెందరో
మహాకవులగుట లోకమెరుగునుగదా ! అట్టి మహిమగల శతక
సంపుటి యీ పంచశతి.

ఇందు సూర్యనారాయణ శతకము మొదటిది. సూర్యనారా
యణుడు ప్రత్యక్షుడై వము. లోకమునకు ఆరోగ్యప్రదాత. నారాయణ
దాసులో వట్టి నారాయణుడుకాదు. సూర్యనారాయణుడు. ఇన్ని
సంబంధములతో ఈశతకము సాగినది.

“ఆరోగ్యం బాస్కరాదిచ్చేత్ శ్రయమిచ్చేద్ధతాశనాత్
ఐశ్వర్య మీశ్వరాదిచ్చేత్ మోక్షమిచ్చేజ్జనార్దనాత్

అను నభియుక్తోక్తికి ప్రకారము సూర్యభగవానుని వలన నారో
గ్యము నొందుట మయూరాది మహాకవుల చరిత్రలు తెలుపుచున్నవి.

ఈ మహాకవి కేవల మారోగ్యమేకాక ఆరోగ్యాది మోక్షపర్యంతము సూర్యభగవానునే ఉపాసింపవలెనని తన సిద్ధాంతము స్పష్టపఱచినారు. సూర్యదేవుని నవరసమూర్తిగా చిత్రించుట మాత్రము ఈ మహాకవికే చెల్లినది.

“కమలాశీన్ విగసింపజేయునెడ శృంగారంబు, హాస్యంబు దుర్దమ మందేహ తమిసమారణమునన్, రౌద్రాద్భుతో ద్వీర సంక్రమణ బీభత్స భయానకంబులు లనత్కారుణ్యముం దావకీ సమహాభక్తులయందు, సస్తగిరి పొంతన్ శాంతభావంబు నీ వమరంజేయుదు నిత్యనిర్గుణుడవై హా : సూర్యనారాయణా :”

ఇది దాసుగారి పద్యతీ. ఆయనబుద్ధికి అగమ్యములేదు. లోకము నందలి సర్వపదార్థములను మేధావి లోకోత్తరముగా సర్ది యనుభవించ వలెను. ఆమేధ వీరికి వలసిదంతయున్నది.

ఈ మహాకవి సర్వమతసిద్ధాంత సారసర్వస్వగ్రహణ పారీణత అబ్బురముగొల్పును.

“సరిగాబొద్దులు నిన్న భావముగ. హంసల్ సత్తుగా, దార్కికుల్ పరమాణుస్థితిగా, బహుప్రకృతిగా, బల్మారు సాంఖ్యుల్ సదాధర మీమాంసకులెల్ల గమ్మగ : బరంధా ముమ్ముగా యోగులం దురు, నేనో మఱిసీవె సర్వమని యందున్ సూర్యనారాయణా :”

దీనికిమూలము ప్రసిద్ధమైన శ్లోకమున్నది. నేనో మఱిసీవె సర్వమని యందున్ అనుట శ్రీ నారాయణదాసవ్యక్తిత్వము.

దాస నిశ్చయమిది

నీ దాసుండగు వానికాపదలురానేరా, వాకప్రబ్ధినన్
సూడిన్నీకులు నిర్వనట్లు వడినెంతో దూరమైపోవు, త్వ
త్పదాంభోరుహచింత నొషధము తప్పన్ లేదు పాయంబువే
రేదైనన్ భవకోగముద్బుటకుఁ దిండ్రీ : సూర్యనారాయణా :

ఐహాకాముష్మిక సౌఖ్యదాతృత్వము సూర్యభగవానుని ధర్మ
మనిగదా వీరినిశ్చయము. వారి భక్తితత్పరతకిది పరమ దృష్టాంతము.

“ఊహాపోహలు శాస్త్రశోధనములున్ యుక్తుల్ క్రతుస్సానముల్
సోహమ్మంచువచించుటల్” వృథలు, సత్యంబున్ దయన్ గల్గియు
త్సాహంబొప్పగ భక్తితో భవదుదంచన్నామ సంకీర్తనం
బాహుసేయక మోక్షమబ్బుటెటులయ్యె! సూర్యనారాయణా!”

నిరంతర భగవన్నామ సంకీర్తనముకంటె మోక్షమునకు
సాధనమింకొకటి లేనేలేదని వారి విశ్వాసమును హుబముఖముల
చిత్రించి తెల్పినారు. నవ విధ భక్తులలోనిదిగు సంకీర్తనభక్తి మూఢ
భక్తిగా తానుస్వీకరింపలేదు. ఈ గ్రంథోప సంహారమును తిలకింపుడు.

“అరయంగా సకలశ్రుతిస్మృతి పురాణాద్యర్థ సారంబులు
ల్పము నాశక్తి కొలందిచూచి తువక్మై రూఢిగైకొంటి నం
సకలార్థోధిదరింపఁ జేయుటకు ముష్కవిభక్తి దుష్కస్య మీ
నరలోకంబున లేదు పాయమని యన్నా! సూర్యనారాయణా!”

ఇదివారి నిశ్చయము. సకలశ్రుతిస్మృతి పురాణాదులను మధించిన
వినూత్న విచిత్ర విశేష విజ్ఞానముతో మధింపగా నవనీతమువోలె
పెలువడిన పరమ సిద్ధాంతము భక్తి. ఆభక్తి నవవిధములు గావున
సంకీర్తన పరమమోక్షసాధనము.

“మోక్షసాధన సామగ్ర్యాం భక్తిరేవగరీయసీ” అనియు

“భక్తిరేవైనం గమయతి, భక్తివశః పురుషః” అనియు

శ్రుతిస్మృతులు చెప్పుచున్నవిగదా! శ్రీచుద్భాగవతాదులు
ఈ విషయమునే ఉద్ఘాటించుచున్నవి గావున శ్రీదాస భక్తి సిద్ధాం
తమున శాస్త్రీయము సర్వజన సంసారసంతరణ సమపాయమనుటలో
సందేహములేదు.

ఇట్లే ఇందలి పద్యములన్నియు వినూత్నచిత్ర మహావిషయ ప్రతి
పాదకములగుటయేగాక సహజసుందరములు నగుట శ్రీదాస ప్రతిభకు

అపార వ్యుత్పత్తికి పరమ దృష్టాంతములు. అన్ని పద్యములు ప్రథమోదాహరణార్హములే గావునను, నిరవకాశము నెత్తిపై త్రొక్కుట చేతను ఈగ్రంథ ప్రస్తావన నింతటి విరమింపవలసెను.

ఇక రెండవది మృత్యుంజయము. అనగా నిది నిజమైన మృత్యుంజయమే ! సంజ్ఞా మాత్రముగాదు.

మృత్యుంజయుడు పరమశివుడేగదా ? మరల నామధేయమున శివ పద ఘటనమేల ? దాసభారతి నిర్విశేషముగ దొరలిపచ్చుననుటకు నామనసొప్పదు, — కావున మొదటి మృత్యుంజయ పదము విశేషణము. ప్రాణాపాయకరవ్యాధిచో మండ్లగా శ్రీదాసభారతి పరమశివుని స్తుతించి యిది. అది మృత్యుంజయమైనది. ఈ శతకమును ఎవ్వరు పఠించినను వారెల్ల రపమృత్యుంజేతలగుదురు. కేవల మృత్యుంజయమేకాదు శివముకావలయు. కావుననే నామధేయము మృత్యుంజయము. సంబోధన, జగన్మంగళాత్మకమైన శివనామము సెబాసు !

తొలిపద్యమున సూర్యనారాయణ శతకమునకు వలెనే శ్రీకారాదులులేవు. శ్రీకారాదిగా కావ్యప్రారంభము అనునది సామాన్యము. కాని మహర్షి పూర్ణమగు హృదయముతో స్వామిసన్నిధికి పరువెత్తు దాసభక్తి పరమవిశిష్టముగా సంబోధించినది.

“ఓనాథ దీనరక్షక మానుగమముగావుమా !” మొదలు నూరవది యగు “శివ శివ శివ మృత్యుంజయ ! భవ భవ భవ పాపదూర భక్తాధారా !” వరకు ఏకరూపముగా పరమార్థి బంధురముగా ఇష్టదైవస్తుతి విషయికమైన రతి సాగినది. ఇట్లు సాగుట మహాకవి లక్షణము. లౌకికములగు కామక్రోధాదుల కతీతమైనపుడుగాని ఏవంవిధ మహానిష్ఠ కుమరదు. శాస్త్రవ్యుత్పత్తిగల మహాకవులు శాస్త్రీయ సంప్రదాయము లెల్లు నిక్షేపింతురో ఈ పద్యమునందు గోచరించును. పూర్వార్థమునందు శివ శివ పదములు నావృత్తము చేయుట. ఈయూ

వృత్తి పరిసమాప్తిద్యోతకము. ఇంతకంటె చేయవలసిన స్తుతిలేదనుట. ఈ స్తుతియు పరిసమాప్తమైనదనుట. ఇట్టి చమత్కారములు దాస కవితా వాహినిలో కోక్కొల్లులు దొరలివచ్చును.

ఈ మృత్యుంజయము వారి సోదరులకు వ్యాధి సంక్రమింపగా వైద్యుల సాధ్యమనగా బంధువులు బిక్కుమొగములు పెట్టగా నాడి సంచలన మపమార్గము పట్టగా నారాయణదాస మహాభక్తి ఈ శత్రు కౌషధి సంజీవనీ మహామహిమచే సోదరుని పూర్వజీవితాని చేసుకొన్నది. దాసానుభూతియట్టిది.

ఒకపర్యాయము దాసుగారు బందరులో హరికథ చెప్పుటకు వెళ్ళినారట! అపుడు శ్రీవిశ్వనాథ సత్యనారాయణగారిత్తల్లి నాయనా! మట్టుపట్టినది వానవచ్చిన కథ యెట్లు జరుగుతో! అనగా నారాయణ దాసుగారి కథగావున వర్ణము రాదమ్మా! అన్నారట! వర్ణములేదు. కథ లోకోత్తరముగా సాగినది. ఈ విషయమును శ్రీసత్యనారాయణ గారు వారేచెప్పగా మఱికొందరు పెద్దలతో గలిసి విన్నాను దాసభక్తి మహిమయట్టిది.

నిష్కృష్టము పవిత్రమగు నాభక్తిభావము ఈ శతకములో రూపుగట్టి ప్రవహించినదనుట సహజోక్తియేగాని మెచ్చుగాదు. ఈ శతకమెల్ల తనజోడు కవపాటకాడునైన సోదరుని రోగబాధ నివారణకై దాసహృదయము పడెడి ఆరాటము నూరుపద్యములలోను సాక్షాత్కరించును “కృయాసిద్ధిస్స త్వేభవతి మహతాం.” అన్నసూక్తి కింతకంటె లక్ష్యమేమి కావలెను? ఇందలి పద్యములన్నియు మారేడు దళములవలెనే భాసించును. ప్రతిపద్యము విస్తృత వ్యాఖ్యానార్హము. వివరణము మొదలిడినచో మూల గ్రంథమునకింటి ద్వీగుణముగా భారమగును. అన్నిపద్యములును శినమూర్తిలే! ఏదేనినేని హెచ్చు లొచ్చులనలేము. అది దాస ప్రతిభ.

916

“ఇది బిరుదు నీదు భక్తుల
పదమత రక్షించినావు శంకరుడవుగా
పదునాలుగు భువనములలో
బదపడి చాటుదునికన్న బ్రదికించు శివా!”

చిత్రము! భక్తుల రక్షించుట పరమశివుని బిరుదు. అనగా
అలంకారము. సేన్యుల కింతకంటె ధర్మమేమున్నది? అలంకారమేము
న్నది? దీని పదునాలుగు భువనములలో చాటుశక్తి మాత్రము ఒక్క
నారాయణగాన మహాశక్తి గలదు. ఇది వినిమయము. రక్షణమొకరి
వంతు, దానిని ప్రచారము చేయుట యొకరివంతు వీరిద్దరు నసాధార
ణులు. సేవ్యసేవకభావము ఇట్లుండవలెగదా!

చివర కొక్క సత్యమును చెప్పుచున్నారు దాసుగారు.

“సత్యము నీదగురక్షణ
సత్యము నీభక్తులెల్ల సౌఖ్యముఁ గొంటి
సత్యం బీశతకంబని
సత్యత నాయన్నఁబ్రోవు సర్వేశ శివా!”

ఈ శతకము సత్యమనగా శతకాను సంధాతలకు మహాఫలము
మృత్యుంజయాత్మకము తప్పక సిద్ధించునని పరమ ఋషివలెనే పుణ్య
మును అందరకును పంచిపెట్టిడి బౌదాధ్యము దాసుగారిది.

మూడవది ముకుందశతకము.

ఈశశక్తారాధన సత్యనారాయణ స్తవమున్నది. ప్రతి పద్య
మునను నారాయణ శబ్దమున్నది. మకుటము మాత్రము ముకుందయని.
భగవత్తత్వవేదరూపమైనను మూర్తులు తత్ప్రతిపాదక మంత్రములు
భిన్నములుగావున మూర్తి భేదము వంగీకరింప వలెను. తాత్పర్యము
సత్యనారాయణ శతకమేయయ్యను కందపద్యాంతమున నాగణము
అమకదుగావున మోక్షప్రతిపాదకతాన్వితకమగు ముకుంద శబ్దమును
సవిశేషణముగా మకుటీకరించి తమ తాత్త్వికతను స్పష్టము చేసినారు.

మొదలి శార్దూలముగాక సరిగా నూరు పద్యములు. అందరును తరించుటకీ కందములు వ్రాసినట్లు రచన ఫలమును పరబ్రహ్మసాక్షి కముగా పాఠకులకు ధారవోసినారు. బిందు పూర్వక దకారప్రాసతోడి పద్యము చివర కూడ బిందు పూర్వకద కారముతో నాగుట పద్యమున కొక అందము సచ్చును. ఇది కేవల శాబ్దికమే యయ్యును అప్రయత్న సిద్ధముగావున వాక్యార్థాపకర్షకము కాకపోవుట చేతను అధమము మాత్రము కాదు.

ఈ ముకుందశతకము కుందప్రసూన గుచ్ఛము వలెనే గుబాళించు చున్నది. విరజాజి పొట్లమువలె పరిమళించు చున్నది. ఇందం దెందైనను సుఖింబంద భక్తియే యుపాయమని మదికి విందుగా రోగములకు మందుగా భక్తిని భావించి తరించిన మహాభక్తియోగి దాసు గారు.

“మందరధర! రారా! శ్రీత

మందారా! రార! పాపమర్దనరా! గో

విందా! రా! నారాయణ

కందశితానంద మూల కంద ముకుందా!”

ఆటలు మరగిన బాలకృష్ణుని బ్రతిమాలుచు పిలుచు యశోదా దేవి ఆరటము ఆప్యాయము ఆహ్లాదము ఈపద్యమున నాలుగు నైపుల జూచుచు పిలుచుటలు తోచుచున్నవి.

హరవిలాసమున చిరు తొండనింబి కథలో సిరియాళుని వండిన పిమ్మట పరమశివుడు పిలుపుమనగా తల్లి గడ్గదకదద్దళముతో “రారా వణిగ్వంశ వారాశి హిమధామ” అని దిక్కులుచూచి పిలిచినది. తత్తద్వ్యంజన పాకగంధిలములైన అపయములతో వచ్చినాడు. అట్టి పద్య మరుదుగా గాన్పించు చున్నది. నే నరువది నాలుగు లఘువులలో నారాయణునే పిలువగా నీకంత సీసపద్యము కావలెనా అని శ్రీనాథుని నెట కారమాడు చున్నట్లున్నది. ఇద్దరు సార్వభౌములే గావున ఒకరి

౨]

౧౯

నొకరు సరసములాడు కొనుట దొసగుగాదు. ఆసావ్యభౌమునకు మీసలున్నట్లు నేనెఱుగను.

ఈ మహాకవి ప్రాసలను గాని ఉపములను గాని ఉత్పేక్షలను గాని అందుకొన్నచో బండ్ల నుండి గ్రుమ్మరించినట్లేగాని మహామేఘము వర్షించినట్లేగాని వేరుగాదు. ఆసేతు శీతాచలము తిరిగితిరిగి అన్ని సారస్వతి ప్రక్రియలంగుచు పథమశంబుల మందు కొన్నవారే. పండ్లి కిలించి చిత్తమనుట వారెరుగని విద్య. సహృదయ మిత్రుల యెడల, నిగర్వులు నిరాడంబరులను చగు విద్వాంసుల యెడల వారుచూపెడి అపారగౌరవము అసస్యసామాన్యము, నాస్యతో దర్శనీయమును. ఒకటి రెండు పద్యములకే ప్రాసలందక గ్రుడ్లు మిటకరించి ప్రాసలే మార్పుకొనెడి నేటి చాలమంది కవుల కీశతకము పరమాశ్చర్యమును కలిగించుటలో వింతలేదు. ఇన్ని ప్రాసలును చమత్కారజనకములై సహృదయ విస్మయమునే గొలుపుచుగాని వచ్చినవే వచ్చుచున్నవని అసంతుష్టినియవు.

అన్ని పద్యముల వెనుకనుండి పురాణగాథలు తొంగిచూచును. ఉదా.

“బందెలిదెద నిను నెదనిదె

పందెము నీకంటె మొండివాడనురా! గో

విందుండా! నారాయణ!

కందలితానంద మూల కంద ముకుందా!

హృదయమున భగవంతుని బంధించుట యోగులచేతనే నదే గాని మానవులకు గాదు. ముకుందా హృదయమున బంధించునన్న మాట సంఘమిచ్చి ద్యోతకము. గోవిందుండా! అని సుబోధించుట మరింత విశేషము. ముకుందున కాసంబోధన మిష్టము.

గోవిందేతి యదాఽఽక్రంద తక్ష్మష్టామాం దూరవాసినమ్
ఋణం ప్రవృద్ధ మివమే హృదయాన్నాపరస్పతి”

ద్రాపది గోవిందా ! యని పిలిచిన ఆకేక ముకుందుని చెవులబడి
అధమర్ణుని గావించినదట ! దీనికి తిక్కన “ఈగగరాని అప్పు” అని
తెనిగించినాడు. అట్లే ఈ గోవింద పదముకూడ గోశబ్దాభిధేయార్థముల
నన్నింటిని ఆవృత్తిచేయుచు అదృశ్యతార్థము నొసగుచున్నది. స్వామి
దర్శన మిచ్చినను పోల్చుకొనలేక మఱపుచుండుట ప్రకృతిసహజమైన
సత్యము. భగవత్త్వము నెఱిగిన వారికందరికిని ప్రపంచ మసత్య
మనియే తెలియునట ! గర్వనిరాసము భూతదయాభివృద్ధి వారికి పరమ
సమ్మతములు. ఆయుశ్శేషమంతయు భగవద్గణపంకీర్తనమునకే విని
యోగింపజేయవలయునట ! ఇది భాగవతధర్మము. ఇదిగో !

“నీపాదకమల సేవయు

నీ పాదార్చకుల తోడి నెయ్యమ్మునితాం

తాపార భూతదయయును

దాసమందార నాకుదయసేయగదే !”

దాసబుద్ధియు దాసకవిత్వము నీజాతివి. వారి కోరికచూడుడు !
ఎందైనను మిత్రులకందరకును భగవద్భక్తి నందింపుమనికాళిందీప్రియుని
కోరుచున్నారు. ఈ శతకము వ్రాసి భగవదంకితము చేసి దాస హృద
యము పొందిన యానందమునకు మేరలేదట ! ఇది సత్యము: సదా
నందమును ఇంతలు వ్రాసి చిట్టచివర

అందఱు దరియించుటకే

కందము లాచంద్రతారకంబుగ మహిమ్

నందెలుపుము నారాయణ :

కందలితానంద మూలకంద : ముకుందా :

ఇది సర్వ ప్రపంచ సంసార సంతరణ వాంఛ. పరమ హంసలకు
మాత్రము చెల్లినది. వీరికడచెల్లినది.

వీరు ఆంతరంగికనైరాగ్య సంపత్తి కలవాను. ఆశ్రమ స్వీకారము
లేని వరమహంసలని నాతాత్పర్యము. ఈ శతకమెల్ల హృదయముతో

చదివిన నీయర్థము తెల్లమగును. ప్రతి పద్యము నారాయణ శబ్దాంకితము. మకుటము తదర్థవివరణము చేయుచున్నది.

ఆనంద కందము నారాయణుడే గదా! మిగిలిన యానందములు నిత్యములు గావు. అనిత్యములైన వాని ఆనందములుగా వేదాంతులొప్పురు. కావున పరమహంస సంస్కరణార్హమగు నారాయణ శబ్దమును పద్యాంతమున నిక్షేపింపక పద్యగర్భమున నిమిడ్చినారు. ఇది వారి ఆంతరంగిక నారాయణ పరాయణతను అర్థతః ధ్వనింపచేయుచున్నది. ఇది కావ్యభాషలో ఒక విధమైన శిల్పరచన.

నాల్గవది వేల్పువంద. ఈ వంద పద్యములును గండశిలల వంటి సీస పద్యములు. ఈ వంద పద్యముల కర్తకు తడవులాడక చెప్పట ఎంతవారికేని యసాధ్యమే! చెప్పినచో తెలుగు దేశమున వానికి తెలుగులో నికడోకా లేదు. ఇది నాటు తెలుగు. కీనిని పాఠ్యగ్రంథముగా కూర్చినచో తెలుగు వారికి చక్కని తెలుగు పట్టుపడును. కాని ఇట్టి గ్రంథములు నిర్ణాయకుల దృష్టి కెక్కవు. కష్టములేనికమ్మని పుస్తకములు విద్యార్థుల మనసుల నాకట్టును గదా! విద్యత్తా సంపాదనము నేడు వెనువెను కలెనది.

కవి సింహాచల నారసింహుని నూరు పద్యములలో స్తుతించుచున్నాడు. అన్నియు సీసములు. ఉక్కు కంబమున సలవోకగా నావి ర్భవించినవానికి సీసమున సాక్షాత్కరించుటలో సంశయమేమి? అచ్చమైన తెలుగు వృత్తము సీసము. నాటు తెలుగు భాష. అసలు తెలుగు దైవ మప్పున్న. కవి వెలితిలేని తెలుగు మొలక. సంస్కృత భాషకు మార్దవ మాధుర్యములు లేవని తెగువతో పలికెడి తెలుగు డెందముతోనే ఈశతకము నిడిచినది.

‘యతో వాచో నివర్తంతే’ అన్న ఉపనిషద్వాక్య మందుకొని దృశ్యము నదృశ్యమునగు పరమాత్మతత్త్వమును అనిదం పూర్వ ధోర

ణిలో వర్ణించినారు. తొలిచదువులే పరమాత్మను తెలియలేక మళ్ళినవి. వాని కందని నీవు నానాటు మాటల కందెదవా! నాటు మాటలతో మనకు అప్పల నరసన్న నందించినాడు.

“పీనులు లేకీవు వినెను కన్నులు లేక కనెను” ఇది పురాతన యొక్క సత్యము వర్ణించుచు అతీంద్రియములైన సర్వకార్య సమాచారములను వివరించుశక్తి. అచ్చముగా తెలుగు మంత్రముగా ఆర్షదృక్కుతో ఉపాసించినారు. దాసనిశ్చయ మంతనిక్కచ్చియో! పులివాదుగు పిడుకబోవనోనట! పామునోట నైన చేయి వెట్ట వచ్చునట! మొసళ్ళ రేవున స్నానమునకు దిగవచ్చునట! పిచ్చివక్కతో నేస్తము చేయవచ్చునట! నేను తప్ప మరేమియు లేదని కూడు కూటములకు మాత్రమురియాడు కొంటె మాటలు వినరాదట! భగవత్సంబంధములేని వాని సంబంధము పై కార్యములకంటె దుష్కరముగా వెల్లడించినారు. ఇదివారి పరమ నిశ్చయము. నెచుకటి కవులు కూడ ఈ నిశ్చయమును వెల్లడించినారు. కాన హృదయదఘ్నుముగా ననుభవింపక అందలి మంచి చెడుగుల నాకళింపుజేసి కొనక దాసభారతి వెలువడదు. పరప్రత్యయ నేయబుద్ధి వారికిగాదు సరిగదా వారి శిష్యులకు కూడలేదు అంతటి స్వతంత్ర నిశ్చయముగలవాడు. అంతటి నిగర్వి. అంతటి రసోన్మాది. అన్నివిధములైన దినుసులు సమ్మేళన కలవాడు ‘నభూతో నభవిష్యతి’ గదా!

దాసచి త్తవృత్తి ఎంతచక్కగా తీర్పబడినదో!

“అక్కటా ! యాయాస్తి తక్కువ పోతర

మెక్కువ బ్రదుకు నాకెట్లువచ్చె ?

నీవని కాదిద్ది నేఁ గ్రొవ్వనన్ నల్పు

కొన్న సేగికి మారు కుడ్చుచుంటే

తనుగట్టుకొనఁ ద్రాళ్ళు దాఁదెచ్చుకొన్నట్టు

కోరి యీ చిక్కు తగుల్చుకొంటే

దిమ్మడు సీలూడఁదీసిన తీరున

నే నిట్ట పంటఁ గట్టెదవుకొంటి
ముదిసియున్ జెడ్డవాడుకన్ వదలికుంటి
బిడెమెదసి తగవరిలాగు ప్రేలుచుంటి
నీగడుసు వెట్టివానినీవేలెదెట్లు!"
రెంట త్రాగుడు తిండి మెట్టంటు వేల్పు :

గడుసు వెట్టిదనము. గడుసుదనము, వెట్టిదనము. రెండునున్న
వాడే? కావుననే నీవెట్లెలికొందువయ్యా! గడుసుదనమును సింహ
ముఖముతో మాన్చి, వెట్టితనమును మానవ దేహముతో మటు
మాయము చేయునుని యభ్యర్థనము. చాల చిత్రముగ భావమును
ప్రకటించుట దాస సహజశక్తి. కంట తడిరాదట! పొడిపొడిగా
నేడ్వ చేతకాదట! వట్టిమాటల బంధారముగాదురా బాబూ! పొడి
యేడ్పులు నా చేతగావు. నేను బూటకములవాడను కాను. ఆర్ద్ర
హృదయముతో పరిమార్చితోనే నిన్ను పలుకుదును. పాడుకొందు
ననుట.

మంచి నడవడి లేకపోయినచో భగత్సాక్షాత్కారము కలుగదని
ఉపదేశము. ఈ పద్యము ఒక గండ్లగుచ్చ. అనుకొన్నట్లు శబ్దమాలు హత్తు
కొని యొడుగుట కవిపురాసుకృతపరీపాకము.

“దండము దండము దండము దండము
దండము వలమురితాల్పు? నీకు.
జోహారు జోహారు జోహారు జోహారు
జోహారెరచిదిండి సూడ! నీకు
గొండీలు గొండీలు గొండీలు గొండీలు
గొండీలు కడలి యల్లుండనీకు
కైచాపు కైచాపు కైచాపు కైచాపు
కైచాపసలబుట్టుకంటి! నీకు

అలకాపరి దీవెలకోల నీకు

మోడు పోయెడు చెమ్మటలాడనీకు

మఱిమఱియు మొక్కులో పెరుమాళ్ళ నీకు

రెంట్రాగుడు తిండిమెట్టంటువేల్పు ।

ఇందు పదముల పొనరు క్త్యము తద్గతమైన భావనై రంతర్యమును
స్పష్టము చేయుచున్నది. గానదృష్టి విశేషమిది. ఎన్నివిధముల పద్య
మును మలచి విరిచి పఱిచి వ్రాయనగునో అన్నివిధముల వ్రాయగల
శక్తి దాసశక్తి.

చివరిపద్యములు అచ్చమగుతత్త్వమును భక్తినిచాటును. సాంసా
రికములైన పరిస్థితులన్నియు కల్పజంజాటములైనవి. ఇదివట్టి చూటగాదు.
అను భవముతో పండినమాట. ఆపంటను తరువాత పద్యము సాక్ష్యము.
సమత్వబుద్ధి.

“విద్యావినయసంపన్నే పండితే గవి హస్తిని

శునిచ్చైవ శ్వపాకేచ పండితాస్సమ దర్శినః”

“సమశ్శత్రౌచ మిత్రేచ—ఇది పదమైనైరాగ్య సంపద. ఈ
సంపదకు వైరాగ్యము బీజము. కావున ని పద్యములు కేవల వాచనిక
ములుగాక అనుభవ పూర్వములగుట కుదును కొనుచున్నది. వీరితత్త్వ
ము భక్తి ప్రధాన మంటినిగదా! చివరికి వారు శ్రీనారసింహుని కోరెడిది
ఒక్కటే! అది ధ్యానభక్తికాదు. అనన్యభక్తి. అదినిజముగా నొక
వెట్టి. అదిలేక ముక్తిలేదు. తన ఆరాధ్యదైవమును పసికందునువలె,
స్నేహతునివలె, సోదరునివలె, తండ్రివలె, దల్లివలె, భర్తనువలె,
ప్రభునివలె, ఉపచరించుట. ఉపాసించుట

“నా ముంగిటన్ నిల్చు నాయనా । నీకునే

బోయుదు నాఁటాదీ పొట్టనింద

నాపాలికిన్ రమ్ము నాయనా । నిన్నుమ

లాకలోముంచి నీకాకమాన్తు

౧౫

నాకు (గాన్పించుము నాయనా : నీమేను

నిమిరి నీబడలికల్ నెట్టివె తు

నాచెంత నుండుము నాయనా : యనయము

నన్నులాగున నినున్నాచుకొందు

చెల్లబిడ్డలనుట్లు పాడెల్ల పలి నుండుతోనుంటివేనాటి నుండి యిట్లు

లానుమికనై న నాపక్కపానకంబు రెంటి త్రాగుడు తిండి మెట్టంటువేల్పు.

ఇది నిజమైన కవికి గావలసిన యార్తి. భాగవతమున నడుగడున ప్రత్యక్షమయ్యెడి భగవద్విషయకరతి. ఇదివీరికి పుట్టుకతో బట్టినది. ఎరువుకాదు.

శ్రీ విశ్వనాథ సత్యనారాయణగారి మాన్వామిలోని యీ పద్యము గుర్తునకు వచ్చును, పోర్వాపర్యముతోనిట బనిలేదు. ఏక జాతి ప్రయుక్తమగు భగవదుపచారరూప మనోధర్మమును మాత్రమే మనవిచేయుచున్నాను.

“కరితో ల్పుట్టము కొంగుతో పునుక భిక్షపాత్రచేబూసి సం
స్కరణం బించుకలేమి మైదొడఁగూఁగన్, బొజ్జ పెల్లాకటన్
సురుగన్ ముమ్మెన కట్టతోఁడుముకొందున్ లచ్చిగేహంబుముం
డర నిల్చున్ భయదీయఁ భరణ కంఠంబెప్పు ? విశ్వేశ్వరా !”

ఎందరెందరో పరమశివుని భావించినారు. ఆ శివమూర్తిని ఆ ఆదిభిక్షుని భైక్షవృత్తికి జాలిపడిన వారెందరు? అంతటి పరమార్థి పూర్ణమగు హృదయమెందలు కవులకు కలదు ? సరిగా ధూర్జటి తిన్నని ముఖమున జాలిపడినాడు. వీరు స్వయముగానే జాలిపడుచున్నారు. దాసకవిత ఉత్తమజాతి. మహాచ్ఛబ్ద విశేషణ యోగ్యమనుటకు ఇంతకంటె ఉదాహరణ మేమికావలెనో !

ఉపసంహారములో కవి శ్రుస్తభరత్వము స్పష్టమగుచున్నది. నాటుమాటుతో చెప్పినయ్యా ! నాలోలునెంచవద్దు. నానోరు తెలుగునోరు. ఇంకొకటి నానోటరాదు. వచ్చేనేని సహజముగా

నుండదు. నీ వచ్చమైన తెలుగు దయ్యమవు. — కాని ఒక్కటి. నా కేది లెస్సయో ! ఏదికాదో నేనెఱుగను. నాయం దేదొసగుండెనో గుణముండెనో నేనెఱుగను. నీవే గ్రహించి నాకు కావలసిన కోరికను ప్రసాదింపుము ఎల్లప్పుడు నిన్నిట్లే పాడుకొనుచు నాకు కొనుచు చూరేండ్లు హాయిగా బ్రతుకనిమ్ము. ఇది దాస ముక్తహృదయ లక్షణము. మోక్షము కోరలేను, కోరనక్కరలేదు. ఇంతకంటె మోక్షమున కధికారి యెవ్వడు ? అది స్వామికి తెలియదా ! కోరని కోర్కె నెనరునో కొసంగుచునుటలో నిదిచిత్తిము ! దాసుగాను సంసారమునకై తాపత్రయము పడినట్లు కన్పింపదు. వారు యోగివైఖరి భూత భవిష్యత్తులను దర్శింపగలవాను. తాను కవియై పుట్టినవాడు గావున తరువాతి వారికి నలసినంత స్తోత్రసంపదను శ్రవ్యియిచ్చినాడు

ఐదవది సత్యవ్రతి శతకము. పద్యసంఖ్యా విశేషమును పురస్కరించుకొని లాక్షణికవచనము నందుకొని శతకమని న్యవహారము సిద్ధము. శతకముగాక మజ్జేమగునో యన్న అద్వితీయ దాస ప్రతిభా నైదుష్యముల కెత్తినమణి ధ్వజము; సమన్యాపూరణము.

చాలమంది యవధానుల నెఱుగుచుము. మహాశుకవ్రుల నెఱుగుచుము. ఒక్క సమస్యను పూరించుటకే జన్మమెత్తినంత పని యగును. ఒకటి రెండు విధములుగా పూరించు నప్పటికే తిడియారును. ఇదేమియో కాని ఒకే సమస్యను చూరు విధములుగా పూరించుట మానవసాధ్యమా ! నాకు మాత్రమిది ప్రశ్నయే !

ఇట్టి విషయమున ఒక సమస్యను చూరువిధములుగా పూరించి సెబాసని పించుకొను నట్టి సామర్థ్యము నాయెఱిగినంతలో దాసుగారికే యున్నది. తడవు కొనకుండ ఒక్క ప్రాసతో వంద విధములైన విషయములను తెచ్చి పూరించుట. ఆపూరణలన్నియు నందమములు గాక రమణీయములుగా నుండుట ఎంత అద్భుతము. భారతీయరణ మంజీరి ఝళంఝారావములేగాని ఇవి పద్యములా అనిపించుట ఎంతసుకృతమో !

3]

౧౭

సమస్యాపూరణాత్మకమైనను నీతి బోధకమగుట చిత్రము! కావుననే దీనిని ప్రత్యేకముగా గాక శతక సంపుటిలో చేర్చుట. ఎన్నిలోకాను భవములు? చమత్కారములెన్ని? సత్యప్రకటనములెన్ని? ఆతీరులు గమనింపుడు. ప్రాసలవలెనే ఉపమానములు గూడ కుప్పలు తెప్పలుగా దొరలి వచ్చి పడుచుండును.

“బ్రతుకున సుంకంబెఱుగక
స్వతంత్రరాజ్యము సేయు ప్రభువు వలె, పతి
వ్రతవలె సహజకవి వలెన్
సతతము సంతస మొసంగు సత్యవ్రతికిన్”

సుంకమాసపడని స్వతంత్రరాజు వలెను, సహజకవి వలెను సత్యవ్రతికి సంతసమిచ్చునట! ఈ సమస్యలో కర్త సతతము అను శబ్దము. ఇది అవ్యయము. తెలుగున ముసత్యయము వచ్చినది. ఈ సతతశబ్దము త్రికాలార్థ గర్భితము. ఇది సత్యవ్రతికి సంతసమును కూర్చును. కాలమెట్లు కూర్చును? కాలా భిన్నమైన దైవము కూర్చును. దాసుగారు దేనినైన సహింతురుగాని అసత్యమును సహింపరు. సరిగా తిక్కన్నగారి తీరు కూడ ఇట్టిదే! వీరిరువురు వ్యాసహృదయ మెఱిగిన వారు.

“నడవడియను మున్నీటిం
గడవంబెట్టంగ నోడకరణిం దగి తా
నొడ గూడుననిన సత్యము
గడచిన గుణ మింక నొండు గలదే యరయన్—
“సర్వ తీర్థాభిగమనంబు సర్వవేద
... సమధిగమము సత్యముతో సమముగావు”

ఇది సోమయాజిసూక్తి. ఆసూక్తికి ఈ నూరుపద్యములు వివరణము. అని తాత్పర్యము. సత్యవ్రతి హృదయము స్వతంత్రప్రభువు వలె నిర్భీకమై, పతివ్రతవలె ధర్మాధారమై, సహజకవితవలె సత్యానంద

మయమై యలరారుటలను చక్కగా చిత్రించినాడు. ఈ మువ్వధములైన యానందములు చివచివీశ్వరానంద సహవ్రతములు. దాసభారతి చిత్రముగా మహావిషయములను పాఠకహృదయముల హత్తించును.

అసత్యవచనుడు తేలుకాటువలె కన్పించకండ మిక్కిలి బాధించునట. ఆ బాధ ఓర్వరానిది. అప్పుడు మంత్రమహిమ కావలెను. అనగా అసత్యములాపవాడు వానితోవలె వాడు ఇచ్చవచ్చిన దబ్బరలాడుచు పోగా అవి తేలు కాటువలె సజ్జనులను బాధించి తీరునుగదా! అప్పుడు అసత్యములు నిన్ను వాకు నిదానించి యాలోచించవలెను. మంత్ర శబ్దమునకు దేవతా విషయక వర్ణాత్మకత్యమేగాక ఆలోచనమన్న యర్థము నున్నది. ఆలోచించి నిజమెరిగి వానికి మంచి సంతోషమే కలుగును. నుర్బలుడైన వానికి పుండు లేచిన అది క్రమముగా వ్యాపించి ప్రాణాపాయము కలిగించినట్లే అన్యతవాక్యము ప్రాణహాని కలిగించి తీరును. — అసత్యము మెల్లగా చోటు చేసికొని క్రమముగా రోగమువలె వ్యాపించి పుండము ప్రాణములు తీయునటు అనుభవ దూరము కాని విషయము.

కొన్నిలోపములను నిర్భయముగా చాటెడి ధైర్యము దాసభారతి సామ్రే!

“క్రతవు మిషపెట్టి దనముల
నతి నిపుణతఁ జెనటి కూర్చి యాలికి నగలన్
మితి మీఱఁ బెట్టి పొలియఁగ
సతతము సంతసమొసంగు సత్యవ్రతికిన్”

వీరిహృదయము హింసాత్మకములైన క్రతువులను మెచ్చదు. వీరి వాఙ్మయములో పెక్కుచోట్ల నీ విషయము ప్రస్తుతము. హింసారూపదోషమే గాక, యజ్ఞము మిషతో సంపాదించి దానికై వినియోగింపక భార్యకు నగలు చేయించు కొనువాడు ఎన్నడేని నీచముగా మరణించునట! — అప్పుడు సత్యవ్రతికి సంతసము.

“యతి నేషమ్ముంగై కొని

మతిహీనుల చెదరగొట్టి మాటున ధంభం

డతిభోగముల కృశింపగ” — సత్యవ్రతికి సంతసము.

అదికిన బూడెద పట్టెలు, ఉదకిన మడినోవతి గొట్టెలు; నదీ
స్నానాదులు సత్యముతో సమములుగావు. అని వీరి సత్యసన్నిహిత
సిద్ధాంతము. మతి దుభముతో కావించెడి చక్రాంకితములు; హోమ
వ్యాజమున కావించెడి పశుహంసలు సత్యఫలము నీయజాలవు. ఇది విరి
సిద్ధాంతము.

ఇట్టి క్రమముతో నీ వంద సత్యములు సమన్వయ పూరణ రూప
ముతో శతకమై నీతులను ధర్మములను లోకమున కిందించు చున్నవి.

ఇది పంచశతీలోని విషయము. దాని పంచశతీ లోకతత్త్వమును
దైవతత్త్వమును మానవ మన సత్యమును చక్కగా చిత్రించినది. దాసు
గారు చిత్రింపలేని దేదియు లేదని నానమ్మిక. ఎంతటి మహావిషయమున
నైన అలవోకగా ప్రస్ఫుటింపజేయుగలరు. ఇది పుంభారతీ స్వరూపము.
నానా విధరసవత్కలా సర్వస్వ మణి మంజూష దాసుగారు. ఒకపుడు
బ్రహ్మకును సరస్వతికిని ప్రణయ వివాదము వొసగినది. బ్రహ్మ కొంచెము
తొందర పడినాడు. సరస్వతి కొంచెముగా గర్వించినది. ఎవరి ఆత్మ
విశ్వాసము వారిది.

‘నాయవి నాల్గు మోములు’ అన్నాడు ‘అవునా’ అని అవహేళ
నాభివ్యంజకమందహాస మొలికించిరిది. ‘ఎటు ముద్దిడెదు?’ ఇది బ్రహ్మ
ప్రశ్న. ఇప్పటికి బ్రహ్మమూట నెగ్గినట్లే యున్నది. విజయ సూచక
మందహాసమున చేసినాడు. సరస్వతి యనంత ముఖయన్న సంగతి
ఆసమయమున బ్రహ్మచునస్సున మోడలలేదు. ‘అనంత ముఖన్ ననునెట్లు
ముద్దిడంబోయెదో’ వాణి పరిహాసించినది. అప్పుడు చతుర్ముఖుడు గితుర్ము

ఖుడైనాడు. ఎవ్వరికిని జెప్పికొన వీలులేదు. గృహకలహము, అందును ప్రణయకలహము. ఉన్నట్లుండి నలున నారాయణదాసైనాడు. సరస్వతి సిగ్గు బరువున తల వంచినది. జితాస్మియన్నది. ఇది దాసత్వము. ఇది మధుర సరస్వతీ మనస్సరోవర వికసిత పుండరీక మధుర మాధ్వీక ప్రపంచము. బ్రహ్మ ప్రపంచములను ఉపాదాన కారణ సామగ్రీ యుల్లా సముతో చిత్రింపగా; మధుర సరస్వతి మనోహర రసభావ ప్రపంచమును సృష్టించి ముగ్గురు మూర్తుల విలాసములను చిత్రించినది. ఈ చిత్రణ అపూర్వచిత్రణ. రసవత్కల్పనా హరిమోదాహరణ భూమి. కవి సహృదయు లక్కడనే కదా విశ్రమించుట.

దాసుగారట్టివారు. దాసభారతి యిట్టిది.

“ప్రాంకులభ్యే ఫలే లోభా దుద్బాహురివ వామనః

అన్నట్లుగా నాకు మిగిలిన పనికి నేను బూసతిని. ఎంత నిర్వృత్తిచితిలో? కలలో? నేనెగలుగు. పెద్దల యాదేశమును సంతరించితి నన్న సంతోషమేగాని వేరు కాదు. సమగ్ర సందర్శనము చేయలేక పోతిన్న బెఱుకు నాకులేదు. శ్రీవిశ్వనాథ సత్యనారాయణగారే యిట్లన్నారు.

“ఈయఖిలమ్మునందు. బరమేశ్వరుఁ డెట్టుల నిల్చియుండెనో ఆయఖిలమ్ము వచ్చి తనయంతన నుండెన ఆదిభట్ట నా రాయణదాసులో హరికథా కృత భారతి సర్వశిల్ప వి ద్యాయుతి సంస్కృతాంధముల యాకృతియై పెఱముర్తులై మఱిన్”
అంతవారట్లనగా నేనే మనగలను?

దాసభారతిని వర్ణింతు నందునా? మధుర సరస్వతి మాధుర్యము నగ్గించి మూగవోవనో?

‘నాయవి నాల్గు మోము’ ‘లవునా’; ‘యెటు ముద్దిడె’ దంచు నల్వ ఆ ప్యాయముగా హరివిదగ, — ఆనంతముఖన్ నను నెట్లు ముద్దితం

శ్రీ

బోయెదో' అంచు చెల్వనగ: 'ముద్దిదెదన్ గను' మంచు గల్వ నా
రాయణ దాసుగాగ-త్రపనందు సరస్వతికిన్-నమస్కృతుల్

ఇక సెలవు.

అది బ్రహ్మ సభ. ఉష: కాలము.

ఆ ప్రదేశము చూచిన గురుతు నాకులేదు. ఏదో చిత్రమైన
ఒక అనుభూతి. అట తమస్సులేదు. ముఖము లేదు. అలుపులేదు.
ఆత్మానంద కరమైన ఒక సన్నివేశము. దూరదూరముల నుండి
ఉదాత్తానుదాత్త స్వరిత మనోహరమగు వేదధ్వని వినిపించుచున్నది.
ఆధ్వని తరంగములలో నాయాత్మ మంద పవనడోలా విహార సంతృప్తి
కుసుమసుకుమార పరీమళ రేఖవలె పరవశించుచున్నది. అది సార
స్వత మూర్తులు కూడిన ఒక సభ.

ఏ దేశమునందేని ఏభాషయందేని విద్రోహాత్మకములైన పరిణా
మములు ఏర్పడినచో నట్టి సభ జరుగును. ఆ సభకు సర్వపేదాధికారి
యగు బ్రహ్మయే అధ్యక్షుడు. శ్రీవైకుంఠమున పరమాత్మకు నిత్య
సేవా విశేషముల నిమగ్నులైనవారు సైతము ఆసభకు వత్తురు. అది
ఆసభతీరు. ఈ విషయమంతయు నాకంటె ననుభవముగల పెద్దలు
చెప్పుకొనుచుండగా నేను అచటనే వింటిని. ఆ సభను తప్పక దర్శింప
లెనని యుత్కంఠ పెరిగినది.

ఎంత నడచినను ఆసభ దగ్గరయైనట్లే యున్నదిగాని దూరముననే
తోచుచున్నది. తేజోవేగముతో తొందరించితిని. ఆసభ తీరు ప్రదే
శము వద్దకు చేరితిని. నావంటి వారు చాలమంది సభా సందర్శన
సముత్కంఠతో వచ్చిచేరిరి. వారందరు ఎన్ని దేశములవారో ! ఎన్ని
భాషలవారో ! చెప్పలేను.

గంధర్వులు కిన్నరులు కింపురుషులు మొదలగువారు విచ్చేసి నట్లు గామాయణభారత గంధములలోని వర్ణనలనుబట్టి వారి రూపులనుబట్టి గ్రహించితిని. మందాకినీ చామీకర తామరస గంధబంధు రోదారములగు ఉవ్యవాయువులు నూతనోత్తేజమును కలిగించినవి. పుణ్యప్రవాహముల స్నానములు చేసినట్లెనది.

అంతలో “ఏతత్సమగాయన్నాస్తి.” మొదలుగా శైత్రీయము నందలి విధానములో సాహగనము ప్రారంభమైనది. ఋషులు దేవతలు వరుసలుగా వచ్చి శాస్త్రార్థమును వినిపించుచున్నారు. సభలో శాస్త్రార్థము ప్రారంభమై క్రమముగా కావ్య పరీక్షణమువరకు వచ్చినది. అపుడు నారాయణ తీర్థులవారు, జయదేవులు వీలాశుకులు, భోతన్న, రూపగోస్వామి ప్రభృతులు కొందరొకచో వర్ణన మిచ్చినారు. కృష్ణలీలాతరంగిణి గీతగోవింద కావ్యములనుండి గానముచేసిన పిమ్మట తుంబురు నారదులు విచిత్రమైన ప్రశ్న వేసినారు. మోక్షమునకు శాస్త్రములు సాధనములా? భక్తియూ? అని. ఇట్టి వరకు తదేకబుద్ధిగా నున్న సభ కించిచ్చలితము సమాధానముకల బ్రహ్మనాలుగు ముఖములవై పు నిశ్చలముగా చూచుచున్నది.

బ్రహ్మ నాలుగు మూలలు కలయజూచినాడు.

ఎక్కడనుండియో శంభో యగు కేక వినిపించినది. అది మానవ మాత్రులైన వారి కంఠమునుండి వచ్చెడి ఆ శ్లోకో నిండినకేక. ఆధ్వనియే వాయుతరంగములలో తారాగీతవో ఆ వాయుతరంగములు సభలో వ్యాపించినవి. ఆగాలితాకిడికి పీణలు మోగినవి. మద్దెలలు ధ్వనించినవి. తంబురలు శ్రుతులు సరిచేసికొన్నవి.

అంతలో నొకమూర్తి ప్రత్యక్షమైనాడు. పెద్దమీనాలు. గిరజాల జలపాలజ్జీవు పీనకివాట వక్షము. మాంసల సృషిస్కంధము. పీవరాజానుబాహుభుజములు. ఫాలభాగమున కంఠమబొట్టు. నకుమున

౨౩

కాసె. చెంగావి పట్టుపుట్టుము. కాళ్ళ గజ్జియలు. పురుషమోహనా
కారమైన ఒకవ్యక్తి.

అయినయే నారాయణదా సనిపించినది. ఒక యామమాత్ర
కాలము సంస్కృత భాషలో హరికథామృతమును వర్ణించినదా మహా
పురుషమేఘము. బ్రహ్మ నాలుగు ముఖములతో నెనిమిది కనులతో
మహానందము నభివ్యక్తము చేసినాడు. వారి యన్నదమ్ములు వచ్చి
నారు. ఎపుడో తాను మహాశుభోరణితో వ్రాసిన చెప్పిన పంచశతాని
వినిపించినా వామహాకవి. అసభను తెలుగుతోనంత పరిచయములేదు.
సంస్కృత సమాసముల నానందించి మెచ్చినారు.

ఆదర్శము ద్భవమే! నేను వార్షనికుడనుగానుగదా! సంగీతమా!
నాట్యమా! వీణావాదనమా! శృంగవిస్వాసమా! కవిత్వమా!
శాస్త్రతత్వ వేత్తతయీ! హరికథా రచనమా! పవచనమా!
అచ్చమైన సారస్వతమునై దాసుగారు. పనితనమున గలిగిన శిల్పదర్శ
నముకంటె నీదర్శనము పరమోదాత్తసుందరము.

చిత్రము! మరల వెళ్ళునపుడు వారు జయదేవాది మహా పదకవి
సమూహములో నడుచుచున్నారు. నేను 'దాసోహ'మంటిని. 'నారాయణ
దాసోహ'మన్నారు వారు. ఒకని మేషము వారునన్ను, నేను వారిని
తెప్పవల్సక చూచికొంటిమి. ఇప్పుడు మీ శతకములకు పీఠిక వ్రాయు
చున్నానంటిని. చిరునవ్వుతో దాసదర్శనమైనది గదా అన్నారు.
ఇది దాసదర్శనమైనది.

నాయందలి నిర్వాజ ప్రేమతో ఆదరముతో ఈపీఠికారచనా
గౌరవమును నాకు దక్కించిన శ్రీ కర్రా ఈశ్వరరావు గారికి ఆజ
న్మాంతము కృతజ్ఞుడను. ముదాపకులు శ్రీ కర్పూరపు రామకృష్ణ
మూర్తిగారు ముద్రాపకప్రశస్తి కర్తులు.

“సరస్వత్యాస్తత్వం కవినహృదాయాఖ్యం విజయతే”

కోగంటి సీతారామాచార్యులు

శ్రీ సుబ్బర్కావిభక్తి నారాయణదాసు

శ్రీ వరసతరంగిణి? రచించు కాలమునాటి నడివయసుదాసుగారు

శ్రీ

సూర్యనారాయణశతకము

మ॥ ప్రత్యక్షంబుగనీవులోక మలరింపం బెంపఁద్రుంపంబశీ
 విత్యంబుంబొడఁ గాంచుచుండి యుజనుల్ని భక్తులైయుండఁబో
 కత్యంతంబును లేనిదైవముల నూహంబుల్ని నేనింతురో
 స్తుత్యప్రాభవయే మొకోభువనబంధూ సూర్యనారాయణ॥ 1

మ॥ అరవింద ప్రియనీవుదూరముగు నష్టయ్యయ్యెదు ర్ధాంతదు!
 స్తర మోరాంధతమిద్రమగ్న మయిభూతవ్రాతమా పత్పరం
 పరలబొందును నీదుతత్వమెడలిం పన్నర్వమున్ను న్యమో
 నరయన్నీ వెచరాచరంబులు మహాత్మా సూర్యనారాయణ॥ 2

శా॥ జారుల్పోరులు విద్రలుంగలలు కాసల్వాతరోగంబులు
 న్మారక్రూరశిలీముఖ ప్రబల సంతాపంబులున్ మోఘూర
 కారావంబులు దిగ్భ్రమల్మఱిదురూహల్పిడలుం బూచులు
 న్నీరమ్యాతపమందుఁగల్గు తెలుతంద్రీ సూర్యనారాయణ॥ 3

మ॥ వనజంబుల్కునునిచ్చిచూడ గలువల్వాడన్దమంబూడఁజె
 ల్మినిజక్రంబులుగూడఁ దెమ్మెరలకున్నేదీగెల్లలాడవే
 డ్కనునానావిధపక్షి సంఘములు పొడన్దాసు లేవఁడనీ
 వనురాగంబునఁ దూర్పునఁబొవమెయ్యా సూర్యనారాయణ॥ 4

మ॥ నలునై నంభువిలోనఁజూపి పకిమాణి దెంకియోకల్గుచు
 క్కలకుంజాబొసరించి భూమిజలమింకింజేసి భారాధరం
 బులమింటం గలిగించి కూస్యమునను బొక్కిరిఁగల్పించురా
 యెలమిన్నీకర కౌశలంబహహమాయీ సూర్యనారాయణ॥ 5

మ॥ తమముంగొట్టు పిరంగిగుండయవధూతల్పోవుకై వల్యగే
హమణీవృత్తనిదానమాసకలరో గారణ్యదావాగ్నిచ
క్రమమందేహాధవాధర ప్రబలవజ్రంబాత్రిమూర్తి స్వరూ
పమయికెట్టులనిన్నుఁబిల్వఁగనప్పాసూర్యనాయకా॥ 6

మ॥ అవురాయెట్టమతాబుపోల్కినుదయాస్తాద్రిద్వయందేరిని
న్నువిలోకింపఁగవచ్చుఁదక్కునభమందుంజూడశక్యంబుగా
దువివేకింపఁగవాల్గవార్తకము లెందుంజల్లగానుండియి
బ్బువిసంతాపముఁజేయలేనిదినిజంబోసూర్యనారాయకా॥ 7

మ॥ నిరతంబున్నినుఁగొందఱజ్జజనులగ్నిదావకంబంచుఁకొగొం
దఱులోకాయతనేత్రమంచుమతికొంధత్తప్తసౌవర్ణభా
సురగోళంబనికొదఱున్ద్యమణిచంచుంబాపురేపోల్పుచుం
డిరిజాత్యంధుబుదంతినాధువలెఁదండ్రీసూర్యనాయకా॥ 8

మ॥ తొలిఁగెద్దియు లేనిసీకిరణసందోహాబువాశ్శీకరం
బులనానావిధవర్ణయుక్తమగునప్పోల్కినిన్నిరాకని
ర్మలనిర్లేపితనిత్యకేవలపరబ్రహ్మంబునీవయ్యుని
మ్మలమాయఁబలురూపులంజెలఁగెదబోసూర్యనారాయకా॥ 9

మ॥ ఉదయాద్రిన్నినుఁజూచినంతవెఱనెఱలోపాఱుచీకట్టువెం
టఁదగుల్నిపభకోడివానిదగుశూసల్పాదులన్నీడలై
యెదుగన్వానినిరేయితల్లికడకో హూతూర్పుచంబంపునీ
దుదియన్నాతరమాగణంబగుజనింధూసూర్యనారాయకా॥ 10

మ॥ సహజంబెవ్వరికై నప్పొద్దియునునాశంబంచుసూచింతునీ
వహాహోతూర్పునఁబుట్టింపిచ్చిమముంనంటస్తంబునుఁబొందిప్ర
త్వహామున్లోపపిడఁబనార్థమయిసిత్యద్వైతిభావంబున
ప్రహీనోప్పారియువేసరొదవయియన్నాసూర్యనారాయకా॥ 11

శా॥ నీవొక్కండవనాదికారణఁడవున్నీమాయసంభూతులౌ
జీవులజ్జువునందుసర్పమటుయోచింపంగనిత్యప్రమో
దావష్టబ్దజగంబునందుభ్రమచేనత్యంతమునోకము
న్బావింతు రైలివందియున్దెలియక బాసూర్యనారాయణా॥ 12

మ॥ ఒకచోమందతయొక్కచోసమతవేరొక్కంటఁదీక్షత్వమిం
కొకచోనన్నియునుంగ్రమంబుగనదాయొక్కొక్కచోఁగల్గియు
న్బకటాభావమదృశ్యదృశ్యగతియున్బాపించుజ్ఞానంబునీ
యకలంకద్యుతిమాడ్కినిజ్జగతిసయ్యాసూర్యనారాయణా॥ 13

మ॥ కమలాశిన్వికసింపఁజేయునెకశృంగారంబుహాస్యంబుమ
ర్దమమందేహతమిస్రమారణమునన్నోద్రాద్భుతోద్వీరసం
క్రమభీభత్సభయానకంబులులసత్కారుణ్యముందావకీ
నమహాభక్తులయందు సత్తగిరిపొంతన్బాంతభావంబునీ
వమరంజేయుదునిత్యనిర్గుణఁడవై హాసూర్యనారాయణా॥ 14

శా॥ నీకంటెన్మఱివేరులేదయిననిన్నేనీవునానానిదా
స్తోకస్థావరజంగమాభిలజగచ్ఛోద్యంబుగాఁబన్నుచు
స్వీకన్సత్వరజస్తమోగుణములస్గిడింతువాహాకల
న్గోకంబెల్లమనంబెయైనగతినెంతోసూర్యనారాయణా॥ 15

మ॥ తరమానీదగుదివ్యతత్త్వమిదమిత్థమ్మంచుయోజింపనె
వ్వరికై నన్మఱియూహసేయుకొలఁదిన్సల్మాఱుసందిగ్దమౌ
నరయన్నెమ్మదిదీనినిశ్చలముసేయన్నాదుగాలోమము
న్సరినిల్పన్వశమెట్లులార్తజనరజసూర్యనారాయణా॥ 16

మ॥ సరవిన్నేఘములందుఁజంచలతనక్షత్రంబులన్ దేజము
న్మఱియున్వేఁడిమిజాతివేదునెడజ్యోత్స్నాపూరముంజంద్రునం

దురహిఁ జూక్కియునే వ గోళములయందున్నెక్కువర్ణంబుల
ద్దిరభూతంబులఁగల్గునీవఁనఁ గాదేసూర్యనారాయణా॥

17

శా॥ ఏకేమేకంబునట్లు సంస్కృతిమదీయేచ్ఛాకృతంబయ్యునా
కొకల్పించెన శోకబంధముననేలా మెట్టవేదాంతినీ
వేదార్యంబును గారణంబునుచువిన్నే విత్యముంగొల్పినీ
యాకారంబునభక్తుఁడండఁబరమాత్మాసూర్యనారాయణా॥

18

మ॥ మనసందర్పణమందుమాత్రమేతలంపన్నాడవచ్చున్జగం
బునుబల్మాబునుమ ప్రిదానివెనువైపుబోలికూన్యాకృతి
న్గనుపర్చున్కటివృశ్యమిద్దిమృగతృష్ణావైఖరిన్మాయయా
ననమానీవెనమ స్తసాక్షివిమహాత్మాసూర్యనారాయణా॥

19

మ॥ సరిగాబొద్దులువిన్నభావముగహంసల్పత్తుగాఁదార్కికు
ల్పరమాణుస్థితిగాబహుప్రకృతిగాఁబల్మాబుసాంఖ్యల్పదా
దఃమీమాంసకుల్లఁగర్కగఁబరంధామంబుగాయోగులం
దురునేనోమఱినీవెసర్వమవియందుస్సూర్యనారాయణా॥

20

మ॥ పరఁజన్మీశులుచ చరింతురధర్మోర్ధ్వప్రక్రమత్వంబుగా
నకయన్వేందీమునామరూపములుకూన్యంబంచుసూచించుఁద్వ
త్కరముల్గుంప్రగవింటికొప్పుదగురంధ్రస్తోమముఁజొచ్చియ
ద్దిరప్రభాతాణుపరీష్పంబులయిధాత్రీస్సూర్యనారాయణా॥

21

శా॥ నీభక్తుంకగువాఁడెమాపబలకాంతిన్దైర్యలక్ష్మీయుతుం
దోభావింపఁగనర్హభూతసమఁదొనత్యంతసత్యవ్రతుం
దోభక్తుప్రతిభాన్వితుండగుచువాన్యత్రేష్ఠఁదోభ్యాతపూ
తాభిఖ్యుంకగుదేర్చు జీవయగునన్నా సూర్యనారాయణా॥

22

మ॥ తలఁపన్వేణీవితాననిజగమనందర్శింబుగానిత్యని
ర్మలసంపూర్ణనిరీహాపిర్గుణపర బ్రహ్మంబునీవయ్యుని

ఋలగా వించెదవన్న నమ్మకమ దెట్లుల్లోఁచులోకంబుల
న్సలుపన్జితముకన్నకారణమెదన్ సూర్యనారాయణా॥

23

మ॥ అనయంబార్తులఁ బెంచుఁగల్గ పలుకంతన్యాయపితృవంశ
బునుగై కోఁడువరోఁకారమునుసల్పు నేబ్బదలంజేరిన
ద్వినయంబుననుపచ్చుభూతసముఁదోఁదెల్లంబుగానియశ
మ్మునుగీర్తించుఁదరించుసజ్జనుఁడువాటూసూర్యనారాయణా॥

24

మ॥ దయతోఁబ్రాణులనెల్ల నాత్మవలెనందర్శించుచున్నధున
చయముఁగొల్పుచుసూనృతంబనుచుయుష్మత్పాదంకేరుహ
ద్వయమున్మిక్కిలిభక్తిమైసతతమున్ద్యానించుషణ్ణాత్ముఁడే
భయమున్పొందఁడునీకృపామహిమసహస్రసూర్యనారాయణా॥

25

మ॥ సరిగాసంపదగల్గునప్పడుమహాసౌఖ్యోన్నతిఁబొందిన
ల్మఱుకీసర్వజగంబబద్ధమనిసంధాపించువేదాంతియ
ద్దిరకష్టంబుఁబవంతవచ్చు నెడనార్తింగుందిసంరక్షితై
పరులన్వేఁడువివేకముందోఁలగియహ్మసూర్యనారాయణా॥

26

శా॥ నీకంటెన్మఱిదిక్కు- లేదువడినానేరంబులన్సైఁచియీ
లోకంబందుననంజిరంబునిచిరమేలోపంబురానీకగనన్
నీకీర్తింబ్రకటించనిమ్ముకడవిన్నేఁమ్ముకోన్నాఁడనే
నీకుంబిడ్డఁడనుమ్ముజ్ఞాపకముగొంటేసూర్యనారాయణా॥

27

శా॥ నీదాసుండగువానికాపదలురానేరావుకష్టద్విక
న్నాదిసీకులునిల్వనట్లువడినెంతో దూరమైపోవున్వి
త్పాదాంభోరుహచింతనౌషధముదప్పన్లేడుహయంబువే
రేదైనన్మనరోగమూర్ఖులకుఁదిండ్రీసూర్యనారాయణా॥

28

మ॥ అకలంకంబగునీమహామహిమనర్తకంఁట్రమోదంబుతో
సకలశ్రోతృసుఖావహంబుగలసత్సంగితసాహిత్యభ

వ్యకళాకల్పనఁజేయుదాసులకుదీర్ఘాయుశ్శుభారోగ్యము
ల్పకటాభీష్టములన్నియుంజెలఁగనీరాసూర్యనారాయణా॥ 29

మ॥ తొలుదొల్తస్వనితాదిభోగములివెంతోబల్కుఖాఖాసము
ల్లలఁపంగక్షణభంగురంబులటుమీఁదన్దిర్లుదుఃఖాకరం
బులటంచుంబలుమాతెఱంగియునుసమ్మోహంబుతోమానలే
రిలనాబోటులికెట్లుకాచెదవొతండ్రిసూర్యనారాయణా॥

30

మ॥ కట్టామూర్ఖుఁడఁదామసుండదురహంకారుఁడనజ్ఞుఁడనే
విట్టులేచునఁబడ్డగుడ్డిపకువఁజెద్దానినాదెంబుగ
న్నెట్టంజాలక దేహయాత్రగొనుచుంటిన్మోహశోకంబుల
న్నిట్టల్లాడుచునెట్లుప్రోచెదవొతండ్రిసూర్యనారాయణా॥

31

మ॥ బండ్రాతిన్గఁగింపఁజాలెడుఘనద్వానంబుతోధాస్కరా
పుండ్రాంచన్ముఖపద్మనీదుయశమున్నొల్పారఁకీర్తించున
న్వేంక్షంబొకఫమంటనీకకరుణన్వీక్షించిరక్షించుమో
తండ్రిశంఖితలోకబాంధవమహాత్మాసూర్యనారాయణా॥

32

మ॥ అయ్యోసీపయితక్రినాపడిదృఢంబైనిల్వకుంటన్నదా
మెయికిఁగొంచెముబాధగల్గునపుడిమ్మెమర్త్యభైషజ్యము
స్థయముఠాత్ముఁడనైకొనన్వలనెవావ్యానీవుగాకెవ్వఁడా
రయవైద్యుండుభవాధిమాస్సుటకునొరాసూర్యనారాయణా॥

33

మ॥ అపురాసర్వచరాచరేకుఁడవునిత్యానందతేజోమయుం
డవుకారుణ్యపయోధివంచునినువేక్కన్నముకొన్నాఁడన
న్ననిలోకింపుముచల్లగాభయములన్నోదోలునీకన్నది
కేకపరున్నాడుమోచాలించుటకుఁదండ్రీసూర్యనారాయణా॥

34

శా॥ నాభీతిఁదొలఁగించిపక్కుననునన్నవివించినావద్దిరా
నీధక్తావనచాతురిఁదొగడఁగానేనెంతవాఁడన్నతీ

లోతులవంగడుమూడుఁదన్జపలుఁదన్లోకేశపద్మాపతి
నీభృత్యుండసునన్ను నేమటకుఁడ్రీసూర్యనారాయణా॥

35

మ॥ వర్షంబున్నతనియకాకసమునన్వృత్తంబుగావారిదో
తక్కుర్షంబుంగలిగించెదేలనిటులుబ్రక్రీవిధానంగడున్
హర్షంబుఁజెడివ్రాణులెందెఁడుఁద్వరనక్షింతుమాతంద్రీబ
హర్షిప్రస్తువనీయమానకరుణాధ్యాసూర్యనారాయణా॥

36

మ॥ నెఱినీలీలకునై సమస్తజగముల్నీలోనఁగల్పించుచు
స్ఫరిగావేదముఖంబునన్సృజలకున్గర్త్యముందెట్టుచు
నృతీకూటస్థుఁడవైనసిదుపదపద్మంబులొదిగ్గొల్పుని
న్దురితంబీవయినఁటనీకుశ్రితబంధూసూర్యనారాయణా॥

37

మ॥ జలమంగజ్జితచేఁజొరంబడిశ్రమన్జానున్నచీమన్మృప
స్పలుమాతొడ్డనవైచినందిరుగనాపంబద్దియుఁజేరున
ట్లీలదుష్కార్యములందుమున్గుననునీవెంతోదయనైల్పిస
స్ఫులిరాసల్పెదనేరముల్మఱియునప్పాసూర్యనారాయణా॥

38

మ॥ కలలోనెవగుదర్శనంబిడిమహాకారుణ్యముఁజూపినా
కలరన్నీడుఁజసావమిచ్చితివియాహాకానిరూఢిన్సవ
ద్విలంబుక్రీమహాత్విమున్మిగిలెనుర్విన్మానపుల్పమున
త్తైలమున్నయెడవివ్యక్తక్రీనడులఁడ్రీసూర్యనారాయణా॥

39

శా॥ నీరందెంతయులేనియప్పుడుఁడున్నిశ్శబ్దమైప్రాణేస
చారంబేమియుఁగానరాకమఱినిస్సారంబునొచోటవా
పూరంబబ్బహారాత్తుజతులుముదఁబుఁజూపుచందాననీ
కారుణ్యంబుననార్తులందెడువేద్యసూర్యనారాయణా॥

40

మ॥ యుక్తాయుక్తమెఱింగియున్విహితలెన్నోమార్లుబోధించినన్
నక్తంబుందివమున్మృతాఘములకున్సంతాపముంబొందియు

నృక్తిస్మిన్పజియండు చుండియును మానంబులదుస్సంగమా
సక్తిస్మిన్పజియండు చుండియును మానంబులదుస్సంగమా ॥

41

మ॥ పెనుకొండందలక్రిందఁ బెనుకొనియున్వనాలకై దేవులా
డునటుల్మామరచి తనవృత్తునెట్లున్నామకొన్నట్టిని
న్నునజస్రాశ్రితపత్నిఁ బెనుకొని బంధునానియారోగ్యమి
మ్మనినెమ్మర్చిభిషక్కులన్దఁపనేలాసూర్యనారాయణా॥

42

మ॥ శిష్టాచారిమున్నురెనునెడిదుశ్చేష్టత్విదిన్జాలబల్
నష్టంబొందియును నీచాట్టఁబడెదంబుంగడుస్సిల్పితే
నిష్టంబుండియుఁ దెన్నెఱింగియును దుర్వృత్తిన్వడిన్మాననేఁ
గష్టాత్ముండనుగాదెదెట్లుననునింకసూర్యనారాయణా॥

43

మ॥ సరిగానీదగుభర్తుఁడెంతయుయధేచ్ఛన్సర్వభోగంబుల
న్జిరకాలంబునుఖించిశాశ్వతముశశ్రీఁగాంచియబ్రంబుగ
న్దరపైఁదానఱిమాదివై భవములన్గన్పర్చియాపిమ్మల
న్మరిసిలోనలంబుఁడెందఁగలఁడన్నాసూర్యనారాయణా॥

44

మ॥ సకలజ్ఞానవః గల్గఁజేయు గణయాచార్యుఁడునికంటెవే
రికఠేఁడఁచుభవచ్ఛదంబుజములన్స్వత్ప్రీతిమందుంఁన
మ్మికతోడంభజియించుదాసులరునిమ్మికర్వవేనోదికా
స్త్రీకళానైషధోరోకులద్భుతముఁడెందసూర్యనారాయణా॥

45

మ॥ ధరణిస్థిపదిభక్తియందలిమహత్త్వంబిట్టిదందెల్లసా
మరకోటిందెలుంగనిన్వరములంప్రార్థించితిగానియ
ద్దిరనీదాసునికై హితార్థములప్రీతిన్నప్పటివెట్లుధం
ధరమున్గృత్రిమపుష్పంబులనుపునప్పాసూర్యనారాయణా॥

46

మ॥ తనరంగాభుజినైరనుండుచిధూవంతచ్ఛవాహ్వాదనం
బునకై కాదుత్రిలోకంబువిభవంబుంబొందిఁగాఁగాదుకా

స్త్రీనిరూఢప్రతిభావిశేషమగునట్పన్నోపకాదక్కటా
నినుసత్యంబుగఁజూడకేదెందనుదండ్రీసూర్యనారాయణా॥

47

మ॥ అరయన్మానుషజన్మమందుఁగలదుఃఖాగ్నింగడునైపెడు
న్నరిగానై హికభోగచాంచయనునాజ్యంబట్లులొటన్నవ
త్కరుణావృష్టివిమామకీనభవనంతాపంబుఁజల్లార్చిన
న్వరగాఁబ్రోవుమునీకుఁమ్రొక్కెదనుదేవాసూర్యనారాయణా॥

48

మ॥ అవనిన్మానవజన్మమందుఁగలసౌభ్యంబెన్నఁగానెల్కుతో
కవిధానంగడునన్నమౌఁదదకుదుఃఖంబెక్కు వానేటిపొ
ర్లువలెన్గావునమామకానుభవమాచోదించిసంసారవా
ర్ధివడిన్దాఁబెదనీకృపాతరణితేశ్రీసూర్యనారాయణా॥

49

మ॥ ధనమారాదుదురాశపోదుపరతత్తజ్ఞానమితేదుయో
వనమానిత్యముకాదువార్ధకమునన్వామాక్షియౌఁజేదుజీ
వనమాయెన్నఁగఁబాదుదుఃఖములకుంబల్మాఱుటల్లావున
న్నినునేఁగొల్తునిఁకేలవాదుదయఁగన్నీసూర్యనారాయణా॥

50

మ॥ తనరంగాఁబరిచార్జ్యధావమునమద్బాంబువోవన్నినూ
తనమాయోవననన్నిపాతిదశచేతస్రాంశచిత్తుండనై
తినయాశేవయసిస్సుకున్మృదురనెంతేబుద్ధిశున్నట్లుట
క్కుసుగన్పట్టుచిఁకేమిదేదగునునోహో సూర్యనారాయణ॥

51

మ॥ అవురాగొంగళిలోనఁదించుఁదలపోయన్వెండుకల్లెక్కనే
యువిధిందప్పింపఁజ్జుయంద్రుక నన్మోన్యంబువిభ్రాంతులై
యవనింబందీతిమానులొజనులుమూఁమాకల్పింబై నయా
భవమందెట్లువివేకిమల్కుఁగలదబ్బాసూర్యనారాయణా॥

52

శా॥ నీవేదిక్కనినమృతర్థమునకున్నీపై భవఁబుంచియే
త్రోపనేవునెఱుంగఁబోకజగదుందున్ గ్రుమ్మఱంబునిత్య

తేనెవా వైభవమిట్టిదంచు బ్రజకున్దెల్పంగయత్నించున
న్నీ వెట్టిష్టములిచ్చిచోచెదవొతండ్రిసూర్యనారాయణా॥

53

శా॥ ఇమ్మాడ్కిన్భవదీయనామసుధ గ్రోలింపన్నదాతుచ్ఛభో
గముంజిత్తమ గోరుమోదకమువేళ్ళ నేపశ్వానంబుభా
దముందబ్బు మెళ్ళ నేగుఁ బులిద్దా తింఱళీనై జన
రమ్మ బున్మానుసనేశకక్య ముహూర్తాసూర్యనారాయణా॥

54

శా॥ ఉత్సాహంబునఁదావకీనయక మెంతోలోకులపొంగు
ద్యత్సంగీతకవిత్వవై భవము చేతంజాటఁగాఁబూనితి
న్మాత్సర్యంబుదొలంగియెల్ల ప్రజనన్కన్నించునట్లీపుబ
ల్వాత్సల్యంబునఁబ్రోచుచుండునది యుష్పాసూర్యనారాయణా॥

55

మ॥ గుటిగానిన్భజియింపకెందుకిటులఁగొంతెమ్మకోర్కుల్మఱి
న్మఱీదుశ్చింతలులేనిపోనియనుమానంబుల్మూఢాచేష్టల
ద్దిరనావశ్యముగాకయెంతయునునుచ్చిత్తంబుగల్పించెడి
న్సరిగానీయెడదీనిఁద్రిష్వమిఁకనై నసూర్యనారాయణా॥

56

మ॥ సమతన్లోకులకెల్లభూరిదయయున్సత్యంబుదోధించుచు
న్రమణన్నదగుకీర్తిరాల్గఁగగానప్రౌఢిచేఁజాటుచు
న్రమదంబొప్పఁబరాంగనావిముఖిన్వర్తిండుచున్సప్తహృద
ర్యమునేసల్పెదనాకుఁదోడుపడుమన్నాసూర్యనారాయణా॥

57

శా॥ బొన్నత్యంబెదవొందనీవినులదివ్యాకాశముంబూపినా
కెన్నండీవభయంబొసంగిమఱినా యిష్టంబులందీర్పెదో
చిన్నప్పేనినునమ్మకొంటినిఁగీనీది త్తంబునాభాగ్యమో
యన్నావేల్పులమిన్నలోకములకన్నాసూర్యనారాయణా॥

58

మ॥ భగిరాయెన్నిపధాలఁజూచిననునీసాదంబుదక్కన్యమి
య్యిలలోఁజింత్యముకాదటంచెఱుఁగఁబోకెంతేవృథాయాసము

నల్లుమోసంబు దురంకకోకముఁడు దిన్దావించు కాతావనం
బులికాసింతురునన్నుఁ బోయజకులబోల్చి సూర్యనారాయణా॥

59

శా॥ నిష్కాపట్యము చెల్లఁబోదకటయీ నిర్భాగ్యచిత్తఁబునం
దుష్కార్యఁబులబో నదంచపయి కెంతో నక్కనైచ్యంబుల
న్ముష్కఁపేమయు కూన్యహస్తములు నెందుజూపకుండన్మహా
నిష్కాద్యక్షితఁ బొందరాదుగద తండ్రీ సూర్యనారాయణా॥

60

మ॥ ప్రతిపాదంబు ప్రమాదయుక్తమయి యెప్పట్లన్దురజ్ఞానరం
యుతమౌచున్ క్షణభంగుఁగఁబయిమితెంతో బుచ్చభాభాసమౌ;
బ్రతుకున్నమ్మివృథా ప్రయాసమునస్వప్న ప్రాయసంసారభో
గతత్తిన్నానఁగలే నెఱింగియు కూభాంగా సూర్యనారాయణా॥

61

మ॥ అలరంగాజగమెల్ల వెట్టియెకదాయా వెట్టికిన్వేదిధా
లిలలో నెవ్వనిపిచ్చి వానికిముదంబెఁ తేనియున్నాదము
జ్వల మైనంగడుహావిసల్పు మఱికాంతం బైననీధ్యానము
స్థలిలో కోపకృతిఁబొనర్చు నిజమన్నా సూర్యనారాయణా॥

62

శా॥ భూతాదర్శమువంటి మాయయెడ సంపూర్ణైక జీవుండుప్ర
స్థితం బైనప్రవృత్తి చేదనుజగచ్చి త్రంబుగాఁజూచిమో
హాతిక్రాంతుఁడునై వివృత్తి మెయిస్వీయా శ్వేతభానంబుసం
ప్రీతింగంచునటంచు నెంచెదను వండ్రీ సూర్యనారాయణా॥

63

శా॥ వేదాంతంబునకున్ని జానుతవముర్విఁజాల దూరంబుఁ
భేదాద్వైత మదేదయిట్టులభ వాగ్నింగుందు నేనేడయీ
భేదజ్ఞానము దేహమున్న వజకుఁబీడించెడున్న న్నునిం
కేదారిన్పులి పెట్టఁజాలెదవు తండ్రీ సూర్యనారాయణా॥

64

శా॥ త్వద్దివ్యాంఘ్రిరో జభక్తియడఁదప్పస్సర్వ వేదఁబుల
న్ముద్దల్పూ తీగ్రసిఁచి సంజనుఁడుతన్నుఁదా నెఱుంగందహా

యద్దంబందు నదక్కగన్నుగ వస్వీయా కారముంజూచు పె!
తై దేశంబుననైన నారయగఁ దండ్రీ సూర్యనారాయణా॥

65

మ॥ కనుచుండున్ను భదుఃఖరూపముల జాగ్రత్త్వపు కాలంబుల!
ననలేదెయ్యెదియున్ను పుప్తిధన కాంతాలగ్న చిత్తుండుకా!
నినినుంగొల్చు మహాత్ముఁడీ జగములన్ని త్యంబు వీక్షించియు!
న్మనమందందడిఁ కెవికారములనైన సూర్యనారాయణా॥

66

మ॥ పనినాసింపకయే మహాత్ముఁడు మనోవాక్కాయ కర్మంబుల!
న్నిను సేవించుచుడునో యకవికిన్ని త్యంబుఁగామాదిశ!
త్రునికాయంబెకయౌనువెండియునునీరూపంబుగాలోకమె
ల్ల నిరూపించుఁమోదకారియయిలీలన్ సూర్యనారాయణా॥

62

మ॥ జగమందెల్ల క్రియల్నిజంబుగభవత్సంకల్పమూలంబుల
న్నుగడునూఢిగనమ్ముటాగవతుఁడెందున్బేదమోదంబులం
దగులంబోవకసాక్షిమాత్రుఁడయియానందించునీభక్తిక
న్నగడింపన్భవవార్ధితారకమెదన్నాసూర్యనారాయణా॥

63

శా॥ దీపంబెట్లిరులస్వరూపముగనెఁతేఁబ్రజ్వలింపించునో
నీపైభక్తియటుల్పదాత్మమయమున్వేఁజేయఁగామాదులన్
హాపద్మాధిపనిత్యతృప్తికయినీధ్యానంబుదక్కన్యమ
ర్యోపాయంబిసుమంతయుంబనికిరాదోసూర్యనారాయణా॥

64

మ॥ సరిగావేదములెల్లరువ్వయునుశాస్త్రంబుల్గడునోలియు
న్గురుబోధల్వినియున్నిజానుభవమునోధించియున్మర్త్యుఁడె
త్తైఱుఁగున్నీదగునిత్యతత్త్వమహాహామెండన్గనంజాలునే
ధరనెందై ననుగ్రుడ్లగుబపరమాత్మాసూర్యనారాయణా॥

70

శా॥ నాకుంబ్రహ్మకభేదమంచుజగమున్గల్గించుఁబ్రాల్మాలిపే
రాకంటంబడిభిక్షమెత్తుకొనుసాహంకారికినోక్షమె

ట్లోకష్టంబుగవ్యాససూత్రములగుంటులెవ్విట్టివర్గించనీ
యూకందంచినదియ్యమబ్బుటెటులబోసూర్యనారాయణా॥

71

శా॥ ఊహాపోహలుకాస్త్రోకోధనములున్యుక్తులైతఁపానము
లోహమ్మంచువచించుటల్వృథలుసత్యంబుందయన్గల్గియు
తాహంబొప్పగభక్తితోభవదుదంచన్నామసంకీర్తనం
బాహానేయకమోక్షమబ్బుటెటులయ్యాసూర్యనారాయణా॥

(2)

శా॥ ఏలావేయివిధాలయుక్తులిటులీపీలోకజాలంబుల
స్త్రీలంబున్నుచుఁ బెంచుచుందునుముచున్ గ్రీడించుచున్నావటం
చోలిన్నమిత్యదీయపాదభజనంబొక్కింతయున్మాననన్
బాలన్ముంచిననీశ్వముంచినసరేనాసూర్యనారాయణా॥

73

మ॥ ఒకవేళందనలోనలేనిజగమెంతోలీలకై పన్నిమా
మకమౌడెందమవస్తలెల్లఁ బడుచుంబల్మాలువేరొక్కవే
ళకునిశ్చింతతనుండునీవునుమతాలాగిప్రపంచంబుఁద
ప్పకనీయందెతలంచియుందలఁపవప్పాసూర్యనారాయణా॥

74

మ॥ ధరణింజీకటివేళదప్పువెలుగుందర్శించుకందోయికి
న్మఱియేవస్తువులై నఁదోఁచసటునిన్ ధ్యానించుసవ్వానిక
ద్దిరయీలోకవికారముల్మదిరవంతేనింగననాపుగా
యరయంగాఁదనజీవితంబునమహాత్మాసూర్యనారాయణా॥

75

మ॥ అమరన్బంగరునుండిదానిదగుచాయన్వేరునేయంగళ
క్యముకానట్టులనిజగంబెడపరాదయ్యారెనిన్నుండిచ
క్రమునంగోణమురీతినారయఁగనీత్రైలోక్యమేపారినా
ళమునీయందునఁజెందుచుండుఁబరమేశాసూర్యనారాయణా॥

76

మ॥ స్థిరతన్నాత్వికభక్తిమూర్గమునవిన్నేవింపఁగాలేనియా
నరుఁడెంతోజడుఁడైనకాస్త్రచణుఁడైనన్లేదుకార్యఁబహా

ధరనూహింపఁగ గ్రుడ్డిక నెరచిన నామూసికొన్ననరే
చరితార్థంబినుమంతయుంగలుగదీశాసూర్యనారాయణా॥

77

మ॥ అకటానీపయిభక్తియేభవహారంబంచునడునూధీసే
యకమచ్చితమిదేతావకదురూహోద్వేతతత్వంబుఁబూ
వికతోడంబలుమాటెఱుంగుటకుయత్నించునృశీశక్తిలే
మికిశౌర్యంబుస్వభావసిద్ధమగుఁజుమీసూర్యనారాయణా॥

78

మ॥ జగతింగల్గునమస్తచోద్యమలఁగాంచిన్నానుఁదానెల్లవ
స్తుగుణంబులైలియంగ నెంచుమఱియెంతోయష్టసంసిద్ధులం
బగలునాతిరిగోరుగానిమదిసర్వంబుల్విదంబ్రహ్మయ
న్పుఁగడున్మాంతివహింపదేలశ్రితబంధూసూర్యనారాయణా॥

79

శా॥ ఆయ్యయ్యోభవశోకముందలఁచియెట్లాత్మస్థితిన్నిల్పుదు
న్వేయ్యేలాయహభోగవాంఛవొడమన్వేదారతమూడున్గదా
యయ్యామానవుతెల్వివ్యర్థముసుమాయామూఁగనాల్కట్లున
న్నెయ్యిందొప్పఁగ నెప్పుప్రోచెదవొతఁడ్రీసూర్యనారాయణా॥

80

మ॥ భద్రదీయాంఘ్రిసరోజభక్తిమృతముంబల్మాఱునాసించునా
కవురావద్దనఁబెండ్లియన్నటులిదేవాళుష్కవేదాంతత
త్వవిచారంబుప్రతిక్షణంబుమదిలోఁద్రాపించిపీడించెడి
స్ఫుదిముఁదీప్పితపస్తువబ్బుదుదుదబోసూర్యనారాయణా॥

81

శా॥ ద్వైతంబుంబుటయుక్తికాదుమఱియద్వైతంబుప్రత్యక్షభా
వాతీతంబటుగానఁగర్థములుసేయన్మానరాదెంతయున్
ద్వైతాద్వైతమంబుప్రహ్మమనుచున్ ధర్మంబువిరోధియై
భృతినెల్పినవాఁడెయ్యత్తముఁదనంతసూర్యనారాయణా॥

82

మ॥ భక్తిఁ సేవఁజూరినయెడినాపజ్జుహోవ్యాప్రమము
స్థలినారేగవలె జెలంగుఁబ్రతికూలంబైనచోఁద్రాడుపెం

జిలువట్టుల్చయ పెట్టునన్నుమఱిసీచిత్తానుసారంబుగా
నిలస్పష్టిస్థితి నాశల్లరుగుఁదండ్రీసూర్యనారాయణా॥

83

మ॥ తృటియైనన్మదిసీపయిన్నిలుపల్లేనేకాదశీనిష్టనె
న్నటికిన్సల్పఁగ లేనుదీర్థములమున్నన్లేనిఁకేపుణ్యసం
కటముల్నేఁబలేనుగానిభవశోకంబూడ్పరమ్మంచుని
న్నిటులంబిగ్గరఁబిల్చుచుండెదనుదండ్రీసూర్యనారాయణా॥

84

శా॥ యుక్తింజెప్పఁగ లేనుగానిమఱియెట్లోసీవజస్రంబుస
దృక్పాఠీఁడవై సమస్తజగదాధారుండవైయుంటివం
చుక్తుల్పెక్కులిఁకేలనమ్ముకొనినేనున్నఁడనీవాఁడనా
సక్తిన్నన్నెటుచేసినన్సరియెయీశాసూర్యనారాయణా॥

85

మ॥ భళిరానాదగుపుట్టువున్మృతియునప్రత్యక్షతన్లేవిఁక
న్గలయున్జాగరమున్సమానుభవమున్గన్పఱుటన్వాస్తవం
బులుకావవివిసుషాప్త్యవస్థనుమనంబున్లీనమౌఁగాననా
కిలలోనన్భ్రమంబెవేరుస్థితియేదీసూర్యనారాయణా॥

86

మ॥ భ్రమచేసర్వజగంబుగల్గుననివిద్రాంతింగదాయంటిఁద
త్త్వమెఱుంగంబనిపూనుకొంటసహజోన్మాదంబహినన్నఁబో
లుమహాపండితమావికిన్గనుకనీలోకంబునందుష్టిలే
శమ్మునెనంగనఁజాలకుంటిఁబరిమేశాసూర్యనారాయణా

87

శా॥ జ్ఞాతంబైనపదార్థతుల్యమగునజ్ఞాంబుదోతేరఁద
దాతప్రాప్యవికారమున్మఱితదజ్ఞాతంబునందోఁచుతే
భ్యాతిన్రాతియనంబడున్గనుకజ్ఞేయజ్ఞానవిజ్ఞాతృత
త్వాతీతంబగుభూమమీవగుదువన్నాసూర్యనారాయణా॥

88

మ॥ క్రమశన్దేహబలంబుతగ్గుచునురాఁగాఁదొంటిమాడ్కిన్విభో
గములంబొందఁగలేకపాటుపడినత్కర్మంబులన్నేయఁబో

కమతెట్టెననుగాఁ యాపనముగాక నెట్టవేదాంతవా
క్యములంబండితుఁడౌనుమాదృశుఁడనంతాసూర్యనారాయణా॥ 89

మ॥ ఊతియందున్మగవలెల్లఁ బితలై స్త్రీలెల్లరున్మాతలై
మతిలోఁదక్కినభూతసంచయములస్మత్ప్రాణతుల్యంబులై
సతతానందమునాకౌసంగమఱియుష్మత్పాదసంకీర్తనం
బతినిష్కామతినేనొనర్చుటెపుడ య్యాసూర్యనారాయణా॥ 90

మ॥ తనువునెల్వయువృక్షబీజములపొంతన్సూరిసూక్ష్మక్రమం
బునననోస్యముగారణంబులవుచుంబూర్వాపరావస్థల
న్దనరున్వస్తువిభేదమందకటుగానన్నేనునిత్యంజనై
కౌనుచుంటే బలుజన్మముల్పావనచక్షూసూర్యనారాయణా॥ 91

శా॥ అయ్యాయెక్కడనున్నవాఁడవసుకంపాంభోధినీకీర్తనం
బయ్యోలోకులవొంగుఁట్లునలుపన్యత్నించునీదాసుల
న్నెయ్యంబొప్పఁగిఁజ్రోపకిట్టులుశ్రమనెట్టంగనేలాత్వర
స్థయ్యాళించిప్రమోదమిమ్ముశ్రీతబంధూసూర్యనారాయణా॥ 92

మ॥ ఆరయంగావిపరీతభంగినిమదిష్టానిష్టముల్సాపెడున్
స్థిరతందుర్వ్యసనంబులన్నిగులనన్బేమించుఁ త్కర్మమం
దురహిన్వేసటగొల్పుచుండుమఱిసంతుష్టిస్వడిన్దుల్చిన
ద్ధిరచిత్తంబనుతూలశత్రువిదెకాదేసూర్యనారాయణా॥ 93

మ॥ సులభాస్వాదనమెట్టులబ్బునిఁకనోర్సాచీబిలంబంతయా
కలికొండంతనునట్టులాయువరయంగానల్పమిద్ధాత్రిలో
పలభోగేచ్ఛమనంబుగాపునరస్తాభాసంబుసంసారక్ష
న్సులలిన్బాజ్ఞఁడెఱింగిసిన్గొలుచుచుండున్సూర్యనారాయణా॥ 94

- శా|| పాముంజావదుకట్టయున్విటుగదన్వార్తానుసారంబుగా
సామర్థ్యబునవస్తుశోదనయెడన్సంకాసమాధానము
ల్పిమఁబొందవుగానజ్ఞానమునఁదుష్టింజెందరాదెందున
న్వస్వమీనీపదభక్తియోగమునఁదప్పన్సూర్యనారాయణా|| 95
- శా|| నానేరంబులునైఁచినీదుభజనానందంబజస్రంబున
న్బానంజేసినమస్తలోకులనుసంతోషాంబుధిన్ముంచున
ద్దానోద్యత్కవితాప్రభావమిడినన్గపాడుచున్నావుగా
యేనీయప్పిఁకనెట్లుతీర్చఁగలనోరీసూర్యనారాయణా|| 96
- మ|| కరుణంగంటికిఁజెప్పఁబోలికననుంగాపాడుచున్నావునీ
బిరుదుంజెల్లునులోకబాంధవుఁడనీవేదేవదేవుండవం
చురహిన్నిన్భజియించుచున్నగతిలోసౌంపారసీక్తిర్తిసు
స్థిరతంజాఁపెదఁబ్రాణమున్నవటకున్సీసూర్యనారాయణా|| 97
- శా|| చాయోషాకమలాధినాయకనమస్కారంబునీకుస్సదా
మేయాంబులినీకువందనముస్వామీనీకుదండంబున
దేయానీకుజోహగపారకరుణాబీనీకుసాష్టాంగమో
హోయయ్యామఱినీకుమ్రొక్కిదిగొనీకోసూర్యనారాయణా|| 98
- శా|| నీపై నెంతయుభక్తితోశతకమున్నేనీదయావాప్తినే
నీపొంతన్ముగియించియిప్పుడుత్రిలోకీశత్వముంబొందిన
ట్లోపద్మప్రియమేటిసంతసముతోనున్నఁడనాతప్పుల
నేపున్మాపునునైఁచిప్రోవుననుఁదండ్రీసూర్యనారాయణా|| 99
- మ|| వినువీక్షింపనికన్నుదోయిమఱియున్నీపూజలన్నేయఁజా
లవిహస్తంబులునీదువామమునుబల్కంబోనినోర్నీకుమ్రొ
క్కనిశీర్షంబు భవచ్ఛరిత్రసుధవేడ్కన్గోలఁగాలేవివి
విగ్నినుంగొల్వనిజన్మమెందుకురతండ్రీసూర్యనారాయణా|| 100

మ॥ అరయంగానకలక్రుతిస్మృతిపురాణాద్యర్థసారంబుఁబ
 ల్మఱునాశక్తికొలందిఁజూచితుదకిమ్మైరూఢిఁగైకొంటిసం
 నరణాంభోధిఁదరింపఁజేయుటకుయుష్మద్భక్తిదక్కన్యమీ
 నరలోకంబునలేదుపాయమనియన్నాసూర్యనారాయణా॥

101

అ. నారాయణదాసుఁడు.

శ్రీ గణేశాయనమః

మృత్యుంజయశివశతకము

కంఠములు

ఓనాథ దీనరక్షక

మానుగ మముః గావుమా యుమాప్రాణేశా

భానుశశివహ్ని వీక్షణ

జ్ఞానానందమయ మాకు జయములిడు శివా

1

పెక్కులు ప్రేరేదః బ్రతినలు

నొక్కటియున్నిలువ దాద హో పౌరుషవా

కైక్కడ నాబ్రతుకెక్కడ

నక్క దివితలా బనాగ నగజేశశివా

2

తప్పక యాపదకడ్డయి

విప్పగుకరుణారసంబు వెల్లిగొలిపి వి

గ్గొప్పుం దాల్చినజగముల

యస్సా మముః బెద్దగావు మా సాంబశివా

3

నాబ్రతుకు జాటః బెంచిన

నీవాహ్వ నాదుతోడు నీతోడుసుమా

భావజగర్వ విభంజన

కావుము తడవేల నన్నుః గాచునెడశివా

4

విక్రము నీ వీశుండవు

దిక్కుగలిగి వేడుకొంటి దీనుండను నా

ప్రక్కం దో దలరించుము

మ్రొక్కెద నాకోర్కె దీర్చు మోసాంబశివా॥

5

వీప్రొద్దు భక్తితోడుత

నా పెద్దలు నేను విన్ను నమ్మితిమిగదా
రాపేల శేషకంఠజ

కాపాడుము నాదుతోడు గల్గి భవ శివా॥

6

ఇప్పటికిప్పటికే యో

యప్పా నీమీదశతక మలరించెదనీ

గొప్పయు దక్కుం గాచిన

విప్పాపి జగంబులోన నీక భవ శివా॥

7

నీకీర్తి చాటుకొనెదము

మాకాయుర్ధాయవృద్ధి మఱిమఱిరానీ

రాకాశశాంకమౌళీ

ప్రసాదముగఁ దోడుచెలఁగి పాలించు శివా॥

8

నీయెఱుఁ గనట్టివున్నే

మాయక్కులు సర్వవేత్త మన్నంచికృపన్

నాయన్నఁగాచి చూపుము

నీయున్నతభక్తరక్ష నిక్క మవిశివా

9

శంభో శంకర యని ని

న్నంభారవములుగ నార్చు నాశ్రితులము క

ష్టాంభోధిఁ దేల్చుతంద్రీ

నింభావించితిమి యన్న నీవాడ శివా

10

యాచించఁ దగినవాఁడవు

నీచులఁగొనియాడి నోరు నీచయ్యెఁగదా

నీచరితామృతము న నా

వాచవిదీఱంగవలయుఁ బరమేశ శివా

11

ముదమున నాతోడలరంగఁ

బదిలముగా వేగమమ్ముఁ బాలించుము నీ

వెద నుబ్బలింగఁడవుగా

పదపడి పెక్కేండ్లుమమ్ముఁ బ్రతికించు శివా

12

ఊరులు పల్లెలు నారులు

చీరలు మఱిసకలమైన సిరులివి మేలా

యారూఢిగఁ జిరకాలము

నీరూపముఁజూచుకోర్కె నెగడించు శివా

13

లోకములోనా సొగసులు

నీ కరుణంగదె యెంత నేర్పరివౌరా

శ్రీకంఠభక్త రక్షణ

కై కాలానలము మ్రింగఁ గల్గితివి శివా

14

ఈదొంగ దాసువియెడ

న్నీదయగన్పర్చు తోడు నీడ వెలుంగన్

నీదివ్యగాన మహిమన్

బోదోలుదు వ్యాధిబాధ భూతపతి శివా

15

ఆకటా యార్తుఁడభిన్నుఁడ

నొకిండుకయు నీడుకరుణ నొందిబ్రతుకుకై

వికలదశఁబల్కు చుంటిని

సకలేశ్వర మాకుహాయి సల్పుముర శివా

16

శరణమని నీదుపావన

చరణంబుల నాశ్రయించు జంటన్మమ్మున్

గరుణించు దెబ్బదేఁదులు

ధరణీన్నీకిర్తి నిల్పె దము సొంబ శివా॥

17

మృత్యుంజయుండనని వి

న్నిత్యము శ్రుతిచాటుచుంట విక్కంటేనిన్

అత్యనుకూల చిరాయువు

సత్యంబుగ నీదుభక్తు జంటనిడు శివా

18

శ్రుతి మతి గితి నేనెఱుంగను

గతిసీవే యనుచు నెటులొ కాన్పించెను నా

బ్రతుకున జంటందోడుని

రతముంగాపాడి మీది రక్తిగను శివా

19

జోడుగఁ దోడుగ నీడగ

వేడుకతో శ్రుతుల మేళ వించుచు నిన్నుం

బాడి కసిదీర్చుకొందుము

వేదెదమాజంటఁబెంచు పెక్కెండ్లు శివా॥

20

మృత్యుంజయత్వ విభవము

నిత్యుండఁవొ నీవుదక్క నేమందెదమా

సత్యస్వరూప శంకర

గత్యనుకూలతనుఁజూపి కాపాడు శివా॥

21

అన్నియుఁ దెలిసినజాణవు

పన్నగముల నగలాదాల్చు వైభవుండవు ని

త్యోన్నతి మృత్యుంజయుండవు

కన్నారం జిరము మమ్ముఁ గావుముగ శివా॥

22

ఒక ధైర్యము మాత్రమె తా

వక నేవకులందుఁ గలదు బహువత్సరము

ల్పకరంబుగ వింటాడుట

కైకదీర్ఘాయువులఁజేయు మీశ భవ శివా॥

23

వాక్కులువాతలు సఫలమొ
 నిక్కమొ! యిచ్చకమొ నీవె నిర్ణయపరచన్
 జక్కనను భయమునన్నా
 ప్రక్కనుఁ గాపాడు నిన్ను ధావించు శివా॥

24

నాకోర్కెఁ దీఱునియెడ
 న్నాకుండిన వెఱ్ఱితెంపు నన్నున్విన నే
 వాకుందెఱువను మూఁగటు
 నీకీర్తన సొంపు లొరులు నేర్చుదురె శివా॥

25

హరహర శంభూ శంకర
 దురితవిదూరా స్వభక్త దుఃఖవిదారా
 కరుణాకర మృత్యుంజయ
 పరిపాలన సేయుమన్న ప్రాణహిత శివా॥

26

లోకులకుఁ దెలుపనోడిన
 నాకుండిన పాపచింత నవ్వెదహాయా
 లీకలము నొరులు గనలే
 రాకులపాపేలకావు మన్నభవ శివా॥

27

నీవెఱుఁగుదైన మూఢుఁడ
 నేవెరువునఁ దెలుపుకొందు నీకుఁడవగుటన్
 గావుముతోడలరన్నే
 జీవించినవఱకుఁ జంటఁ జేపట్టు శివా!

28

కొన్నాళ్ళు దేహ మావల
 విన్నాఁతియు భోగవాంఛ నేముబ్రతికిహా
 యిన్నింటాదెడుఁ జంటకుఁ
 బన్నుగ దీర్ఘాయువిచ్చి పాలించు శివా

29

నాకోర్కె నీదురక్షణ

యేకమనుచు నెఱుకచెప్పి యెల్లజగములున్

నాకవిత శరణుజొరఁగా

మాకష్టము దున్ని చిరము మన్నించు శివా

30

అశ్రితులను నీ కీర్తన

కేశమప్రాణంబులనక యెల్ల దెసలు రా

గాశ్రితములు గాఁగవగా

మిశ్రితయలఁజాడఁజిరము మెలఁగించు శివా

31

నీ కీర్తన సేయునెడన్

లోకుల కాశ్చర్య మొదవ శ్లోకములుంగీ

తాకృతులు పాడు జంటన్

శ్రీకంఠాభక్తరక్ష చేపట్టు శివా॥

32

కన్నీరందని శోకము

నన్నిట్టులముంచనీకు నాగవిభుషా

కన్నారఁ గావుమన్నం

బిన్నుగ నెనరుంచుమన్న పాలించు శివా॥

33

ఇదియొక వెట్టిగ వ్రాసెద

మదికిన్ దృఢిఁకొంతకొంత మఱపుభయముతో

నిదురయనక నిటలాజ్ఞ

సదయుఁడవై కావుమన్న సర్వేశ శివా॥

34

నాదీక్ష నేటిరాతిరి

నీదయచేఁ గష్టమెడసి నేముసుఖమునన్

నై దోడు జంటఁబెక్కిం

ద్లాదుకొన నృపధ మిదిగొ యాలించు శివా॥

35

నీప్రాపు చని యెఱింగిన
 నేపామరుడై నఁగాని యెట్టి మఱచున్
 గాపాడఁగ నిర్బంధనఁ
 జేపట్టి నినుం జిరాకు నేయకయె శివా॥

36

రక్షించుము రక్షించుము
 రక్షించుము నీధుదాసు అవ్వనిదకు పా
 లాడె లోకాధ్యక్ష
 అక్షీణకటాక్ష ప్రోవు మన్నభవ శివా॥

37

నీకన్న న్యాయకర్తలు
 నాకన్నను దుష్టమతియు నహియని చాటన్
 నీకీర్తిం జిరకాలముఁ
 బ్రాఁకింపఁగఁ గోరితన్న పాలించు శివా

38

కలమా కన్నీరోడ్చకు
 మనభక్తపరాయణుండు మనవిభుఁడభవుం
 డిల నీకష్ట మెఱిఁగి కో
 ర్కెలదేవుం డిడును జెల్లరే వెఱ్ఱి శివా॥

39

నాలోపల నావెలుపల
 నీలావణ్యంబులేక నీభక్తి యెటుల్
 జాలింగొని మృత్యుంజయ
 పాలించఁగదన్న ప్రాణ బంధుఁడవుశివా

40

బ్రతుకులు నతుకులు బితుకులు
 చతురతనింగూర్చిపాడఁ జాలినమాకున్
 బ్రతిలేకయె చిరకాలము
 బ్రతికించుమయన్న ప్రాణ బంధుఁడవు శివా॥

41

ఇదినిజమౌ మాయాయా

పదలో నీస్మరణగల్గి పఱపఱవ్రాయన్

బదపడి నీపాటలతో

ముదమునఁ బెక్కిఁడులుంచు మోయన్న శివా॥

42

ముజ్జగముల గల సంపద

గజ్జివలెందలఁచి నీచకామసుఖములన్

బొజ్జ లదర నిన్ బాడెద

మజ్జరె మాయన్న గాఁపు మాయన్న శివా॥

43

అహఃధైర్యముతోడగు

నోహో నీదయయువచ్చు నోజగదీశా

సాహసమున నిటులుంటిన

యోహర కాపాడుమన్న యోసాంబ శివా॥

44

తెలిసెంగుత్పిత భోగము

లిలలో నీపాతభజన మెంతోపెక్కిఁ

డులు జంటఁబాయకుండెద

నలరించుము నన్నుఁదీయ నన్నభవ శివా॥

45

కారదశీతాతపహా

సారవిచంద్రానలాక్ష చారుజటాజా

టారోధితదివ్యధునీ

పూరయశస్సాంద్ర ప్రోవు మోసాంబ శివా॥

46

సాక్షాత్కరించితన్నా

రక్షించితివన్న మంచి రసికుఁడవన్నా

యీక్షణమ తెలియనీ నా

పక్షము నీవుంటివంచు భక్తులకు శివా॥

47

స్ఫటిక నిర్మలినాకృతి
 మేటిదయన్దాసుఁ బ్రోచు మిన్నదనంబున్
 నేటికిమాకష్టములను
 మీటిన నినుఁగంటినన్న మేలిదిన శివా॥

48

రాదు నిరూపింపఁగ నే
 మో తెలుపును చక్కదనము లొల్కెడు నీసం
 పాదితసుందర రూపము
 సాదుల రక్షించుమన్న సర్వేశ శివా॥

49

ముమ్మాటికి నీపదముల
 నమ్మితి నమ్మితి విఁకెట్లు నంగాచెదవో
 సుమ్మా నీభక్తులమన
 నిమ్మానీ కీర్తిచాట వి మ్మొర శివా॥

50

శతకోటి మదనరూపా
 శ్రీతజనహృద్దీప ప్రకట శేషకలాపా
 అతివేగము నీ భక్తులఁ
 జతురతగాఁబ్రోవుమన్న సాంబభవ శివా॥

51

సమయమిది మమ్ముఁబ్రోవన్
 గ్రమముగ నీ సంశ్రితానురాగముతోడన్
 శ్రమవాపి వేగఁదండ్రీ
 విమలాకారంబుఁజూపి వేంచేయు శివా॥

52

ఇప్పుడు నాదగు కోరిక
 చొప్పున మమ్ముద్ధరించి చూడుము దయతో
 నప్పా సంశ్రిత బంధుఁడ
 విప్పగు నెనరుంచి వేగ వేంచేయు శివా॥

53

నా యీ బిచ్చపు వ్రాతలు
 నీ యట్టి మహాత్ముమనసునెఁ గరఁగింపన్
 డాయు పెటు లక్కటా వేం
 చేయుము నా యన్నఁబ్రోవు శ్రీకంఠ శివా!

54

వలపుందలపున్నపయి
 విలిపితి సందియములేదు విక్కంబుగ మం
 దులమారివేల్పు పొదువు
 కలనైనం బరులనమ్మఁగాఁబోను శివా॥

55

భయములకు నెల్లనెక్కుఁడు
 భయమౌ మరణంబు దానిఁ బాపఁగలనునీ
 దయ మా యెడఁ గలదేని స
 మయమిది వేఁగావుమన్న మదనారి శివా!

56

నీ దిక్కు దప్పదాసుని
 కేదిక్కుంగనరాద డెంత వెదకినన్
 వాడేల ప్రోవుమన్న మ
 హోదార చరిత్రవేగ నోసాంబ శివా॥

57

మృత్యుంజయ మృత్యుంజయ
 మృత్యుంజయ యనుచు నిన్ను నెప్పుడు గొల్వన్
 మృత్యువు చేరఁగ వెఱచును
 సత్యము గాపాడుమన్న సాంబభవ శివా!

58

నీకునసాధ్యం బెయ్యది
 రోకములో లేదటంచు రూఢిగఁ దోచెన్
 శ్రీకంఠ కావుమన్నద
 యాకర వేవేగఁ బ్రోవు మా సాంబ శివా॥

58

నీ భక్తికన్న నెక్కువ

యీ భువిలో సుఖములే దహీనకలాపా

నీ భవ్యదర్శనంబిడి

మాభయములఁ గొట్టి చిరము మన్నించు శివా॥

60

అద్దిర ముజ్జగములకున్

ముద్దువలపు మగఁడ వీవు పురహర యనుచున్

దద్దయుఁ బాడెడుఁ జంటన్

సద్దయుఁ జిరకాలముంచు సర్వేశ శివా॥

61

ఇహ సుఖము దూలవంటిది

మహాత్మ నీభజనకన్న మఱియానందం

బహుహా యెందుందోఁచదు

దహన రవిశశీక్ష మమ్ము దయఁజూఁడు శివా॥

62

ఎంతో నానవడితి నా

వంతయు ధృతిచెడకయుంటి నాలస్యంబున్

సుంతయుఁజేయక దాసుని

పంతంబీదేర్చుమన్న బ్రతికించు శివా॥

63

సగమిచ్చినావు తక్కిన

సగ మాయుర్దాయమిచ్చి జగమందున నీ

యగణితకీర్తి నలరఁగ

మొగమోటంబుంచి ప్రోవు మోయన్న శివా॥

64

భోగములఁ గోరనొల్లము

భోగీశ్వర భూష బ్రతుకుఁ బొదిగించినచో

నీ గానము సంతృప్తిగ

బాగుగఁ బ్రకటింపనాన పడితిమిర శివా॥

65

నాతరమ నిన్నెఱుంగన్
జేతోభవగర్వభంగ శ్రీముఖలింగా
యేతీరునఁ గాపాడెదొ
నాతోడలరించు ప్రాణ నాధభవ శివా॥

66

హాలాహలభక్షణ మా
పాలనీ తాధికతను బాపుము త్వరగా
జాలింగొని కాపాడుము
బాలేందువతంస యన్నఁ బాలించు శివా॥

67

నేబ్రతికిన సార్థకమే
మీఱుజములు కాళ్ళు కనులు మెడ లేనట్లొ
నాబ్రతుకు జంటనలరం
గాఁ బ్రోచిన నిన్నుఁబాడి కడఁగందు శివా॥

68

జతజంట వేఱుపాయక
బ్రతుకున నాతోడునీడ బలపనమమ్మున్
జతురత నీభజనంగన
శ్రుతిగాఁ గాపాడుమన్నఁ కూలధర శివా॥

69

బతిమాలుకొందుఁ దండ్రీ
క్షితిలో నీపేరు మిగులఁ జెప్పెదనన్నా
జతఁబెంచి పెద్దకాలము
శితికంఠా వేగ మమ్ముఁ జేపట్టు శివా॥

70

హరహర యెట్టికవిలయో
మఱిమఱి నాలోనికొర్కి మనవియొనర్చన్
గఱకఱకలమున నేడ్చెడుఁ
బఱపఱ నాపదలఁ గోసి బ్రతికించు శివా॥

71

అన్ని యుఁ జిత్తులు బిత్తులు
కన్నులఁ బడుచుండెఁ దప్పు గావుము నాకున్
నిన్నుం బతిమాలుట పవి
పన్నగకేయూర మమ్ముఁ బాలించు శివా॥

72

ఏదిర నీ కుండిన యా
యౌదార్యము శాంభవీమనోంబుజమిత్ర
కాదన నేలర తండ్రి
మోదముతో మమ్ముఁబ్రోవుమో సాంబశివా

73

అన్నా యుమామనోహర
కన్నార న్మమ్ముఁగావు కాయజవైరీ
నిన్నుంబతిమాలెద నా
యన్న ముదముతోడఁబ్రోవుమా సాంబశివా

74

పరిపరివిధముల నెమ్మది
పరువెత్తుఁడు నిన్ను వేఁడ వ్రాయునెడన్నా
తరమ నిను విల్వఁబుట్టన్
పరమిమ్మన్న మఱిహోయిఁ బ్రతికించుశివా

75

తాఁగోతి మఱియు మత్తి రె
నాఁగ న్ననుబోఁటి వెట్టి నవ్వగనేలా
వేగంజంట నలర్చుము
నాగేంద్రవిభూషకావు నాన్నభవశివా

76

హరహర మృత్యుంజయ యో
పరిపూర్ణానందముక్తి వై భవకందా
నిరసించక కవఁబెంచుము
సరిసరి నీవిషముమత్తు చాలునిఁకశివా

77

అలికిఁ గోకలుగొంటయె

యూకి నుసకారమంట యోహోచాలున్

దార్ధ్య తనూభోగము

రారా నాయన్నఁబ్రోవరా సాంబశివా

78

దేవతల కెల్లనీవే

దేవుడవో కాలకాస్త త్రిజగత్పభువా

నీవంటి వాని నమ్మిన

నేవెఱపిఁక నన్నఁబ్రోవవే సాంబశివా

79

ధైర్యము దక్కితి స్రుక్కితి

శౌర్యంబెడఁబాసె నీదు నేవకుఁదప్పన్

భావింపనన్య మెయ్యది

చేవలు చిగురించుమన్న శ్రీకంఠశివా

80

కావని కాకులపోలిక

నీబత్తులు చేవదొఱఁగి విన్నొఱఁబెట్టన్

భావించుమన్న కవతో

నాబ్రతికుం బెంచుమన్న నగజేశశివా

81

నీవొకఁడు నేనొకఁడనె

భావనలో వ్రాతలోనఁ బాటలలోనన్

గేవల మైత్రింబొందఁగఁ

ప్రోవుము నాయన్నమంచి ప్రోదవుర శివా

82

ఎంగిలి మాటల నేని

న్నుం గొనియాడుటకు వ్రాయ నో ర్నెగలింపన్

వెంగలిని సిగ్గుబొందన

నంగజమద భేది కావు మన్నభవ శివా

83

ఈనగల నీ చమత్కృతు
 లేనమ్మను విన్ననమ్మి యేమటకానీ
 రానిమ్మనీకృపా మతి
 తోనాయన్నననుఁగావు దొడ్డయ్య శివా

84

అమ్మగిరి రాజసుతగీ
 తమ్ముల నామనవి వినిము దమ్మునఁజిరకా
 లమ్మనిచి మమ్ముఁబెంచఁగ
 నెమ్మది గరఁగించుఁగాత నీ కోరి శివా

85

దీనునిపైఁ గనికారము
 మానిని రాచూలి సర్వ మంగళపు పన్
 దానాడు తల్లియగుటన్
 గానమ్మునఁ జాటిచెప్పుఁ గా నీకు శివా

86

జాలిగొను తల్లిపార్వతి
 యాలిచుము జగముగన్న యమ్మాస్థాణున్
 మేలుకొలిపి మాజంటన్
 బాలింపంబంపుమనెద బాడెదను శివా

87

మానమ్మ వేల్పుప్రోడా
 మానుగమాకవనుగావు మాచెలికాఁడా
 జ్ఞానానంద మయాదే
 వా నాయన్న ననుఁగావు పరమేశ శివా

88

పంచాక్ష్ర గర్వభంజన
 చంచద్దేహార్థరమ్య సత్యాకారా
 పెంచుము పెంచుముకవఁబా
 లించుము రాయన్న దివ్య లింగభవ శివా

89

గడునుదనము గాదిది నీ
 యడుగులఁబడి వేడుకొన్న యాశ్రతులముమా
 యిడుమ లెడపి కవఁబ్రోవుము
 వడివడి మా యన్నప్రోచి బ్రతికించు శివా 90

నా ధైర్యమన్న హాయిగ
 నీదయతోఁ బెక్కులేండ్లు విల్చెదమంచున్
 ఓ దేవ దేవ మాతో
 డై దీర్ఘాయువుగనన్న యలరించు శివా 91

విర్భయమని తోచెను నీ
 యర్భకునకు జంటహాయి యొబ్రతుకంచున్
 దుర్భర భాధలుతెగవా
 విర్భవము భావమందు వెలసితివి శివా 92

అన్యములఁ దలఁపమేమ
 న్యోన్యముగా జంటఁబ్రోచి తౌశంకవడన్
 మాన్యతను బెద్దకాలము
 ధన్యులుగా నుందుమన్న దయజూడు శివా 93

ఇదిబిరుదు నీకుభక్తుల
 సదయతరక్షించినావు శంకరుఁడవుగా
 పదునాల్గు భువనములలోఁ
 బదపడి చాటుదునికన్న బ్రతికించు శివా 94

ఎంతటి చలచిత్తుఁడనో
 పంతముతో నొక్కమొగినిఁ బద్యశతంబున్
 గంతునరచించ కుంటిన్
 వంతఁదొఱుగఁ బ్రోవుమన్న పకుపాల శివా 95

సత్యము నీదగురక్షణ

సత్యము నీభక్తులెల్ల సౌఖ్యముగొంటల్

సత్యం వీశతకబవి

సత్యతనాయన్నఁబ్రోవు సర్వేశ శివా

96

నీభక్తి గర్వవశతన్

నాదాగ్యము పండెఁ బెంచు నాయన్నమహా

ప్రాథవమొప్పగఁ దిరిగెద

నీతువిఁ బెక్కెండ్లు కీర్తి నిల్పుముర శివా

97

తంబుర మద్దెల తాళము

లిమ్ముగఁ గవగూర్చి క్రతుల నేముదళదిశల్

ముమ్మునఁబాడగ వాయువు

లిమ్మా చిరకాలమన్న యేపలర శివా

98

విశవనుజుమ్మి నీదగు

నడుగులవై భక్తి సమయ మట్టినచో నా

కడ నీవు డకతీజుదు

కడువడి మాయన్నఁబ్రోవఁగా రమ్ము శివా

99

శివశివ శివమృత్యుంజయ

భవభవ భవపాపదూర భక్తాధారా

కవగా మముఁ గాపాడుము

భువిలోఁ బెక్కెండ్లు మమ్ముఁ బోషించు శివా

100

శ్రీమృత్యుంజయ శివశతకము

సంపూర్ణము.

1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12. 13. 14. 15. 16. 17. 18. 19. 20. 21. 22. 23. 24. 25. 26. 27. 28. 29. 30. 31. 32. 33. 34. 35. 36. 37. 38. 39. 40. 41. 42. 43. 44. 45. 46. 47. 48. 49. 50. 51. 52. 53. 54. 55. 56. 57. 58. 59. 60. 61. 62. 63. 64. 65. 66. 67. 68. 69. 70. 71. 72. 73. 74. 75. 76. 77. 78. 79. 80. 81. 82. 83. 84. 85. 86. 87. 88. 89. 90. 91. 92. 93. 94. 95. 96. 97. 98. 99. 100. 101. 102. 103. 104. 105. 106. 107. 108. 109. 110. 111. 112. 113. 114. 115. 116. 117. 118. 119. 120. 121. 122. 123. 124. 125. 126. 127. 128. 129. 130. 131. 132. 133. 134. 135. 136. 137. 138. 139. 140. 141. 142. 143. 144. 145. 146. 147. 148. 149. 150. 151. 152. 153. 154. 155. 156. 157. 158. 159. 160. 161. 162. 163. 164. 165. 166. 167. 168. 169. 170. 171. 172. 173. 174. 175. 176. 177. 178. 179. 180. 181. 182. 183. 184. 185. 186. 187. 188. 189. 190. 191. 192. 193. 194. 195. 196. 197. 198. 199. 200. 201. 202. 203. 204. 205. 206. 207. 208. 209. 210. 211. 212. 213. 214. 215. 216. 217. 218. 219. 220. 221. 222. 223. 224. 225. 226. 227. 228. 229. 230. 231. 232. 233. 234. 235. 236. 237. 238. 239. 240. 241. 242. 243. 244. 245. 246. 247. 248. 249. 250. 251. 252. 253. 254. 255. 256. 257. 258. 259. 260. 261. 262. 263. 264. 265. 266. 267. 268. 269. 270. 271. 272. 273. 274. 275. 276. 277. 278. 279. 280. 281. 282. 283. 284. 285. 286. 287. 288. 289. 290. 291. 292. 293. 294. 295. 296. 297. 298. 299. 300. 301. 302. 303. 304. 305. 306. 307. 308. 309. 310. 311. 312. 313. 314. 315. 316. 317. 318. 319. 320. 321. 322. 323. 324. 325. 326. 327. 328. 329. 330. 331. 332. 333. 334. 335. 336. 337. 338. 339. 340. 341. 342. 343. 344. 345. 346. 347. 348. 349. 350. 351. 352. 353. 354. 355. 356. 357. 358. 359. 360. 361. 362. 363. 364. 365. 366. 367. 368. 369. 370. 371. 372. 373. 374. 375. 376. 377. 378. 379. 380. 381. 382. 383. 384. 385. 386. 387. 388. 389. 390. 391. 392. 393. 394. 395. 396. 397. 398. 399. 400. 401. 402. 403. 404. 405. 406. 407. 408. 409. 410. 411. 412. 413. 414. 415. 416. 417. 418. 419. 420. 421. 422. 423. 424. 425. 426. 427. 428. 429. 430. 431. 432. 433. 434. 435. 436. 437. 438. 439. 440. 441. 442. 443. 444. 445. 446. 447. 448. 449. 450. 451. 452. 453. 454. 455. 456. 457. 458. 459. 460. 461. 462. 463. 464. 465. 466. 467. 468. 469. 470. 471. 472. 473. 474. 475. 476. 477. 478. 479. 480. 481. 482. 483. 484. 485. 486. 487. 488. 489. 490. 491. 492. 493. 494. 495. 496. 497. 498. 499. 500. 501. 502. 503. 504. 505. 506. 507. 508. 509. 510. 511. 512. 513. 514. 515. 516. 517. 518. 519. 520. 521. 522. 523. 524. 525. 526. 527. 528. 529. 530. 531. 532. 533. 534. 535. 536. 537. 538. 539. 540. 541. 542. 543. 544. 545. 546. 547. 548. 549. 550. 551. 552. 553. 554. 555. 556. 557. 558. 559. 560. 561. 562. 563. 564. 565. 566. 567. 568. 569. 570. 571. 572. 573. 574. 575. 576. 577. 578. 579. 580. 581. 582. 583. 584. 585. 586. 587. 588. 589. 590. 591. 592. 593. 594. 595. 596. 597. 598. 599. 600. 601. 602. 603. 604. 605. 606. 607. 608. 609. 610. 611. 612. 613. 614. 615. 616. 617. 618. 619. 620. 621. 622. 623. 624. 625. 626. 627. 628. 629. 630. 631. 632. 633. 634. 635. 636. 637. 638. 639. 640. 641. 642. 643. 644. 645. 646. 647. 648. 649. 650. 651. 652. 653. 654. 655. 656. 657. 658. 659. 660. 661. 662. 663. 664. 665. 666. 667. 668. 669. 670. 671. 672. 673. 674. 675. 676. 677. 678. 679. 680. 681. 682. 683. 684. 685. 686. 687. 688. 689. 690. 691. 692. 693. 694. 695. 696. 697. 698. 699. 700. 701. 702. 703. 704. 705. 706. 707. 708. 709. 710. 711. 712. 713. 714. 715. 716. 717. 718. 719. 720. 721. 722. 723. 724. 725. 726. 727. 728. 729. 730. 731. 732. 733. 734. 735. 736. 737. 738. 739. 740. 741. 742. 743. 744. 745. 746. 747. 748. 749. 750. 751. 752. 753. 754. 755. 756. 757. 758. 759. 760. 761. 762. 763. 764. 765. 766. 767. 768. 769. 770. 771. 772. 773. 774. 775. 776. 777. 778. 779. 780. 781. 782. 783. 784. 785. 786. 787. 788. 789. 790. 791. 792. 793. 794. 795. 796. 797. 798. 799. 800. 801. 802. 803. 804. 805. 806. 807. 808. 809. 810. 811. 812. 813. 814. 815. 816. 817. 818. 819. 820. 821. 822. 823. 824. 825. 826. 827. 828. 829. 830. 831. 832. 833. 834. 835. 836. 837. 838. 839. 840. 84

•

— — — — —

•

+

—

100

శ్రీరస్తు

శా|| శ్రీరామాంచిత పీనవక్ష సిత రాజీవాక్ష నిశ్శ్రేయసా
 ధారా పాపవిదూర వేదమయ దైత్యద్వాంత సూర్యోదయా|
 కారుణ్యమృత పూర చక్రధర భక్తప్రాణసంరక్షణా|
 పారావారగభీర భూతికర దేవా సత్యనారాయణా.

ము కుం ద శ త క ము

కందములర్పించెద మా

కందరసానూన మధుర కవితాసుధస్థి

కందముగా నారాయణ

కందశితానందమూల కంద ముకుందా.

1

సందియమేలా సౌఖ్యము

లందించుము సంకటముల నడఁగించుమువే

గం దయతో నారాయణ

కందశితానందమూల కంద ముకుందా||

2

ముందె రుచిమరగినాడను

బొందుగ నీభక్తి యిష్ట ములిషఁగ నింకే

సందియమో నారాయణ

కందశితానందమూల కంద ముకుందా||

3

డెందముఁగుందగ నీకు ప

సందుగ సంతోషపరచి సన్నుతి వినుమా

మందరధర నారాయణ

కందశితానందమూల కంద ముకుందా||

4

కందింపకు నా చిత్తం

బిందిరపై వలపుదలఁచి యిష్టాశి సుఖం

బందింపుము నారాయణ

కందళితానందమూల కంద ముకుందా॥

5

మం దఖిలరోగములకున్

విందుమదికి నీదు భక్తి విద్దెలకెల్లన్

నందగునో నారాయణ

కందళితానందమూల కంద ముకుందా॥

6

ఇందందెందైన సుఖం

బందఁగ నీభక్తియే యు పాయంబగుని

స్సందేహము నారాయణ

కందళితానందమూల కంద ముకుందా॥

7

బందంబులు పాపంబుల

కందంబులు వీనులకన యము నీదుకథా

బృందము లో నారాయణ

కందళితానందమూల కంద ముకుందా॥

8

మందెఱుఁగని మందుఁడ నా

చందముఁదలపోసి కష్ట సమయములంగే

లిందిమ్మా నారాయణ

కందళితానందమూల కంద ముకుందా॥

9

పందెము వేనెద భక్తుల

కుందప్ప మఱెట్టి యొరుల కున్నిందెలియం

గందరమా నారాయణ

కందళితానందమూల కంద ముకుందా॥

10

కుందింపకు నన్ శ్రితహరి

చందన నీ నవ్వులాట చాలించుము ప్రో

వందగురా నారాయణ

కందళితానందమూల కంద ముకుందా॥

11

ఎదుకురా యాలస్యము

పెందలఁగరుణించి నీదు ప్రియవాసులఁ గా

వందగురా నారాయణ

కందళితానందమూల కంద ముకుందా॥

12

అందితివి చేతి కింకీ

వెందేగెదవోరి కోర్కెలి డక విడువ నిన్

దొందరపడు నారాయణ

కందళితానందమూల కంద ముకుందా॥

13

అందమ లకుప్ప నన్నుఁబ

సందుగ దయఁగనక పొద్దు జరుపుట గొప్పా

యెందప్పా నారాయణ

కందళితానందమూల కంద ముకుందా॥

14

పొందుము మొగమోటము మా

యందిపుడు సదా భవత్ప్ర దాశ్రితులము గో

విందుండా నారాయణ

కందళితానందమూల కంద ముకుందా॥

15

అందముగఁ గాచితివి ని

స్పందేహంబయ్యె నిపుడు చల్లని తండ్రీ

వందనమిదె నారాయణ

కందళితానందమూల కంద ముకుందా॥

16

అందఱికి నీవు శ్రీతజన

మందారుఁడవైన మంచి మర్మము మహిలో

విందొనరుతు నారాయణ

కందళితానందమూల కంద ముకుందా॥

17

డెందంటింతకు హాయిన్

బొందెను నీకరుణ నిన్నుఁ బోలు ప్రభునెటన్

గందునురా నారాయణ

కందళితానందమూల కంద ముకుందా॥

18

పొందుగ మమ్మిటు ప్రొచ్చిన

యందుకు నీ ఋణముదీర్చ నలవియె మా కో

నందకధర నారాయణ

కందళితానందమూల కంద ముకుందా॥

19

సుందర పదారవిందా

నందితముచికుంద ముదిత నందా భృతగో

బృందా యో నారాయణ

కందళితానందమూల కంద ముకుందా॥

20

కొందలపాటింకను మా

కెందుకు సల్పెదవు త్రిజగ దీశ్వర తండ్రి

కుందింపకు నారాయణ

కందళితానందమూల కంద ముకుందా॥

21

సందియము మల్లి డెందము

పొందుచుడిందుపడి మిగులఁ బొగలెడు నిన్నే

మందునురా నారాయణ

కందళితానందమూల కంద ముకుందా॥

22

దెందమున హాయి గాదిర

మొందక దోబూచి చూపు చుంటివి నీకే

సందియమో నారాయణ

కందళితానందమూల కంద ముకుందా॥

23

ఇందలి కష్టము దుగ్రించి మ

ముందయఁ బెక్కిఁడులుచి హోషించుము మా

ముందుండుము నారాయణ

కందళితానందమూల కంద ముకుందా॥

24

ముందు కరిరాజు నేలిన

దందఱు నమ్ముకొనునట్టు లలరించుము మ

మ్ముందయతో నారాయణ

కందళితానందమూల కంద ముకుందా॥

52

ఇందాఁక నుంటి వెదలో

నెందేగితి వింతలోన నీశ్వర నిన్న

టందరమా నారాయణ

కందళితానందమూల కంద ముకుందా॥

26

ఇందందు వెదకి డస్సితి

ముందలనున్నట్లై నీవు మొఱిగి చనితివీ

వెందుంటివి నారాయణ

కందళితానందమూల కంద ముకుందా॥

27

మందరధర రారా శ్రిత

మందారా రార పాప మర్దన రా గో

విందా రా నారాయణ

కందళితానందమూల కంద ముకుందా॥

28

ఎందేగి నావు తండ్రీ

మూదలఁ నగపడవ నాదు మొఱవినవా నీ

కుందగునా నారాయణ

కందళితానందమూల కంద ముకుందా॥

29

నందులు గొందులుఁ దూఱుట

పందతనము నిన్ను బయలు పర్తు నిదిగొ మీ

నందువ్వితి నారాయణ

కందళితానందమూల కంద ముకుందా॥

30

పొందుగ నీవుండవి తా

వెందున్నది నీవుకాని దేదీనాపి

ల్పందపురా నారాయణ

కందళితానందమూల కంద ముకుందా॥

31

కందర్ప కోటిరూపా

సుందరకౌస్తుభకలాప సూరిజన మన

స్సందీపా నారాయణ

కందళితానందమూల కంద ముకుందా॥

32

డెందమలరె నీవో య

న్నందుకు నాకథయమిచ్చి తద్దీచెవికి

న్విందయ్యెర నారాయణ

కందళితానందమూల కంద ముకుందా॥

33

డెందము గుర్తిడఁజాల ద

దెందుండి పలుకుచునుంటి వీళ్వర చెపుమా

పొందుగనో నారాయణ

కందళితానందమూల కంద ముకుందా॥

34

విందుగ నీకంభధ్వని

బొందుగ జేరువనెవింటి మోదముతో నా

ముందగపడు నారాయణ

కందళితానందమూల కంద ముకుందా॥

85

దెందంబుప్పొంగెను నా

బొంది పులకరించె గనుల మోదాక్రమలి

పొందెనురా నారాయణ

కందళితానందమూల కంద ముకుందా॥

86

సుందరనభోవిసీలా

యిందగపడినావ సుజన హృదయవిసీలా

వందనమిదె నారాయణ

కందళితానందమూల కంద ముకుందా॥

87

యెందెట్టివారలై న

న్నిందెలిసి నుతింపఁగలర నిర్గుణుఁడా నా

కుందరమా నారాయణ

కందళితానందమూల కంద ముకుందా॥

88

సుందర పదారవింద

స్యందామృత పానమత్త సజ్జనచిత్తేం

దిందిరగణ నారాయణ

కందళితానందమూల కంద ముకుందా॥

89

మందీకృత భవతాపా

బందీకృత సర్వపాప భక్తామల హృ

త్పందీపా నారాయణ

కందళితానందమూల కంద ముకుందా॥

40

కందర్పకోటి సుందర
కుందస్మిత శార్ఙ్గచాప కోర్కెలలర నా
ముందుంటివ నారాయణ
కందళితానందమూల కంద ముకుందా॥

41

దెందము నీపదపద్మమ
రందమ్మంగ్రోలి సుఖప రంపరలెప్పున్
బొందునురా నారాయణ
కందళితానందమూల కంద ముకుందా॥

42

నందిత సమస్త సంశ్రిత
బృందా నీభక్తిరేవి యిహభోగము పొ
ల్లందునురా నారాయణ
కందళితానందమూల కంద ముకుందా ।

43

పొందుగ నాకువలయు దా
నిందెలియుదు వీవెకాని నేనెఱుఁగను సూ
ర్యేందునయన నారాయణ
కందళితానందమూల కంద ముకుందా॥

44

దెందమెఱుఁగని కొఱతగల
దందుకు గుండెదను దెల్పు మదియేదో గో
విందుండా నారాయణ
కందళితానందమూల కంద ముకుందా॥

45

ఇందలి లోకికదంభము
లందున నా మనసునిల్ప కనవరతము నిన్
జెందించుము నారాయణ
కందళితానందమూల కంద ముకుందా॥

46

ఎందేనియు నజ్ఞానము
నందొర్లెడు మూఢమతు లనాక మముం గా
వందగురా నారాయణ
కందళితానందమూలకంద ముకుందా॥

47

నందడితో వ్రాయుచుఁగల
ముం దిగువనుబెట్టి వెదుకఁ బోవ దొరక న
ఘైందేగితో నారాయణ
కందళితానందమూలకంద ముకుందా॥

48

ముందుండి నీవెమాయన్
జెందిన లోకంబుమాట చెప్పవరెనె యే
మందునురా నారాయణ
కందళితానందమూలకంద ముకుందా॥

49

అందముగ నింతవఱకున్
ముందుండియు మాటుపల్కఁ బోవక మాయన్
బొందెదవా నారాయణ
కందళితానందమూలకంద ముకుందా ।

50

అందముగ నిన్ను నెదం
బందెలు పడవై వకున్న మార్పెరన్ జి
ల్వందగునను నారాయణ
కందళితానందమూలకంద ముకుందా॥

51

దెందపు కోర్కెఁగక పసి
కం దేహవఁ గాచు తల్లి కరణి ననుం గా
వందగురా నారాయణ
కందళితానందమూలకంద ముకుందా॥

52

దెందముకు తర్క తత్వము
జెందింపక విన్ను విశ్వ సింఛ మతము నా
కందించుము నారాయణ
కందళితానందమూలకంద ముకుందా॥

53

ముందుంటి వింతవఱకి
ద్వైందేగితో శాశ్వ తుండ విట్లస్థిరతన్
బొందెదవా నారాయణ
కందళితానందమూలకంద ముకుందా॥

54

దెందమున భేదమేలా
క్రిందే మీదన్న యటుసరిగనీవే నే
నందునురా నారాయణ
కందళితానందమూలకంద ముకుందా॥

55

దెందమున జగద్రృఢమ లయ
మందినపుడు మిగిలినట్టి యవ్యక్తమే నీ
వందునురా నారాయణ
కందళితానందమూలకంద ముకుందా॥

56

ఎందుంజగద్రృఢము నే
జెందెద నేననంగ నేమొచెప్పుము మఱిసీ
చందంబో నారాయణ
కందళితానందమూలకంద ముకుందా॥

57

సందియమూడ్చి జగద్రృఢమ
జెందింపక నీదుభక్తి స్థిరముగ ననుగా
వందగురా నారాయణ
కందళితానందమూలకంద ముకుందా॥

58

అందించు న్వేదాంతము

విందు గాఁగ నీకునా కభేదమనుచు విం

కెందుకువెత! నారాయణ

కందళితానందమూలకంద ముకుందా॥

59

అందముగ నీవునేనొక

చందమయిన నీదు సత్య సంకల్పమునా

యందేదీ నారాయణ

కందళితానందమూలకంద ముకుందా॥

60

ఇందేమిలేదు రుచి గో

విందా! నాకేల మెట్ట వేదాంతమునా

ముందగపడు నారాయణ

కందళితానందమూలకంద ముకుందా॥

61

ఇందందన్నిటి కర్తవు

పొందుగ నీవలననెల్ల పోడుములగు ని

స్సందేహము నారాయణ

కందళితానందమూలకంద ముకుందా॥

62

ఎందెందు వెదకినన్నీ

వుందు వెదియు గాక యింతయు న్నీమాయా

స్సందనమో నారాయణ

కందళితానందమూలకంద ముకుందా॥

63

ఇందెల్ల ప్రాణులకు గతి

నందర్భముఁ జూపి దాని జాడన్ ఫలముల్

పొందింతువు నారాయణఁ

కందళితానందమూలకంద ముకుందా॥

64

సందియములేదు నిన్నుఁ బ
 సందుగ భజించు భక్త జనము లమృతమున్
 బొందెదరో నారాయణ
 కందళితానందమూలకంద ముకుందా॥

65

దెందమున నిన్ను నమ్మి
 పందలకున్గుర్తు చూపు స్వాతంత్ర్యము నా
 కందింపుము నారాయణఁ
 కందళితానందమూలకంద ముకుందా॥

66

అదియు నందనియట న
 న్నెందుకు మోసంబుజేసె దీక్షర సరిగా
 ముందగపడు నారాయణఁ
 కందళితానందమూలకంద ముకుందా॥

67

పొందుగ నీభక్తుఁడెజగ
 మందున సర్వస్వతంతురవి దృష్టాంతం
 బుందెలుపుము నారాయణ
 కందళితానందమూలకంద ముకుందా॥

68

ముందు ననుఁబ్రోవకున్నన్
 బెందుల నీపరువు బయటఁ బెట్టెద నాతో
 గందుమా నారాయణ
 కందళితానందమూలకంద ముకుందా॥

69

ఎందుకు మముఁ గల్పించెద
 వెందుకు మూఢత్వమిచ్చి యెంచెదవీవె
 ధైర్యిందుకురా నారాయణ
 కందళితానందమూలకంద ముకుందా॥

70

కుందవు పొంగవు సుంతయు

నిందకయిన స్తుతికినై న నెఱమొందివి యే

మందునురా నారాయణఁ

కందళితానందమూలకంద ముకుందా॥

71

ఎందై నఁగ్రూరబుద్ధిని

ముందుగనీ పెంచు జీవముల నీవే చం

పందగునా నారాయణఁ

కందళితానందమూలకంద ముకుందా॥

72

నం దెలియ కిట్లు నామది

కందించెద వెద్దువుండు కాకికి నొగులా

యెందై నన్ నారాయణ

కందళితానందమూలకంద ముకుందా॥

73

ఎందు కసమానకక్షలు

మందుఁడనాకేల పెంకె మాటలు నామీ

దం దయగొను నారాయణ

కందళితానందమూలకంద ముకుందా॥

74

కొందలమందెడు దాసుని

ముందల గనుపించి యభయమున్ గృహతోఁబె

ట్టందగురా నారాయణ

కందళితానందమూలకంద ముకుందా॥

75

మందులమారివి నీ దెన

దెందమిటుల భ్రమము జెందె డిన్విడువక పో

వందగురా నారాయణ

కందళితానందమూలకంద ముకుందా॥

76

ఎందేనెట్టులఁగానీ

పొందుగ నీభక్తి విడువఁ బోవను నీతో

డందునురా నారాయణ

కందళితానందమూలకంద ముకుందా॥

77

మందెట్టులనో పసితన

మందే నీభక్తి పొడమె భాగుగనది వి

ల్పందగురా నారాయణ

కందళితానందమూలకంద ముకుందా॥

78

ఇందలి పాపపువ్వులు

నం దొర్లించక విరాన నమ్మకమిడి బో)

వందగురా నారాయణ

కందళితానందమూలకంద ముకుందా॥

79

విందెలియరాదు మఱినా

దెందము నీయున్కి నమ్మెడిన్ దానిది ని

స్సందేహము నారాయణ

కందళితానందమూలకంద ముకుందా॥

80

ఎందుంటి వెట్టులుంటివి

సందేహము మాన్పినాదు సరసకురా స

ద్భందావన నారాయణ

కందళితానందమూలకంద ముకుందా॥

81

దెందము సుంతయుఁగరఁగద

దెందుకురా యిట్లు లేడిపించుట తగునా

ముందగపడు నారాయణ

కందళితానందమూలకంద ముకుందా॥

82

బందె లిడెద విను నెదనిదె

పందెము నీకంటె మొండి వాడనురాగో

విందుండా నారాయణ

కందళితానందమూలకంద ముకుందా॥

88

పొందుగ జలముల డాగినఁ

బలదివయిన నెట్టివికృతి బరఁగిన వినులొ

గొందునురా నారాయణ

కందళితానందమూలకంద ముకుందా॥

84

ఎందేగఁగలవు నామది

కందక సీమాయలెల్ల యాడిగానిన్

జెందెదరా నారాయణ

కందళితానందమూలకంద ముకుందా॥

85

ఇందాఁక సహించితి నిక

ముందోర్వన్నిన్ను దండమున సాధింతున్

దుందుడుకా నారాయణ

కందళితానందమూలకంద ముకుందా॥

86

దెందమునొచ్చి యిటంటిన్

బొందుగ నాతప్పు నైచి పోవుము తండ్రి

తొందరపడు నారాయణ

కంద లితానందమూలకంద ముకుందా॥

87

ఎందుకు సిద్ధునొందన్

బందె స్నిమ గుడ్డు పిల్ల భ్రమజుంచినటుల్

నిందించితి నారాయణ

కందళితానందమూలకంద ముకుందా॥

88

ఎందుకు దెందము మఱిమఱి
విందర్పించియును బోల్చి నేఱక మఱిపున్
తెందునురా నారాయణ
కందళితానందమూలకంద ముకుందా॥

89

ముందెఱుగ నిన్నునెదఁ గ
న్నందున నిహమెల్ల కల్ల యని బూటకమం
చుం దెలిసెను నారాయణ
కందళితానందమూలకంద ముకుందా॥

90

ఎందైన నీకటాక్షం
బందక నాయంతనిన్ను నరయఁదరమ గో
విందుండా నారాయణ
కందళితానందమూలకంద ముకుందా॥

91

పెందలకడఁ బ్రజ్ఞానము
తెందించుము నీదుభక్తి స్థిరపర్చుము నం
కందననుత నారాయణ
కందళితానందమూలకంద ముకుందా॥

92

దెందమ్మన దుర్గర్వము
పొందించకు భూతదయను బొదలించుము నీ
ముందుంచుము నారాయణ
కందళితానందమూలకంద ముకుందా

93

పొందుగ నిన్నుంబాడుట
కుందప్పమఱెట్టివృత్తి గొల్పించకు న
న్నుందయతో నారాయణ
కందళితానందమూలకంద ముకుందా॥

94

ఎందైన నాదుమిత్రుల

కందటికి న్నిదుబ్ధక్తి నలరించుము కా

శిందీప్రియ నారాయణ

కందళితానందమూలకంద ముకుందా॥

95

ఇందారోగ్య చిరాయువు

లందించు మభీష్టజనము లలరగఁ దుది నీ

యందుంచుము నారాయణ

కందళితానందమూలకంద ముకుందా॥

96

బృందావన సంచారా

నందయశోదాకుమార నానాశ్రిత స

న్మందారా నారాయణ

కందళితానందమూలకంద ముకుందా॥

97

పొందుగ నీకీశతకము

నందర్శించుటకుకన్న సంతోషము నా

కెందుండును! నారాయణ

కందళితానందమూలకంద ముకుందా॥

98

దెందం బదేమొద్దైర్యం

బందెను వినుఁజూడఁగలుగు నంచిప్పుడు వి

స్సందేహము నారాయణ

కందళితానందమూలకంద ముకుందా॥

99

అందఱు దరియించుటకీ

కందములాచంద్రతారకంబుగ మహిలో

నందెలుపుము నారాయణ

కందళితానందమూల కందముకుందా॥

100

శ్రీ ముకుంద శతకము సంపూర్ణము.

శ్రీరస్తు

శ్రీ ఆనందగజపతి మహారాజాజ్ఞచే

(సతతము సంతసమెసంగు సత్యవ్రతికిన్)

అను సమస్యకుం బూర్తిగా

స త్య వ్ర త శ త క ము

క ం ద ము లు

హితమిత వాక్సంతతికిన్

దతభూతదయానురతికి ధైర్యోన్నతికిన్

జతురమనీషాగతికిన్

సతతము సంతస మెసంగు సత్యవ్రతికిన్॥

1

గతకిల్బిష వ్రతతతికిన్

జ్యోతదుర్జన సంగతికిని సూన్యతమతికిన్

శ్రీతరక్షణానురతికిన్

సతతము సంతస మెసంగు సత్యవ్రతికిన్

2

స్తుతిదగు ధర్మనిరతికిన్

స్వతంత్ర సంచారధీర వసుధాపతికిన్

బ్రతుకేల యన్యతమతికిన్

సతతము సంతసమెసంగు సత్యవ్రతికిన్॥

3

అతుకు బ్రతు కన్యతమతికిన్

స్వతంత్ర పరిజీవనంబు శౌర్యస్థితికిన్

బతిపరిచర్యలు సతికిన్

సతతము సంతసమెసంగు సత్యవ్రతికిన్॥

4

వితథంబౌను గుమతికిన్

బ్రతిపక్షులనై న నిజమువచ్చు సుమతికిన్

బ్రతిభయగు స్వేరధృతికిన్

సతతము సంతసమొసంగు సత్యవ్రతికిన్॥

5

సతత తపస్సాధ్యాయవి

యతయోగవిలబ్ధకమద మాదిలసత్సా

న్యతవాదన ప్రకృతికిన్

సతతము సంతస మొసంగు సత్యవ్రతికిన్॥

6

శ్రీతజనపోషణ విపుణా

ప్రతిమదయాశౌర్యధైర్య వై భవభర్మాం

చితమణి సూన్యతమతికిన్

సతతము సంతసమొసంగు సత్యవ్రతికిన్॥

7

కౌతు కతుకు తితుకెఱుంగవి సు

మతికిన్సర్వోపకృతికి మానితగుణ సం

తతికిన్ సుకృతవసతికిన్

సతతము సంతస మొసంగు సత్యవ్రతికిన్॥

8

ఆతుల ధనాధ్యునికన్నన్

శ్రుతిస్మృతి విచారచతుర సూక్షలకన్నన్

బ్రతుకుమతెవ్వనికన్నన్

సతతము సంతస మొసంగు సత్యవ్రతికిన్॥

9

సతిసుతులఁ బాసియైనం

బ్రతిపక్షులు దనకునెట్టి బాధలవిడినన్

బ్రతుకుని శేషైక్కినన్

సతతము సంతస మొసంగు సత్యవ్రతికిన్॥

10

క్షీతిరోగూటికిగుడ్డకు

గతిలేకుండియును నెట్టి కష్టములైనన్

ధృతినినుమంతయుఁజెదరక

సతతము సంతస మొసంగు సత్యవ్రతికిన్॥

11

అతి మోహమున హఠాత్తుగ

క్షీతిధనపతి కూతుఁరొకతె చేపట్టిన య

ప్పు తిరిపగాని మనంబటు

సతతము సంతస మొసంగు సత్యవ్రతికిన్॥

12

ప్రతిబలములతో నోడలు

బ్రతికూలానిలముచేత వార్ధిమునుంగన్

మతిచెడనితటస్థునివలె

సతతము సంతస మొసంగు సత్యవ్రతికిన్ ॥

13

క్షీతిని హఠాత్తువిదేశ

స్థితుఁడై గతి తెలియఁబోని చెల్వుఁడురాఁగన్

మతినలరు పతిప్రతికటు

సతతము సంతస మొసంగు సత్యవ్రతికిన్॥

14

బ్రతుకునసుంకం బెఱుఁగక

స్వతంత్రరాజ్యంబుచేయు ప్రభువలెనుబతి

వ్రతవలె సహజకవివలెన్

సతతము సంతస మొసంగు సత్యవ్రతికిన్ ॥

15

చితికినయద్దంబట్టుకు

మతివాస్తవ మెప్పుడు పెక్కు మాయలఁజూపన్

క్షీతినది స్పష్టముగాఁగన్

సతతము సంతస మొసంగు సత్యవ్రతికిన్॥

16

అతగునకు దిగంతము రే

ఖతీరునన్నిజముదోఁచి గారడిచేయన్

మతినది గుర్తిడఁజాలిన

సతతము సంతస మెసంగు సత్యవ్రతికిన్॥

17

క్షీతినడుగంటియు వాస్తవ

గతి పలువురు నడచుదారి గతీకవలె న్నా

శతపౌందక తలచూపన్

సతతము సంతస మెసంగు సత్యవ్రతికిన్॥

18

బ్రతికినవఱకున్సర్పము

గతివిషమటుకల్ల వెడలఁగ్రక్కుచు నిజమన్

రతనముఁదాఁచు కుమతిచెడ

సతతము సంతస మెసంగు సత్యవ్రతికిన్॥

19

క్షీతిరోదబ్బిటి తేల్కా

టుతీరునందోఁచకయుఁగడుంబాధింపన్

మతిసోర్పుమంఠ్ర మహిమన్

సతతము సంతస మెసంగు సత్యవ్రతికిన్॥

20

అతగునకుఁబుండు పొడమిన

గతినన్యతముతోఁచి నాభి గడచి హృదయమున్

గుతుకయుఁ గొటుకక చనదన

సతతము సంతస మెసంగు సత్యవ్రతికిన్॥

21

అతుకుడు దబ్బిబిల్లుచుఁ

గొతుకుచుబల్కొండెఱుఁగి కొఱికిన చెవితో

మతిచెడును మంచివాఁడున్

సతతము సంతస మెసంగు సత్యవ్రతికిన్॥

22

సతము దనగుట్టు దెల్పక
 నృతవాదముతోడ దుష్ట నీతి జరఁగునా
 మతకరినిగిడి చెడిపడన్
 సతతము సంతస మెసంగు సత్యవ్రతికిన్ ॥

23

క్షితిన్ోర్వలేమి పాము వి
 రతమును సూనృతముపాలు ద్రావియు విషరూ
 పతఁగల్గఁబంట నొసఁగన్
 సతతము సంతస మెసంగు సత్యవ్రతికిన్

24

ఆతుకుమెతుకు కతుకుకొనుచు
 బ్రతుకు పరాధీనమయ్యు బలుగోఁటునసూ
 నృతమనని పంద చెడిఁగా
 సతతము సంతస మెసంగు సత్యవ్రతికిన్

25

క్షితినిజము ప్రొద్దు మహిమల
 నతికపటి యెఱుంగు పెటు ది వాంధమువలెన
 మృతివానికశక్యంబన
 సతతము సంతస మెసంగు సత్యవ్రతికిన్

26

మృతియొందెలేక నాల్కక
 నృతయొందెను రామబలి హరిశ్చంద్రులటుల్
 బ్రతుకఁదలంచిన సుకృతికి
 సతతము సంతసమెసంగు సత్యవ్రతికిన్ ॥

27

మృతిరానీ నాతనికిని
 జితిఁజొచ్చెదవిప్రయట్లు నేయమిననుసూ
 నృతపరనర ప్రకృతికిన్
 సతతము సంతసమెసంగు సత్యవ్రతికిన్ ॥

28

మతకరి న్యాయవివాదులు

బ్రతుకులకై ధర్మసభలఁ బడియెనుఁగుఁగు

ద్వితడవుటవలె నిజముగన

సతతము సంతసమెసంగు సత్యవ్రతికిన్

29

ప్రతివాదియు వాదియునిజ

ముతేల్చుతగవర్లు నెఱపు మొఱయిడువక్తర్

గతికిన పద్ధతులనఁగా

సతతము సంతసమెసంగు సత్యవ్రతికిన్.

30

గతిమాలినదని రెండవ

మతిమాలిన సభకుఁద్రిప్ప హుటయుఁదప్పన్

వితగామూఁట నిజముతెగ

సతతము సంతసమెసంగు సత్యవ్రతికిన్॥

31

ఇతరుల సౌఖ్యము తనకెటు

జతబడుఁ దననొల్కనిజము జరుపకయున్నన్

దతదంభ సజ్జాస్థితికన

సతతము సంతసమెసంగు సత్యవ్రతికిన్॥

32

అతిరథసస్థితితోఁ గాం

డత్రవ్వి చుంచెలుకఁ బట్టు డాఁబునసత్య

స్థితివెడలు ధర్మసభనన

సతతము సంతసమెసంగు సత్యవ్రతికిన్

33

క్షితి కంటకయెరసముప్రాఁ

కుతెన్నునన్నిజముతోఁచి కుత్సితలోకం

బు తగిలియుఁ దగులక చనన్

సతతము సంతసమెసంగు సత్యవ్రతికిన్॥

34

మతిలో హాలాహలము న
 మృతముం బుక్కిటను గల్గి మెలఁగెడు నీచుం
 డతిదుర్గతికిం బాల్పడ
 సతతము సంతసమెసంగు సత్యవ్రతికిన్॥

41

యతివేషముం గైకొని
 మతిహీనులఁ బెదరఁగొట్టి మాటున దంభుం
 డతిభోగములఁ గృశింపగ
 సతతము సంతసమెసంగు సత్యవ్రతికిన్॥

42

ఆతిజార విసుగుఁబతికిన్
 మతిహీనుఁడు ధనములొసఁగు మఱితిరుపతికిన్
 స్తుతిపొసఁగు జగత్పతికిన్
 సతతము సంతసమెసంగు సత్యవ్రతికిన్॥

43

క్షితిలోఁగొందె మలఁతికిన్
 మతిలో ధైర్యంబుపూత మానుషసతికిన్
 వితయగు బ్రతును కుమతికిన్
 సతతము సంతసమెసంగు సత్యవ్రతికిన్॥

44

కలికిన బానిస మెతుకులు
 బ్రతుకులు స్నేహఁబుపట్ల బలుకులు కొతుకుల్
 ముతకనగు చూడ్కులంటక
 సతతము సంతసమెసంగు సత్యవ్రతికిన్॥

45

క్షతమువలె దేహీకిం దను
 వృతగులఁదొలిసందెయట్ల పో పడుచుతనం
 బితిలాపము చదువనఁగా
 సతతము సంతసమెసంగు సత్యవ్రతికిన్

46

పతగములు సంజమింటం

బ్రతుకునకై కడలిండ్లు మార్చులపోల్కిన్

గొతికెడు లంచ మెఱుంగవన

సతతము సంతస మెసంగు సత్యవ్రతికిన్॥

47

అతుల వికారము మీస మ

నృతవాదికి శక్తిహీన నీచకుమరికిన్

క్షితిసూన్యతు నెడ సొగసది

సతతము సంతస మెసంగు సత్యవ్రతికిన్

48

జత మోడ్బుదో సిశుల్వి

ద్వైతస్కుబలుకల్ల పల్కా దిరిపెపుటక్కుల్

క్షితిలుబ్ధత్వ మన్యతునికి

సతతము సంతసమెసంగు సత్యవ్రతికిన్॥

49

ధృతి చెడకయుంట కవికర

మతికినమనసుంట స్వేద మౌ గతియుంటన్

క్షితిలో సూన్యతమతికిన్

సతతము సంతసమెసంగు సత్యవ్రతికిన్॥

50

బ్రతుకున సింహాకృతికా

యతమంజుల సూన్యతవచ నాధికధృతికిన్

హతదీ నార్తికి సుకృతికి

సతతము సంతస మెసంగు సత్యవ్రతికిన్॥

51

బ్రతుకుపకృతి నలుపుట సూ

నృతమునకు ఫలంబు మంచి నేర్పు దెలుపుటల్

జితవదు నుస్థిరధృతికిన్

సతతము సంతస మెసంగు సత్యవ్రతికిన్॥

52

గతము తలఁచి వెక్కుఁచుఁగడు
జతురము గాఁ దనదుదాబు చాటుఁచుఁగల్గిన్
మితిమిగులఁబల్కు చెడుగన
సతతము సంతస మెసంగు సత్యవ్రతికిన్ ।

53

అతుకుడు సంపద గునుపు ల
లఁతివానికి వలపుతీఁట లగ్గు చెనఁటికిన్
గొతుకుడు దబ్బితేకెగ్గన
సతతము సంతస మెసంగు సత్యవ్రతికిన్॥

54

క్షీఁతిబచ్చ తోరణము నా
తతకల్యాణంబు న నృత దంపతులకుఁబ
ద్ధతిపు నైముడియు వృధయన
సతతము సంతస మెసంగు సత్యవ్రతికిన్ ।

55

అతుకుడు కాగితములు జీ
వితవిరహాతమిక్కలంబు వెంట్రుకతత్సూ
నృతగతినిఁదెలుప లేవన
సతతము సంతస మెసంగు సత్యవ్రతికిన్॥

56

మతికిందెలి పెడివాస్త
వ్యతశాస్త్రమనంగ మనుజు నందెపొడము నై
జతగుఱు తది కృత్రిమమన
సతతము సంతస మెసంగు సత్యవ్రతికిన్ ।

57

క్షీతియెక్కడ? దివ్యగ్రహ
తతియెక్కడ? నక్క దేవ తలమటు లనృత
స్థితి జూపు నరునికొల తగ
సతతము సంతస మెసంగు సత్యవ్రతికిన్॥

58

అతిప్రాచీన పురాణము

లితిహాసంబులు చరిత్ర లిల నమ్మమి నూ

నృతమెటు పొత్తములం దన

సతతము సంతస మెసంగు సత్యవ్రతికిన్॥

59

అతిచంచల మవిదిత చి

త్తతత్వముం దెలుపగల్గితిపు వ్రాతలనూ

నృతమెటు శంకల తెగవన

సతతము సంతస మెసంగు సత్యవ్రతికిన్॥

60

గతము నిరూపింపగ వి

స్మృతి ప్రకృతి మెఱుంగ జనం బొత్తుభవిష్య

త్తుతలఁప నిశ్చయమెట్లన

సతతము సంతస మెసంగు సత్యవ్రతికిన్॥

61

క్షితిఁజాటుపుండు మామక

యి తడుమువైద్యంబ నాఁగ నిచ్చదెలుపు నూ

నృతిమె టులజ్ఞామలికన

సతతము సంతసమెసంగు సత్యవ్రతికిన్॥

62

క్షితిలో దివ్యప్రకృతి గ

ణుతింపమృద్రూపులగు మనుజుల కెటులగున్

వితథము నరకాస్త్రంబన

సతతము సంతస మెసంగు సత్యవ్రతికిన్॥

63

మితిమిగిలి గొడ్డుమెసఁగున్

అతిలోభిమొగమున వెలితి హాస్యముపొసఁగున్

బ్రతుకున దబ్బటి దొసఁగున్

సతతము సంతసమొసంగు సత్యవ్రతికిన్॥

64

అతిసహవాసము గలుగక

క్షితిమిక్కిలి ననుభవంబు చెందక వస్తు

నీతి నొరునిఁ దెలియరాదన

సతతము సంతస మెసంగు సత్యవ్రతికిన్॥

65

క్షితిఁదనతాత్పర్యముతో

నితరుల భేదింపఁ గొఱత యే యన ఁదన సం

గతి దేవుడెఱుఁగనీ యన

సతతము సంతస మెసంగు సత్యవ్రతికిన్॥

66

క్షితి ననుమానము బ్రత్య

క్షతయుఁబ్రమాణంబు తెలుపఁ జాలదువాస్త

వ్యతమిగులు బ్రహ్మమటులన

సతతము సంతస మెసంగు సత్యవ్రతికిన్॥

67

క్షితిఁదన్నెవ్వరుకనిరో

గతి తెలియఁదు గ్రండ్డినమ్మకము గొనకున్నన

మతి నొరునిజమెటు కనునన

సతతము సంతస మెసంగు సత్యవ్రతికిన్॥

68

అతుకుడఁజూడు కుమతికిన్

బతివ్రతాతత్వమార్య వంశయువతికినె

అతిశమము సహజధృతికిన్

సతతము సంతస మెసంగు సత్యవ్రతికిన్

69

క్షితిదివ్యతత్వమగు సూ

న్యతత్వమఖిలేశు కరుణ నెనయకయున్నన్

అతిగానేర్చిన రాదన

సతతము సంతస మెసంగు సత్యవ్రతికిన్॥

70

క్షీతిరో న గుత్సితలు సూ
 నృతమనశక్యంబుగా ద దేహేతువో వా
 రితలలు తగవు నిరూఢిగ
 సతతము సంతస మెసంగు సత్యవ్రతికిన్

71

కృతయుగమనఁ గలియన సూ
 నృతానృతములున్కి నేక నిశ్వాసమునం
 జతపడుఁ గాలస్థితకన
 సతతము సంతసమెసంగు సత్యవ్రతికిన్॥

72

అతిలాప మశక్తియు దు
 ర్మతిత్వముఁగ్రూరచర్య మాయయు ననృతం
 బుతెవులుగల నరుగుణ మన
 సతతము సంతసమెసంగు సత్యవ్రతికిన్॥

73

ప్రతికూల మనఁడు చెల్లియు
 సత్క్రమము నేయఁబోవఁ డాశిత దాక్షి
 ణ్యతఁజూపు సుకృతినాఁగన్
 సతతము సంతసమెసంగు సత్యవ్రతికిన్

74

వితతానందకరము సూ
 నృతమెల్లెడ మెప్పుదెచ్చి నిజముగనదియీ
 క్షీతినరు విలువ దెలుపునన
 సతతము సంతసమెసంగు సత్యవ్రతికిన్.

75

క్షీతినెల్ల దానఫలములు
 నతులితమఖయోగ జప త పోతిశయము సూ
 నృతమహిమకు సరికావన
 సతతము సంతసమెసంగు సత్యవ్రతికిన్॥

76

క్షీతిపతులయొద్దఁ గొందెము
 లతకుచుఁ దనయోర్వలేఱు నన్మతి మనెడు దు
 ర్మతి నిందెంబడి చెడునన
 సతతము సంతసమెసంగు సత్యవ్రతికిన్ ॥

77

అతిధికి లోభిదొసంగున్
 అతిమాత్రముగాఁగ సోమ రయ్యమెసంగున్
 స్తుతి నిజమునకుఁ బొసంగున్
 సతతము సంతసమెసంగు సత్యవ్రతికిన్

78

అతికిన బూడిదపల్లెలు
 నుతికిన మడిపొత్తు పంచె బురవడిమున్నుల్
 క్షీతిసూన్యతమున రావన
 సతతము సంతస మొసంగు సత్యవ్రతికిన్ ॥

79

క్షీతి నానందమయము సూ
 నృతమది వివరించి వ్రాయుటెట్లులౌ! నిక్క
 ల్పితకవిత నిజ మెఱుఁగదన
 సతతము సంతసమెసంగు సత్యవ్రతికిన్ ॥

80

క్షీతిఁగల్గకూట సాక్షులు
 గుత్తర్క నాస్తికులు భ్రష్ట కుంక్షిభరులున్
 జతపడ వాన గురియదన
 సతతము సంతసమెసంగు సత్యవ్రతికిన్ ॥

81

పతిభక్తి దేవభక్తియు
 గతికొలఁదిగ దానశక్తి కరుణామతి సూ
 నృతమంటనిచోఁ గఱవన
 సతతము సంతసమెసంగు సత్యవ్రతికిన్ ॥

82

షీతిలో సోమరిపందకు

స్వతంత్రతౌకిక సుఖము సమకూరమి మా

నృతమైనఁ బొరుషుంబిడు

సతతము సంతసమెసంగు సత్యవ్రతికిన్॥

83

షీతినూతఁబడ్డ కుక్కటు

లతగుఁడు దన్నుద్ధరించు నతినికె కీడుం

జతపర్చి దుర్గతింజన

సతతము సంతసమెసంగు సత్యవ్రతికిన్

84

వితవిందు రోగగతికిన్

వెల వగుచును బెల్లయాడు వెడుముదివతికిన్

సతమనృతము దుర్మతికిన్

సతతము సంతస మెసంగు సత్యవ్రతికిన్॥

85

షీతిఁగొంటె పొగట్ట చమ

త్కృతికల్పన లిచ్చకములు గేరడములు గ

ల్లతనమునకుఁ బిల్లలన్

సతతము సంతసమెసంగు సత్యవ్రతికిన్॥

86

షీతి దాతృత్వము సత్సం

గతిత్వ మౌదార్య శౌర్య గాంభీర్యంబుల్

దతకరుణా సూనృతములు

సతతము సంతస మెసంగు సత్యవ్రతికిన్॥

87

అతికష్టమయ్యఁ జేరువ

గతినింటికి వెదకు పాండు కై వడిగా మా

నృతమార్గ మెఱిగినడిచిన

సతతము సంతస మెసంగు సత్యవ్రతికిన్॥

88

షీతిలోఁ బాపము పున్నెము
హతప్రియత్వంబు సంత తానందంబున్
మృతి శాశ్వతత్వ మనఁగా
సతతము సంతసమెసంగు సత్యవ్రతికిన్ ।

89

అతిరతి వాంఛకుమితికిం
బ్రతిమర్కటచేష్ట నీచ మనుజాకృతికిన్
బ్రతుకువృధ లోభరతికిన్
సతతము సంతసమెసంగు సత్యవ్రతికిన్ ।

90

అతుకొక్కెడ బితుకొక్కెడ
బ్రతుకొక్కెడఁ దెలియలేక వకుఁడై కృకుఁడై
ధృతిదస్సుఁ గల్గిపో తన
సతతము సంతస మెసంగు సత్యవ్రతికిన్ ॥

91

షీతినిచ్చిన విచ్చువిధయుఁ
బతియగుటకుఁ గారణంబు పరుగుట స్పష్టం
బు తిరిపగాఁదే లోభిగ
సతతము సంతసమెసంగు సత్యవ్రతికిన్ ॥

92

బ్రతుకునఁ గృత్యాగృత్యము
లు తలఁపఁబో కొరుల జాధ బుసలుపునరులన్
మృతులనుచు వారిని విడిచి
సతతము సంతసమెసంగు సత్యవ్రతికిన్ ॥

93

అతగునికందక వాస్త
వ్యతదోబూచులను బుష్య రాసునిమాడ్కిన్
మతిభ్రమపెట్టి వెలుగునన
సతతము సంతసమెసంగు సత్యవ్రతికిన్ ।

94

షీతినాత్మ భటులుమాటలు
మతికోటంబయలుదేలి మఱినాతెజత
ల్పొతిగిలి పతివెలఁ దెల్పఁగ
సతతము సంతసమెసంగు సత్యవ్రతికిన్॥

95

షీటిఁబట్టియేడ్చు పురిటి చి
రుత పెద్దలకన్న మేలు రో గానృతమిం
కఁ దగులు దశకు నడరదన
సతతము సంతసమెసంగు సత్యవ్రతికిన్॥

96

మతదంభముతోఁ జక్రాం
కితముల కాల్పులను హోమ కృతసభుకోటుల్
షీతినూనృతఫల మొసగవు
సతతము సంతసమెసంగు సత్యవ్రతికిన్॥

97

షీతిలో నూనృత తత్వము
మతి నెఱిఁగి నుతించి నడుపు మాన్యులకున్సం
తతజీవనము క్రియనన్
సతతము సంతసమెసంగు సత్యవ్రతికిన్॥

98

బ్రతుకునఁ జదువులు సందెలు
జతురకళా నిపుణతయును సర్వప్రజ్ఞల్
వితనూనృతమాడనిచో
సతతము సంతసమొసంగు సత్య వ్రతికిన్॥

99

చతురకళా విద్యాసం
గతికిన్ స్థిరధృతికిఁ బ్రకట కరుణామతి కి
క్కతి యానందగజపతికి
సతతము సంతస మెసంగు సత్యవ్రతికిన్॥

100

సత్యవ్రత శతకము సంపూర్ణము.

వేల్పు వం ద

సీ॥ ఏమందు నన్నన్నయాత్మక కెవ్వఁడునా మొఱలవిని నన్నగ గలఁడు
నీకుఁదప్ప నతెచ్చిపి యనఁతరముకాదెందెనినాకోర్కఁబొందునల్పు
నేనాకిసిగ్గుచూలి ప్రభుని నొప్పకగన కీవెల్లి వూడుచెల్లు
నేముడిసి పొందినప్పుడు బుగ వానినిరానివంతపెనఁగొనియె॥

వింగినెలల ముదెల్ల నిలువల్పు లిదిచెలికొన్పు జాకువావలచతల్పు
కవికలంకంబు నున్నా నెలలల్పు రెంటతాగుడుతిండి మెట్టంటువేల్పు॥ 1

సీ॥ తొలుతగుపురే కల్పుదెలి మత మళిసెనటుమాటలనినున్జాటఁ గరమ
యొక్కటా యేల బుయ్యి ముందిడితి నిన్నరయలేట్లనియాహుచుంటి
దొరదొరక గుఱుము తలాదెదోవతోకోసీరిన్న పట్టిమీఁది
కోరిక పెరిచుచ్చుకేరిని యడియి తోడనీకెట్లు కంటిమిద తగున॥

ఏమిదొక గుఱువు తమోహమున్న నేమెన్న నీకు జోహానము
దొడ్డనంటి రితాళ్ళు పెద్దదొడ్డిల్పు రెంటతాగుడుతిండిమెట్టంటువేల్పు॥ 2

సీ॥ పీఠము లేళ్ళు నెలల నున్నాటి కనెకు చెరమలేక గల్పరయుదు
కయిలేక ననులెల్ల గావించెదవు నాల్కలేక చవిగానెదవా కయివడి
మెలలే ప్రభుకే కియెన్న నన్ను వింగినేలలనీవు కానివికనేది
నీయాటకై నాకు నెగులిడ్డునీకిదే పాటి నన్నాచుటే పాటినీకు॥

మలినేలకఁబాట నన్నెఱుఁము పెంటనే కానిపించుచున్నచునన్ను
నడ్డుతొలఁగించునా నెలల పెంటము రెంటతాగుడుతిండిమెట్టంటువేల్పు॥ 3

సీ॥ మోపితి నాయైపు నీనయి నీవుమేలే నన్నదంచు నేనెలుగలేక
నేర్చి యున్నేరక నేనూరకే కోరికోరి యాచిక్కు తగుల్చుకొంటి
చలికలంకంబు నున్నా గొప్ప ముదెప్పి మాటవిడఁబో చెనఁటిన్దెడి
దెడిసిసయట్లునే చెగనీళ్ళున్న నేఁబొగడుకొనుచురాఁతదెగని చుంటి॥

నూననేకుంటి యిసిగ్గుచూలి నేగిహాడుకూటమిదబ్బుకక్కూర్తి గొంటి
నెట్టలేకదొనన్న గైపట్టి కడగ రెంటతాగుడు తిండిమెట్టంటువేల్పు॥ 4

సీ॥ నీయెఱుగని దెద్దియేనిలేదైన నాగొడవఁజెవనితో నుడువుకొందుఁ
గనుక నాబ్రతుకునఁ గలిగిన వింతలు తెలిసినకొలఁదినేఁదెల్పు కొనెద
నయిదేండ్ల బుడతఁడనై యున్న మొదలునన్గోరిచదువులెల్లఁ దారసిల్లె
నీకూర్మి పెంపున నేనులియున్లఁతి నరకుగొనక హాయిజరుగుచుంటి॥

తక్కునే నాల్లవంటలు న్దనివిమీట నాడిపాడుచు నిన్ను నేవేదనిమ్మ
యీవుగాకీవెలితిదీర్చు నెవ్వఁడింక రెంటత్రాగుడుతిండిమెట్టంటువేల్పు॥

5

సీ॥ ఆటవయేట విన్నరయు వెరవుతెల్పివెచిరి కన్నవార్పొచనాకు
నానాటినుండి నేనాడుచుం బాడుచునీపేరు చాటుచుంటి నలుకొనల
నీవటకున్గానియిఁకమీఁద హాయిగాఁబొడగించు నాబ్రతుకడిగినట్లు
కోరుకొన్నటునిన్నుఁ గొండాడుమై బింకమునెల్వితేటలుఁబొసఁగనిమ్ము॥

ఎల్లతఱులందునాయాద నిరవుకొనుచు యెన్న నీనింగినేలల నిన్నుమాడ్కి
గడలిపడమటఁ బంటల తడినెసంగు రెంటత్రాగుడుతిండిమెట్టంటువేల్పు॥

6

సీ॥ ఎఱిఁగినవాని యక్షేమ దలకుమించినట్టి పల్కల విట్టులలుచుంటి
నేనెందుకు న్సృష్టిరానని తెలిసియుం జేరితవెలకె సన్పెట్టుచుంటి
చెలరేఁగి మేలు వచ్చినపట్లనాగొప్ప వెఱపుచ్చుచున్ విట్టివీఁగుచుంటి
కోరితీఁపురములకొలఁది మీఱుచునల్పియైషనీనె త్తినె మోషుచుంటి॥

ఇరుగుపొరుగుల యొప్పమినెంచకుంటిఁ గొంటెనయ్యుఁ దగవరిలాగు

మనుచుంటి

నీవుదక్కనన్గాచువాఁడెవ్వఁడౌర రెంటత్రాగుడు తిండిమెట్టంటువేల్పు॥

7

సీ॥ ఎలనాఁగమీఁదనే యెప్పట్లనాకన్ను పైవారియిడుమనాబ్రతుకుజాన్ను
కొంకక తినితాగిక్రొవ్వుట నాపనియేల్కఁజతోడ నాకెందు ననని
ననునేఁబొగడుకొంటనాపుట్టువు తెగులులాఁతిగొప్పకునాతలంపురగులు
నెల్లరికన్న నేనే యెట్కువనుకొందునే సిగ్గెడసి తెగనీలుచుందు

ముదిసినకొలందిఁగొడవలన్మునుచుంటి నెందుకున్సన్కిరాక యేనిట్టులుంటి
తెమలనీతగులమిఁకవలమురితాల్పు రెంటత్రాగుడుతిండిమెట్టంటువేల్పు॥

8

సీ॥ ఈమబ్బు లీవాన లీగాలు లీమెట్టు లీపవళ్ళి మాపు లీవినుదల
యీచెర్వు లీయేళు లీమెట్ట లీకారులీ నేల కడలిది స్సీయెడళ్లు
ఈమంచి సెబ్బర లీకొద్ది గొప్పలీ రాకలు పోకలీ బ్రతుకు తెగుట
యీకోర్కు లీకూర్కు లిక్కూడుకూటము లీవితనడువడు లీతలపులు॥

కావు నీవియినలుకడ కానిపనులు కానివాడను నావెట్టు లొని వెల్ల
నిక్క మెఱిగించినన్లువు నిన్నుగొల్తు రెంటత్రాగుడు తిండి మెట్టంటువేల్పు॥

సీ॥ ఈనాటికిన్దోచి తేతండ్రికాన నిన్నొనియాడుతెల్వి నాకు నిడవేల
నిండారనీగొప్ప కొండాడనా పాడనా యాడనా వ్రాయనా మఱిమఱి
రాల్రిప్పలైనఁ గరంగునట్లీచెంగుమీటనా చాటనా నాటనాట
నాతోడివారి కీమైతాల్పులకు నిన్నుగాన్పించనాకోరికలు చెలంగ॥
మాయమైపోకునిన్పతిమాలుకొందునిల్వతుదముట్టనా మొఱనెమ్మినినుము
కడుగనీనీయడుగులనాకంటితడుల రెంటత్రాగుడుతిండిమెట్టంటువేల్పు॥ 10

సీ॥ నింగి నేలలనెల్లనెగడుచుండుపనులకేను దాళికుడనీవుకావు
నామేలుసేగులునామంచి సెబ్బరతలపుల నీడలై దాపరించు
నీచెల్వమోరిమినెనరువిండుతనివి నిన్నొల్పినడియ నీన్పెంచుచేవ
యీవునీకంటెవేఱేదిన్నుగానకుండియువాలెమాడుకొనెడియెఱుకువ॥
యేననఁగనిల కడలేమియిడుగడవగపొగరుమఱుకువ కొఱగామి మొఱకడంబుఁ
కల్లనీవార్పు బొమ్మనన్లువుతండ్రిరెంటత్రాగుడుతిండిమెట్టంటువేల్పు॥ 11

సీ॥ నావంతయెట్లు మనవిసల్పుకొందురాదులియైననాలోనితలపువెలికిఁ
గానిపించెదవు వాకట్టెదుటన్లునికటసవానిన్ను బొగడుతెఱంగుఁ
వైకేడ్చుటకుగూడఁబిక్కిరానై తినాకువ తెందుకిటువంటికోయ్యబ్రతుకు
కలగాని నిక్కముకాదు నిన్ననుగొంటనికమేనినిల్లు నేనెగులనే॥
పెంచునామఁచిహాయినిన్వించునన్ను వేడ్కననయమునిన్నొలిపించుమాట
పాటమాటమీటలకెల్లవారలలరెంటత్రాగుతిండిమెట్టంటువేల్పు॥ 12

సీ॥ ఏదప్పమిగిలిన దెల్లనీవేయని తెలుపుచు నిన్ను నేగొలుచుకొంటు
నెప్పట్లనిట్లు నేన్నేడిపించెడునాయనాయోగపెలుకనె నిడుచుచు
నేరకచిక్కు కొంటిన్గోరికోరి యీతగులములోననే మిగులబిగిసి
ననునేదెలి సుజాలగనుకనీయుతప్పుకొనలేక నిశ్చేషుకొనుచునుంటి॥

నీవుగాకెట్లుండికి నన్నదగలఁడు దబ్బునన్నఁకుమన్నన్ది తాకనే
గలమెలఁకుటబాగులకుఁ బైగావెయ్యంగలెంబట్టఁబుట్టితిమిమెట్టుంటువేల్పు॥

సీ॥ ఈనలు తెగలవారీనాలురాళ్ళయొడలు తామరలరేపిమిగుల మడుగులు
తెలియ నలనితానదిన్నుం రాకపోకలనెల్ల నాల్ల నుండు పనులు
నిక్కమల్కావివ్వినీడలుగాని నాటిలదెలఁకుమింకొకడ చెయ్యులు
నికమునీవేయి నేనేహుళిక్కి నిర్మిడలేకయుకలబాటగిలఁడుగనుక॥

ఎన్నఁడున్నన్దిగోనఁగలనేనినాకు నీకుమతిం నీయే రావలెననుంటి
నెందుకీయూకదంపునన్నెలుమీవు రెంటత్రాగుఁడు తిండిమెట్టుంటువేల్పు॥ 14

పీ॥ ఎయ్యెడన్నింగిలాగేనంటులేకున్న వాడనంట నైన్దిఁ బంపుచుంటి
నన్నెల్లతెలుగు న్నాపాట నీమేలు కలఁదననా పన్నుకొంటి
నికముగానాకుఁగోరికయెలేదని చెప్పుకొనుచప్పునమాకొకకూతుఁడి
నుమలుడ్గిమీఁదొక్క యింకామీఁదొక్కయేదోమూలకొని గుఱివారియంటి॥

కాదుతిన్నఁగానేపిఠోకవలెనాద నరియఁద్రునేయింకా మిదానికాక
చాలునాబ్రదుకికనైకజాలిలేద రెంటత్రాగుఁడు తిండిమెట్టుంటువేల్పు॥ 15

సీ॥ ఏగల్లకానిచో నెల్లదిన్నులు కల్లలని నిర్కు నేసల్పననువుకాదు
చీతటిన్నుట్టించుఁజీతటియేకా నిక్కమేటి ది హుక్కు మన్ను
దలఁపులేకుంట నిస్వలను విట్టంబగుఁగాని తలంపులమానఁదరమ
నికముకల్లలకు వానికలుగకున్నచో నీకునాకున్నేటి కేకొలనగు॥

బంకనెంబడియూగకై మదఁదొమ్మిది దిగిలియెంటుచో నెల్లఁదలఁచుమున
నాకునొచ్చునమ్మిన్గనగవిమ్మ రెంటత్రాగుఁడు తిండిమెట్టుంటువేల్పు॥ 16

సీ॥ కూరుకులోమలు కువగంటిఁ గలమెలఁ కువలందుఁ బొంగుకుంగుఁ గనుగొంటిఁ
మెలఁకుననిక్కము కలకల్లు మునుకొంటిఁ గానినామెరమెర నడచుంటిఁ
గలమెలఁకునల నాకల్మి మున్నా నకు నందు నాలేమియు నరియచుంటిఁ
గలుగదుకల్లనిక్కము పట్టాకాఁబోదు నాయున్నివాలెమా నాకునికము॥

గన్నుగూర్చి యెఱిగితి నీనాటికేను నిన్ను గొల్పుతఱిస్తప్ప నేహాశిక్కి
చాలు గానటనీరట చనుఁ దేలు రెంటత్రాగుడుతిండి మెట్టంటువేల్పు॥ 17

సీ॥ అన్నన్నసోకుట తెమ్మన్నవాకల్ల తెల్వియేనన్న గుండిపఁజొచ్చెఁ
దిరుపరినోఁగుంటి తర్కుడికెఁగున ట్లెలలాఁతినొల్తు నీవుకలుగ
బడికేగనున్న తెల్విడికాడఁబోయిన తెలుగయ్యేనేను ముదిసికొలఁదఁ
జదువరికంటె మీ చూకియన్నటుల నాకన్ననిక్కముగనె దైవనియము॥

తఱిఁగెనె నకువ నకువ పెలుగుచుండె హాయిదిగజాతెఁజెనుకోర్కె హద్దు
మీతె

నీవుతప్పనాచువాఁ దెల్విఁజింక రెంటత్రాగుడుతిండి మెట్టంటు వేల్పు॥ 18

సీ॥ ప్పలిపొదువుఁబిడుకఁ దోసినా గాని నిన్దలఁపవిచెనఁటి చెంతఁజూచు
సామునోటన్నము పుట్టినాఁగని నిగఁబోసిఁముక్కడి నెలయినాడు
మొలగిననీవేల మునుంగనొఁగాని నిన్దెనకెడుములచ తింటినిరాదు
వెట్టి నేపిచెలిమి పెనుచనొఁగాని నిన్నుమ్మఁకులువ కాన్కుగొనరాదు॥

ఏనెనిక్కముతక్కిన దెల్లకల్ల యనుచుఁగవాకుటాటములకు ర్కాడుకొంటె
వచ్చువినరాదునాకునా నిలువదాన్పు రెంటత్రాగుడుతిండి మెట్టంటువేల్పు॥ 19

సీ॥ ఏబెడదలులేక యేహాయిగాఁబండు కొంటినెట్లో మేలుకొంటిమలుల
నాకన్నకలవలె నాకల్ల నన్నాకుఁ దప్పఁజెవరెల్లఁ దరముకాదు
నింగినేలలివెల్ల నిక్కముల్కావు నాకల్లతలంపు రాకడఁగాని
బాడుకాటను బాడుకాఁకొర్కియేబిద్ద పటిసములనునా ముంచియోర్కి॥

తేటగాఁగూర్చిదైనాఁ దెల్వికల్ల నెలయితో నెల్లవిన్నుచున్నీ పిఁకమెడఁ
గోలుకొన్న మేల్విల్పు తగులుపఱిల్పు రెంటత్రాగుడుతిండి మెట్టంటువేల్పు॥ 20

సీ॥ ఎనిమిది రెండేండ్ల యేడుదివాడన న్నొక్కింపఁగాఁగోరి మొట్టమొదట
నాతలిదండ్రులు నాతోడఁబుట్టుల తోడనాకన్న యజ్ఞాదనుండి
పొజకబండికిఁగోడె పోతులన్నానిని కమతము నేరుపు కలిమిమిగుల
నెవ్వరునాద్రోవ నెఱుఁగనియానాఁడు వెంపుమైఁజొప్పుగా వింపుచుండ॥

ఇనుకలందూబినేలల నిరుసుమోయ మువిఁగిపోయిననుండనా మొదటి వాఁడు
దండిపై కెత్తఁగలిగె నీయండవలన రెంటత్రాగుడుతిండి మెట్టంటువేల్పు॥ 21

సీ॥ ఆమదామడమేర నాఁగుచుఁ దోటల వండుకొనుచుఁగ్రిందఁ బండు కొనుచు
కోతకాయలుచెఱకులుబోముగాఁదెచ్చుకొనుచు ముచ్చటలాడు కొనుచునగుచు
తెలివిమైలావులఁ జెలరేఁగిలిటగుచు గొప్పవారలపట్ల మెప్పుగనుచుఁ
జెట్టులెక్కుచుమేటి చెరువులనీడుచు నెదురుగానని చదువెమ్మకొనుచు॥

అటునాళ్లకునిన్నొని యాడుకొనుచు నీవునెలకొన్న నేలతా లెక్కినతఱి
నీవెయ్యెఱుఁగుదుమావింక హెచ్చరింక రెంటత్రాగుడుతిండిమెట్టంటువేల్పు॥ 22

సీ॥ రావులుజువ్వలు మాపులుపట్టులు వెలఁగలునుడ్డులు వేములూట్లు
నేరేళ్లతేఱెట్లు నెల్లులుతేఱులు గొలుగులుజీడ్లు రేఁగులుసిరికలు
తుమ్మ రే తాండ్రలు విమ్మలుచచ్చలు నసిసెడుపొవరిండ్ల నానలంట్లు
మోదుగులూడుగు ల్బొడ్డలిదెలువేగినలు లిమిరులుకాసుగులు వెదుళ్ళు॥

నాటునుడులతోఁబేర్కొన రానివేళ్ళనుండికొనంపఱకుఁబండ్ల నిండుమాన్లు
మిగులువీయిల్లుముపిముసి సగువుతాల్పు రెంటత్రాగుడుతిండి మెట్టంటువేల్పు॥ 23

సీ॥ నిక్కమెదోనేను నిరుకెఱింగెడుతిక్క వదలకక్కటనాను వచ్చెమళ్లి
కిలమెలఁకువలనా కొండుదినుప్పులి చెల్లనాతోఁచుకఁ గల్లవనులు
కోరికలేకనా కూర్క నమిగిలిన యావెనిక్కుచునుని యెన్నవలసె
నేనెహుకక్కియొనెడ నిన్నుగుఱిఁచి నేనెనుకొన్నయదియెట్టు లొనికంబు॥

పలదు నాకేసీవెట్టి తలఁబొలింక నిన్నుగాపాడునిన్నొచ్చి తెన్నుదెచ్చి
మాచ్చుమిరిమ్మ మంచినమ్మకముపెంచు రెంటత్రాగుడుతిండి మెట్టంటువేల్పు॥

సీ॥ ఏటతికుంటినంచెవ్వారైననన్నమ్మింపఁబూనుటనవ్వకాదె
 నాయుక్కిఁగూర్చి నేనేయులుంగుదు మజెట్లెనిఁబై వారలకేమియెలుక
 ముఁగయిముర్గునీడంగననేల నాలోనికోరికలకు నేనెకోపు
 నింగినేలలివెల్లవికములుకావునాకలమెలఁకువపన్నికములుగాని॥
 కలతెఱంగిట్లునేటికిఁ దెలిసికొంటి నికుకుగానాకుమరిమెరమెరలులేవిఁ
 కేనుననానకున్నకూర్కీవెతండ్రి రెంటత్రాగుడుతిండిమెట్టంటువేల్పు॥ 25

సీ॥ నీనోరునీరెట్ట నీకుఱ్ఱు నీమధు లీకాపుతొడబిడ్డయేల్కపాటుం
 డిసుకచల్లినరాలనిసపురుష్టై గ్రిక్కిరిసిమూఁకలైకసిమనఁగఁదక్కు
 తెగలీండ్రమేదరదేండ్రమంగలిదాకిచాఁతానిపొన్నారిసావలీఁడు
 కైకోలగొడగరగాండ్రమందులమారిపట్రయెలుకుబెస్తపాములాఁడు
 గొడ్డురాలన్నగళతెంపికుంటిగుడ్డి పందెకొఁడంటుగాఁడులోవాడికాఁడు
 జోగిబివిసీఁడునీచెంచఁజొక్కుచుండ్రు రెంటత్రాగుడుతిండిమెట్టంటువేల్పు॥ 26

సీ॥ జంగియల్లుడుములు చెంగులు మొరయఁ బేరాబోతుతో బాడియాడువారు
 తిరువడికోలకందినదోరతావడములు నామములుగ్రాలఁజెలఁగువారు
 పుట్టుకొప్పులనూడ్చి చట్టవ్రంతస్సుని ముడుపులు చెల్లింపఁబోవువారు
 తిరిపగొట్లకుడబ్బుకురియించుచదగ్గుదండములన్నెట్టితరఁజువారు॥
 కడఁగిసీనిక్కమా చెల్లుగాంచగోరి వేకువన్నాల్లు తెగలుగార్వేసవేలు
 దద్దడంబెల్లఁజెల్మటన్దడుపుచుండ్రు రెంటత్రాగుడుతిండిమెట్టంటువేల్పు॥ 27

సీ॥ నీకన్నబిడ్డఁడు నేరనిపిన్నవాఁడంచు గంటన్దడినించినావ
 యుత్తగాసుల్కకొహోనీడగన్గొని యంచెలనవ్వకాన్నించినావ
 యోర్మియే పెంద్రోవకూఁతయంచున్నిలుకడసప్పనము నీవుకాంచినావ
 పోకిరినంచునన్నోనాడకిటుకూర్కొ మించినీమోలరప్పించినావ॥
 కన్నుపండువుగానిన్నుగంటి నేడు నిన్నుపంటియొటపరియెందేనిఁగలఁద
 పుట్టువీడేర్చునన్గయిపట్టిపెంచు రెంటత్రాగుడుతిండిమెట్టంటువేల్పు॥ 28

సీ॥ నీసెలపుంబట్టి నేమఱితిఁగాని నిన్ను బాసియెవండు మన్నఁగలఁడు
 నీచెల్వనీచేవనీయోర్మి నీకూర్మి ముక్కంటి కేనియున్నొగడఁదరమ

తలపుడిగినవాడు తప్పమతెవ్వడు నిన్నెట్టియెట్లించు తెన్నుగనడు
నేలయందెయ్యెడన్నీనంటిహొద్దులైన పెరుమాళ్ళ చెలువమింకలరబోదు॥

వేయిచండముల్వెట్టెదహాయిమీఱు మండుమనయమునీవు నాయుల్లమండు
కల్మిచెలినకుక్కనన్దొచ్చుకన్నతండ్రి రెంట్రాగుడుతిండిమెట్టంటువేల్పు॥ 29

సీ॥ కలలోనిమెలకుమి కల్లమెలకువలోగలకల్లకూరుకున్నలకునుక
నీమూడుల్లలం చెటిగిన నేగూడగల్లగామిటినిక్కమెటులొడు
కావునలేనినాకీవంతుడియేలమిన్నునడుదైలవన్నికవలె
పుట్టనీ పెర్గనీపోలిం నీయేదెలులేనిగానీయింకనేమికోటక॥
నింగినేలలతోగూడ నేనుగల్ల సీవునిక్కంటు నీకునే నీడ, నీవు
వెలుగువేణీతటియనినవిన్దించునన్ను రెంట్రాగుడుతిండిమెట్టంటువేల్పు॥ 30

సీ॥ పూతలోనిన్నిట పూడ్చుచోవనిముల్గురెగనరన్నకటారూమేలు
నోరారనీపేరు నుడ్వబోవనిమడ్డినోటికంటెన్నిట్లు నీటనయము
వేడుకన్నీమ్రొలనాడనిబొప్పనికాళ్ళకన్ననానకాళ్ళనాసి
నమ్మికన్నీతిరుకాళ్ళరయనివెట్టికన్నుకన్నుబ్బిడికన్ను నెరవు॥
నినుదలంపనివెంబర మనికెకన్న రాతిక్రిడనఱగుకన్న బ్రతుకుమెలుగు
తిరుగునాదండకడలిహారుమమగండ రెంట్రాగుడుతిండి మెట్టంటువేల్పు॥ 31

సీ॥ కనువాడుకన్నట్లు దినుసుకన్నునూడ నీకంటెవేత్కావు నిక్కువముగ
వినువాడువీనులు నినుచునులిపుగూడ నీకంటెవేత్కావు నిక్కువముగ
తినువాడునోరునుం డిండియునుంగూడ నీకంటెవేత్కావు నిక్కువముగ
మనువాడుమనుగడ మన్నించుఁ టిగూడ నీకంటెవేత్కావు నిక్కువముగ॥
ఏకాకపనులివెల్ల నీవెయగుచు కన్ను నేడ్పించివీనిట్లు నవ్వడగున
కమ్మనేగూడనీవాహో కల్మిమగడ రెంట్రాగుడుతిండి మెట్టంటువేల్పు॥ 32

సీ॥ మన్నించుమన్నించు మన్నించుమన్నించు మన్నించుమన్నించు మిన్నుకాల
కావుమాకావుమా కావుమాకావుమా కావుమానన విలుకానితండ్రి
కాన్నించుకాన్నించు కాన్నించుకాన్నించు కాన్నించునిడునడు పాన్పు తేడ
యేలుమాయేలుమా యేలుమాయేలుమా యేలుమావ్రేతల మేలునాడ॥

సోఁకుమూఁగలగొంగవన్నాఁక రమ్మ చుడుగుచెమ్మటజాఁగవన్నా దుకొమ్మ
అలకావరినామనపేరివినపురెంటత్రాగుడు తిండిమెట్టంటువేల్పు॥

33

సీ॥ ఏనెట్టులుండిననెల్లరున్నానే మెంవకనమ్మ చున్నించవిమ్మ
మందినన్నెట్టులై నడుంచినాఁడనుచినాయాటపాటలగొంగి యానవిమ్మ
విచ్చలవిడిదట్టువెడిచల్లుచెచ్చటనేనిమేలేనమ్మ నెఱుంగిమ్మ
కూడుతొడుగుకూటకూటమినేక్కలునాకోరుకొన్నట్లునడువనిమ్మ
వలువ విలసిగొప్పన్జాటనిమ్మ తెల్వి తేటతోడన్దిరుగనిమ్మ
కనికరమున నప్పిలోనఁగలియనిమ్మరెంటత్రాగుడుతిండిమెట్టంటువేల్పు

34

సీ॥ తొలుచదువునెల్లవొంగిబువేఁగంటిగొంగపొంగడఁగించుగొప్పచేప
కవ్వపునేలరాల్పివ్వలవ్వంబీపుతీటవోరాచుతామేటిమీటి
పంటవలంతి జాపన్జుట్టుపొంగంటికొవ్వాడిచినగడికొమ్ముకాఁడ
పట్టినదట్లుహెంబాన్పుఁజెఱచిడింకిఁజిట్టిపొట్టంజీయ్యనిట్లుపుట్ట
తడుపుదాల్పయేల్కెదిరివాల్పదఁకిమగఁడవలపతాజపకప్పు గుబ్బలియిలుదొర
చెడి గుమలకలఁజెంబాడుజెగిలెకాఁడరెంటత్రాగుడుతిండిమెట్టంటువేల్పు

35

సీ॥ నాయుక్కిరళకలఁజెంబాడునిక్కమెకానియేనననేమొనేనెఱుగలేదు
వీసమందలివేయివేలవ జతుం టనికమెకానియదితూసికకురాదు
కలలోనిబోలికన్మెలఁకువయెడఁగూడఁదనిపులనాపనాతరముకొదు
సలిపినమేలు సేగులకుమాతేనాటికై నవచ్చున్గానిమానఁబో
తుదమొదల్లేనిచోఁజుతొఁచుటెట్లు కలవయెందేనిమిఁటిమిదైఁజుమెట్లు
వదులినీనాకునీదట్టిట్లుకట్లు రెంటత్రాగుడు తిండిమెట్టంటువేల్పు॥

36

సీ॥ మంగలిచీకలంగొఱునిట్లెలనుబుసుపోవనిపనికుబుకుమంటిఁ
గొఱకానివాఁడఁడఁజెఱిగియునెఱుఁగఁగొంతెమకోరికల్గొనుచునుంటి
నోరువలేకపైచారిగొప్పకుఁజెదపులుర్చి పెంకెమాటలనుచుంటిఁ
గొలుపులన్దగవరివలెవాలకమువేసివడిఁగానికూకెల్లఁగుడుచుచుంటి

లాఁతిమెప్పులకిటువొరఁతలదొరకొంటిసెబ్బరన్దఁచినామంచిచెప్పుకొంటి
నన్నయెటులేరెదోనన్నదిన్నఁబటిచి రెంట్రాగుఁడుతిండిమెట్టంటువేల్పు 37

సీ॥ తప్పకమంచిపై దలిపుట్టగొడ్డుటికంబూడ్చఁజాలినకన్నరాడు
బుడగన్నవారలపుట్టువీడేటింపవలనగుచీఁతటివంకకొప్పు
సెబ్బరఁడుల్పివీ చెంగటికెల్లరన్నదపదఁటించెనీగాలిచూలి
నినుగాంచువారికి న్దెఱగంటవీడుగొబ్బునఁజూపిరాఁగొప్పులుజేఁడు
ఒడమినిదెడునీయాల్పాడికడలిపట్టిమిగులుమింటితెర్లతోమెఱయువసిడి
నలరునీకోవెన్గొనియాడఁదరమ రెంట్రాగుఁడుతిండిమెట్టంటువేల్పు॥ 38

సీ॥ నింగినేలలుకల్లనీకల తెఱగెల్లు హాయిచెడనియొన్నియనెడువారు
నేర్పునూపిరుండినదాదాఁకఁగోర్కెగ నకతీరదంచుఁబలికెడువారు
ఎల్లదిన్నులకునీవేయక్కఱనినున్నొలిచియిద్దలెడవఁదలచెడినారు
ఒడలుతాలుతాలులకుమేలొనరించినప్పుట్లువీడేఱుసంచుచూటాడువారు
ఎవ్వరేమనుకొన్న నీవేయదెల్ల నిన్ననేఁడరేపులనీ వెనీవుగాక
వేఱులేదెద్దియైననా వెల్లిదీర్చు రెంట్రాగుఁడుతిండి మెట్టంటు వేల్పు॥ 39

సీ॥ తల్లిదండ్రులపోల్క యుల్లమునకుఁగూడ మయికట్టుకలుగు నేమయిననాఁడు
కావుననీవున న్నాపాడువాఁడవు కలవనునమ్మిక యలరెనాకు
నీవిలాతిదదువు లీపాడుపొత్తున న్జెఱచుచునుండెని ద్దెఱవదగిల్చి
నేముదిసినకొలం దిస్తీఁతటిన్మున్ని నీవెల్లుగానక నెగులుగొంటి
చెలఁగినాతన్నియూ స్తి దొంగిలెఁదగులము పడినీమూలిన కోర్తుల న్సేనంగుచుంటి
నింకనేదాశఁజాలనన్నే బుకొమ్మ రెంట్రాగుఁడుతిండి మెట్టంటు వేల్పు॥ 40

సీ॥ ఏరికిన్లోంగక కోరికదెల్ల హాయిగ ననయము నేమనఁగలనేని
యీనింగినేలల నీవగలీమాపు నాకోరినట్లు పన్నఁగలనేని
కూడుకూటమికూరు కులకట్లనాకుఁగా నలసి నెటుల నడవఁగలనేని
కలిమిలేములవేడు కలనిడుములఁగూడ నేపొలివో వకనిలునేని

ఎందునన్నిండినేనాడుకొంటునేనఁ గ్రందుమీదులగ్రక్కిర్పియుందునేవి
నీవేనేనయియలరన నిక్కువముగ రెంటత్రాగుడుతిండిమెట్టంటువేల్పు॥

41

సీ॥ నాకుమీదేకానినలుపైననేదియున్నియుతో పమిపట్టుకుంటుచుంటిఁ
గ్రొవ్వాఁడియాడునఁ గ్రొవ్విసోపలిపిన గొడవలకున్నాటుగుడుతుండిఁటి
నాకుమేలొనరించినతిగువలలకెగుకావించిసిగ్గులేక మనుచుంటి
నాయెగతానినానలిడుచుచుచీకంటుకప్పినామగఁటిమనెప్పచుంటి॥

కోరియురిపెట్టుకొనినన్ను కొనుచునుంటి ఎట్టుపెపెచ్చు నన్ను నేఁడిట్టుచుంటి
నన్నెటుల్కాచెదొంటాకన్నతండ్రి రెంటత్రాగుడుతిండిమెట్టంటువేల్పు॥

42

సీ॥ ఎద్దుకాడుపొచేరెయేసుపట్టినగడికానిచోవంతనేఁ గలఁగనేల
పగలింటిదొరికిల్కిపట్టలేవాతపట్టలేదొరికిగానియిట్టునామ
నీగదిన్నుదినెలనిండెండదొరయుంట నెటుమవచుటుకువనుటకగొంటి
పల్కఁతేఁడునెలమేపరితోడఁద్రాసుననుపకిమేల్చేగులఁబెనయు చుంటి॥

గ్రుడ్డిసొట్టలితోఁబుచ్చుకుప్పలోనఁ జలివెలుంగుచూల్గలియుఁజగ్గలిమిలేమి
రెంటనేనంటనీవురెండింటనుంట రెంటత్రాగుడుతిండిమెట్టంటువేల్పు॥

43

సీ॥ ఏడుపుతప్పనాకేడియునోజగా నామేనితోఁజుకనల్లలేదు
నాయొడలద్దిరానాకదైకొంపయాయెటుకువగూడనాకెఁజుతోడుపు
నామొదలున్దురనాకూర్కుముచ్చట నేనెల్లఁజెప్పలేరవఁరై నఁ
జిమ్మచీకటిలోనఁ జిందురాడుచునుంటిఁ దెలిసినయటుకొన్నిప్పుచుంటి॥

ఆకటయీతెల్వితెలివికాడిఁచికను గనమ్మికన్నన్నుఁజొల్ప నిమ్మతండ్రి
కలవరంబులసిల్పుచుట్టలుఁగదల్పు రెంటత్రాగుడుతిండిమెట్టంటువేల్పు॥

44

సీ॥ నమ్మియుపమ్మకున్నాఁడనిన్నావుననీకూర్కి నామీద లేకయందెఁ
గడలిఁగై బారంఁగడువనుంకించుటనిన్నె యంగుటకయినేఁగడఁగుట
పంతాయి నెఱుంగుననీరెల్ల మగుననీవునిన్దప్పుమరెప్పఁడెటుఁగు
కోరికలొసనిన్గొల్చిననిన్రోపుటంటి మనాకటులలపియగున॥

ఏందుకున్నోటకానినా యందునింక జాలిగొను, మేలు, నిష్పతిహాలుకొనెద
కన్నబిడ్డనిపైః గనికగములేద రెంటత్రాగుడుతిండిమెట్టంటువేల్పు॥

45

సీ॥ చాటుచున్నారొలుచదువుటనిన్నొల్పునాతనికేముప్పంటునుచు
నీవెవల్కితిని, నిన్నేనమ్ముకొనువాని మాలిమనిప్పనిమేలుచినుచు
నిన్నెఱింగినవాడు నీవెకాగలఁడని పలుముటున్మినుమలకలఁచుచు
దటుకుననీపేరువలఁచినవాడు పెందెర్వుచేటుననిలాఁతనునొడువు॥

కావునఁ గలవునీవునిక్కముగనన్పు విన్నువేదనకోరులుల్పెగ్గునమ్ము
నీకుమొక్కెదవేసార్లుసాఁజునమ్ము రెంటత్రాగుడుతిండిమెట్టంటువేల్పు॥

46

సీ॥ గిఱికి మొదల్తుద లెఱుగవీల్కాన తెవ్వరికైసనినోల్పుఁ దరముకాదు
వెలుతురుతేడు గుల్బలిపట్టి, ముక్కంటిపిల్లారి, కలుముల వెలఁది మగఁడు
నీవనియెల్లడ నేర్కొనుచుండ్రుని న్నొంటివాడుఁ బట్టికోఁచివల్పు
నినుదెల్పుఁగలపఱ్ఱ నిక్కముకాఁచోవ దెమ్మెయిన్గుదేటి కొమ్ముమాడ్కి

నింగి, గాడుపు, తడి, నేలనిప్పుల, కలుముకయెడయికల, పాబు, కయివడిబ్రతుకు
కలుగు, మాయమౌఁ గలలోని కలతెఱఁగునరెంటత్రాగుడుతిండిమెట్టంటు
వేల్పు॥

సీ॥ ఇదిమంచి, యదిసేగి యిట్లుకొవలెనని పైవారికెఱెచ్చు కొలువాఁడు
తోఁచినట్లెల్లఁదా నేచదువరియను కొనికన్నుగానని కొయ్యద్రప్పు
ఏదియిలెఱుగని మాదిరిగాఁజీలి పొకకమున్నేయు నలిపివచ్చు
ఏదియెట్లుల్లరగనీ యేదప్పయిగిలిన దెల్లఁగల్గెనును లొల్లెగాఁడు

ఒకదొడుకులతోతోపల నుడుకుచుండ । నెల్లకిమేలెఱోడును నిన్నె నమ్మి 48
యేయెడనహాయి బ్రతికెడు నీయడియఁడు । రెంటత్రాగుడుతిండిమెట్టంటు
వేల్పు॥

సీ॥ ఎవ్వరినొప్పించును విజిలెనెరిలొక్క యుకలెఱాల్పెల్లెనొక కెనెనె
కోరితింటాల్తుచ్చు కొనకగొంతెడకోయ ముఁదెనయికలెల్ల ఎఱకఁబోక

తాగక, వెలిదవు ల్లగులక, చదువరి నోటునప్పుక. గొప్ప చాటుకొనక
నేరములెన్నకెం దేదెగనీల్లక మూతిముడ్చుకొనక పొరనెవయక
గతుకఁబోవకయిప్పుల బ్రతుకఁజనక । మడియల, ముదుఁజ్జన గడు

పటచక॥

49

నమ్మివినుగొల్పబడెనీ నెమ్మిరచగులెంట్రాగుడుతిండిమె ట్టంటువేల్పు॥

సీ॥ ఎన్నటికైఁబో శైత్రతఁగిదు పుచ్చుకొన్నటుకుడ్వ పలియఁగనుకఁ
దనకంటునోయిదు రకకెల్లనోజున నేనొనరుచునెంచ యేమటికక
పంతులస్థులకన్న చావదుగుల ముచ్చుకొట్టడియన స్పడుచుకొన్న
మంచితగవరిసి ల్పులు, పడుగొట్ల తోడినేయెడినేనిఁ గూడఁబోక
ఇలువడిన్దొంబడికట్ల నెడమకనిను । ముచ్చుకొనికోరినీతిరు నాక్కఁగాంచు 50
వానిదప్పుత నీవుకా పోడుటందు । రెంట్రాగుడుతిండిమె ట్టంటువేల్పు॥

సీ॥ మనమిచ్చును, దక్కఁ జేయఁగాఁగలదు నిక్కఁబుగల నేదీయైన
నీవువెణఁగిపువెం దియనెనుచీరటి నీవుచొచ్చుచుమిగ నేదీయఁగొ
ఎటుకుపనీవునే మలుకువనికనుగా నీవెఁమీఁదవు నేనడియఁద
నీరఁగలకెఱంగు నిజమనిదిమనము గొఁదమకొక్కఁడు గొనుటపాడి
నడుపువాఁడవునీవునే నమఁచువాఁడ । జాగులొకంతనేఁకఁ జాకవడిగ 51
నన్నునీలోనఁజేచ్చుకో కలుకొండ్రు । రెంట్రాగుడు తిండిమె ట్టంటువేల్పు

సీ॥ ముందండలయక పొంగుకన్నకఁబోక యెఱఁగొన్నయె ట్లెల్లకుమల
పర్పవాకులు లేకకా నెడనెల్లకా పడికట్లకెల్ల నెవఁగలకెఱు
వారు వీర్నునుమెచఁ గోరికట్ల నెవఁగలక నీవు పొంగుకొఁగాని
యాముదియీదున నీనాటుమాటలఁ బల్కించినాఁడవు బళిరనీవు
యావునల్పఁజాల నిదనులేకకలఁ గనినెఁగి కెవరిఁగఁ గలదె
కొట్టెకొనెఁగియును మొజ్జపెట్టుకొను రెంట్రాగుడుతిండి మెట్టంటు వేల్పు॥52

సీ॥ నేలయఁదెల్లెడ నేమిచుప్పైతాల్పు రెల్లకచ్చి రచివా రేనిమిగ
వెలుబొమ్మనలేదేని పొచ్చుకొనినెల్ల పొలయొనిట్లు నీలకొనుదురు
నాతోడివారికే నయముకావింపలే నైతిఁబై గాఁడూల నాడుచుంటి
గ్రిందుగాఁజూపుట కేకానియకలనా, కై, మీద, నునుప, నే నోమనైతి

నెమలి పురికంటికూచిచుచ్చు మెడవాచి రెమ్మ పెట్టినవేల్మాపు రమ్మకాలు
నినుగొలువదలపనివాడు నిట్టమోడు రెంట్రాగుడుతిండి మెట్టంటు వేల్పు॥ 53

సీ॥ వండి యెదిరికి ననన్నడ్డించుమన్నాడ వంగవన్నేగు నాకుంగడిపు,
జోలలగంటుల న్నోకొట్టు మన్నాడ వేయెడ న్నను మూయనీవు
లాతి దప్పి నీర్చు మేతతీనన్నాడ వడికెడు నానోడు తడుసనీవు
దుస్తు నూడులకు నన్వొడిగించుమన్నాడ వెప్పట్ల గుడ్డన న్నప్పనీవు
పులుసులో నిగంటెవలె నన్నతీపినావు బ్రతుకుచవి తోలెమైన నన్నడయనీవు
నన్ను నేడ్చింపనిటు పన్ని నాడవేల రెంట్రాగుడుతిండి మెట్టంటు వేల్పు॥ 54

సీ॥ నీ వెగుబ్బలిపట్టి నీ వెపిళ్ళారివి కాత్రేఁడనీ వెకాఁక నెలుఁగీవె
నెలనీవె తతీనీవె నింగినేలలకునీవె చూరుకుకల మెలఁకువలునీవె
కదలికనీవె నిల్కడనీవె మేలోగులీవె నీకన్న దేతెడియులేదు
పెలుఁగక పెటిగెను తలుఁగకతీఁగెను పుట్టకపుట్టెద విటునీవు
అడుగుదెమ్మటలొడ కవ్వడియనుంగ యాకాకరివేలల మేలువాడ
కడలియల్లుడననవివా కాదితండ్రి రెంట్రాగుడుతిండి మెట్టంటు వేల్పు॥ 55

సీ॥ నినునమ్మికొలువకీ నింగినేలలకుఁగో పరయ నేనేలయిట్లటమటింతుఁ
దిరుపతితిరునాళ్ళ తిరుకొలననుమున్గి తిరుపగూడనృట్టి తిరిపెనగుచుఁ
దిరునామమన్నెట్టి తిరుమాడోడు గాఁదిరుకాగకఁజోవి మొరసునైతిఁ
దిరునీబుదాల్చి యేతీరుననైన కుగిలియంకుఁగా నిలవనైతి
తల్లిదండ్రులు పంతులు న్దగినవాగు నెచ్చెలులు నెప్పినట్టుల నిరుగనైతి
గోరిచెడితి నన్నీలునీగొప్పదక్కు రెంట్రాగుడుతిండి మెట్టంటు వేల్పు॥ 56

సీ॥ పుట్టినవారలు గిట్టకతీరదుబ్రతుకునఁబడికట్లు పలుకకములిఁ
కెవరినడ్వడివారిఁ కింపు మైశాల్పుల కెల్లదలంపులెంచేనివేలు
తమలోనిఁబొంగక తన్నుకొనుచునుండ్రుమేల్చేగులన్దటిమెలపుచుండు
ముందేమియగునోఁపండి కెలుకలేదు పనుల రత్తి-బతెల్పవలసికాదు

ఎవ్వరున్నిర్గునల్పలే రేడియేన నరసినకొలందిఁబాసలే యలము చుండు
నిక్కమగునమ్మిక యెనన్న విన్నుగలుపు రెంట్రాగుడుతిండి మెట్టంటువేల్పు॥

సీ॥ నీవుగుబ్బలినిటు నెలకొనినినుగొచ్చి వారికోరికలు వేసారులిడుదు
కలతెలుగుననిను న్గంచిమొక్కినవారి నెనగవున నెనరొయకఁగనెడు
తడుపుదాటుపుతిరు పుడిబిడ్డనలెదోచి వీయందునమ్మిక న్నెగడిచెదవు
హాయిగానీయడి యదులకెల్లస్మయి యుల్లములకువింత యొప్పొసఁగదు
కానిపించునిన్నదని లేనిమింటి తెడువునన్నిన్ను నరసెడు దేబెయార
యొడినలరుబిడ్డనంగడి న్దడవువెడఁగు రెంట్రాగుడుతిండి మెట్టంటు వేల్పు॥ 48

సీ॥ ఈలేవిపోనితంటా లేలయిటునేఁ గాంచినవెల్లని కంఠనాకు
వీనింగినేల లిక్కానిపించుది నునుకల్లయేయనుట కెట్లుల్లమొప్పు
తానులేడమకొ నఁదరము కాదెవనికి న్గకనేడక్కఁ దక్కినదిహాళి
నేనిన్నుగొలుచుటలో నన్నునేమఱచిన మిగిలినదె నీవనఁగఁజెల్లు
కోరియనయమునిన్వేడు కొనెదనేనునన్నునీలో నఁజేర్చు నాకున్నవంత
మాన్పు దబ్బుననీవున న్నెచ్చుకంటి రెంట్రాగుడుతిండి మెట్టంటు వేల్పు॥ 49

సీ॥ ఏను నాదను నివ్వేటే వఱకుండునో యావఱకన్నాకు హాయిలేదు
గొంగలు వారల నుంగులువీరను కొంటలోఁ దంటాత గుల్చుకొంటి
నాయోర్మినాకూర్మి నాతెల్వితేట లీవేలుతలఁపులదా ర్మాలుచెందె
మిగులనోఱకులొంగి తగులమునమువింగి రెంటెత్తుమైఁగుందు చుంటినిట్లు
లావుదిగజాటెఁ గోరికల్పద్దుమీటె తనివితవముటైనేడుపే దక్కెనట్టె
ఉడ్డకయిలుగలాఁడ నిచ్చున్నవాఁడ రెంట్రాగుడుతిండి మెట్టంటు వేల్పు॥ 50

సీ॥ నిక్కమెఱుఁగుపిననే బాఱఁదోలిక నదిమిళియీఁగటు లడుగుదెంచు
నకటయోజన్నాత్మ నలవికాదెందేనిఁ దోలెమైననొడలి తాటుపులకు
నీయెగన్నమ్మికఁ నేముదిసిన కొలందిన్నా యమగుచుండెఁ గన్మాఱంగి
వలలోనఁజిక్కి నపుఱఁగులాగున వెడలెకుత్రోవతోఁచకే నడలుచుంటి
ఉన్నవాఁడనడియెడారిఁ దెన్నుతప్పి యెవ్వరున్వినఁబోవినా యేడ్పుమాన్పు
సోఁకుమూఁకలగొంగ నన్నాకుమింగ రెంట్రాగుడుతిండి మెట్టంటు వేల్పు॥ 51

సీ॥ త్రాడునుంబాడును న్దాగ్రాధకీర్తనలు ల్యానికోడలిమాట కల్లుతెట్టు
 కనువాడక కలెట్టు నినుకలెట్టు కలెట్టు కలెట్టు కలెట్టు కలెట్టు
 ఉన్నవాడేమూడు తెచ్చులై యెఱుఁగెను దేవదానవాటాడు కొనుచుచుండు
 మానాశ్చముచ్చట వానివానినలేని కొనుకలెట్టును ప్రతిదేల
 నికమునేటికి నీకలెట్టు నేనెటిగిరినీ వెలల తెలుగునటినే నేహాకిక్కి
 యేనునినుగొల్పెనట్లు నికలెట్టు తెలుత్రాగునడి మెట్టుంటువేల్పు॥ 62

సీ॥ కూరుకాకూటమి కూడుండొకమా మేగొంకెట్టుల సొగనెంతు
 నాతోడిమైతాల్పు లీతోడుదినుసులు నాయెంచుకొన్నట్లు నడినెంతు
 వేనడ్డుగానకెం దెనిగొంకలనైన వేనకలెట్టు వీగనెంతు
 వేయేలవేను నీవేయయియానింగి నేలలవాటాయ మేలనెంతు
 జున్నుదలచిపుల్లంబలి న్నులుకొంటి బిడినుమెడసిమీసాలెప్పన వెట్టుచుంటి
 నన్నుమన్నించివావమో కన్నులొడి తెలుత్రాగునడి మెట్టుంటు వేల్పు॥ 63

సీ॥ కొప్పులన్నొగలిచే తొలుదాగి న్నెల కల్లీకలెట్టు న్నులొప్ప
 బాపట్లగాణి క్రొవలనొకకన్నామముల చెలెనెంతు అలనుచుండ
 మెడలఁబుస్తెనాన మెట్లునెల్లకలెన్ దిగునొత్తులు సొగసుమీట
 నడుమ అనొడికట్ల మడిమెంఁజాఁజేలు అనుగొల్పెన్మించు పడిచెలంగఁ
 దొడఁగిపెండ్లిచావడి న్నులమె మెంఁగునెవడి క్రొత్తడి తలిదఁబోంట్లు
 తల్లితల్లికినీడలే తండ్రీకండ్రీ తెలుత్రాగునడి మెట్టుంటు వేల్పు॥ 64

సీ॥ తిరునీలుపండుమాదిరి నిర్మయేదెల్లఁ జగదాదేవను పద్దెదల
 నడుగుతాఁకునం యి నడిఁ గావింప నెండినకలెట్టు నెడదేల
 కొనవ్రేలనేదాది గుల్బునొద్దు పట్టునొట్టికలెట్టుకొద్ది కి. పదేల
 కనికరమేనీ గలతెలుంగొక నెంఁదెలుకలెట్టు కొనియెదేల
 కోరినా మొట్టునిచ్చించు నొకటి నెంఁదెలుకలెట్టు తెలుకలెట్టు న
 నాటుమాటలవిను నెన్నందరము తెలుత్రాగునడి మెట్టుంటు వేల్పు॥ 65

సీ॥ పప్పుసాదముపుల్లు పచ్చడియూరుగా యపోగపుచల్లకట్టుకుడుము
చిమ్మిలియిద్దెన చేగోడి జీడియ పుడుకు లవుగు రొద్దె సదికుడకలు
పుణుకులు బడికోడి మణతలు ముక్కులు బొజిగలు పొంగరమువడపప్పు
బుడుకులు ప్రేణిబొండ్లెము ల్లానైల ద్రబ్బెద నిప్పటికొబ్బెరుండ
బొంగరాల్పటాసా ల్నైద ముసరదాలు మినుపబొం దించిమంచియిమిడికదొట్టి
యంగరొల్లెలవిందు నీచెంగటనగు రెంటత్రాగుడుతిండి మెట్టంటు వేల్పు॥ 66

సీ॥ చాచనీయు త జంజాటముజోలి నాకేల నిన్నొత్తు నన్నేలకొమ్మ
కాపాడుదొంపీవు కలఁచనినీపేరు నన్నెల్లతావుల న్జాటనిమ్మ
నీయెడనమ్మి కన్జెక్కు చెదరినీక హాయిగానాట్రతు కలరనిమ్మ
నామేనిచుట్టముల్నాయనుంగులు వేడుకననయముంటనన్గంచనిమ్మ
ఎదుతులేకెందు నేనక్కడలనిమ్మ యెల్లరన్నకుమంచియే యెంచనిమ్మ
కనికరముననన్నిలోనఁ గలుపుకొమ్మ రెంటత్రాగుడుతిండి మెట్టంటు వేల్పు॥ 67

సీ॥ తనయెడన్లాఁతు లెట్లానఁపఁగోరునో తనల్లవా చెంజన్నదుడుచు
వేక్కకైపిల్వని పేరంటమేగి కొయ్యలలోనవాడిడి కొనఁదలఁకుచు
నవ్వులాటలకయిన ననుగురిలో లేనిపోనిముచ్చటలాడఁ బోవెటచుచు
దొడచదువులు తనకలిదండ్రులెన్నిన పడికట్లుతప్పకనరుపుకొనుచు
పెచ్చురేగ కెన్నఁదునారి ముచ్చగాక వెలివవుల కూటబూరక వెట్టికొనక
నిన్నెనమ్మకొల్చినవాడు నీవెయగును రెంటత్రాగుడుతిండి మెట్టంటు వేల్పు॥ 68

సీ॥ వీడుగజంబుల యెత్తునఁదెగిక్రింద కలుకుతడికిఁదల లొగ్గువారు
విట్టుండిఁబట్టగా మెత్తెగఁట్రాకి నిన్నెచ్చుచునియ్యవోఁ పిచ్చువారు
లిళ్ళగన్నెఱునన పేర్లతోఁగోవెల న్వెడలియంగడిపట్ల ననుచువారు
పుట్టువీడెఱెనై పులువాపెనింకనొద్దెక్కితిమనితన్నినె నఁగువారు
కొననినీముచ్చటలు చెప్పుకొనెడివారు సాటిగాననినీగొప్పఁ జాటవారు
విందువేక్కలనుంటకిన్నఁడుఁయ్యె రెంటత్రాగుడుతిండి మెట్టంటు వేల్పు॥ 69

సీ॥ దురటిల్లనింకనా కురియాటతుదమొట్టె వింగినేలలివెల్ల నీవెకనుక
కామ్మడిగిననాతు కతుఁగాయమువలెద గులముమాసిననాకుఁ గోర్కెలేల

ఏను నావనుతలఁ పేళ్లయైనచో నీవుకూడహాళిక్కి యేలకావు
నాకూర్కులో నీవుగాకనేనున్నాకి, కేదియున్నాని దిన్నేమిగుఱును
మరలఁ మెఁమెరసుడిన్నిగుఱుచుంటి హద్దుగానక నేనిటులదయచుంటి
నమ్మకంబునోనీకునన్వడిగసాఁకు రెంట్రాగుడుతిండి మెట్టంటు వేల్పు 70

సీ॥ టాటోటురాఁడవదారమునేఁదల విఁదలింతునూనర వెల్లిచూడ్కి
గడుఁదిన్నఁబోతునై తానికాళ్ళుబడిచి యేగోలపెత్తెన నేపిలాగు
మేలువఱచినవఱు దెఁవిచాఁనే గంటెదవీచుల కంటిపోర్కి
మఱిపించికగువారి మడిచూకేఁటిల్చి కన్నాఱు గెవగుమి తానికరణి

కోరినేనడకించెద న్గోలిలీని నిదకొడమిహూర్పుకొంటి జుం టీఁగవలెను
నన్నునిఁదెట్లుతేలెదో కన్నవండ్రి రెంట్రాగుడుతిండి మెట్టంటు వేల్పు॥ 71

సీ॥ దండము దండము దండము దండము దండముపలమురి శాల్పనీకు
జోహాకుజోహారు జోహారుజోహారు జోహారెఱచిదిండి నూడనీకు
గొండీలుగొండీలు గొండీలుగొండీలు గొండీలుకడలి యల్లుండనీకు
తైచాపుతైచాపు తైచాపుతైచాపు తైచాపసఱఁబుట్టు కంటివీకు
అలకాపరిదీ వెనకోలనీకు మోచునోయ్యచెమ్మట లాడనీకు
మఱిపటిముఱ్ఱముక్కులో పేరుమఱుకనీకు రెంట్రాగుడుతిండి మెట్టంటువేల్పు॥

సీ॥ ఈవెట్లుకడిపింప నేరట్లుకడిచెన దాళిపండిపురా తల్లిడికన
సీకంటెపేఱుగానేనుంటిగనుకొంటి వలసనాకీవిక్కు కలిగెఁన్న
ఎల్లెడనామాట చెల్లుచుఁడినఁదా యీపునన్నగిమి నేఱగుఱుతు
నావెలికిన్దఁచినీవె నేకుల పైకిసిగ్గుమారియెఱునే తెల్పుకొందు
సాఁకుమానన్న పిన్న నడ్డాకుపదక యిడుగుచెమ్మటలాడ పేల్చుకుపుకాడ
దురుసుసోఁకులసూదన తోడనీకు రెంట్రాగుడుతిండి మెట్టంటు వేల్పు॥ 73

సీ॥ నాతల్లికంఠ్రాలై నీన్నివెనాపంతులై ననీవే వారవై ననీవే
నీకన్నచుట్టుము నీకన్ననెచ్చెలి నీకన్నఁగెయూత నాఁకేడి
విన్నుడప్పుకొటి నన్నెననేనన్న పట్టునపైకా కెఱిటదేలి
చాచునట్లనితిండి జరుగనిపనియెండ మాపులనాట్రతుకేఁగింతు

కోరిననల్లెలనన్ని టగుడువనిమ్ము కానియెడనన్ననీకోనఁ గావచ్చుకొమ్ము
కన్నదిడ్డనిపైఁగని కరములేద రెంటత్రాగుడుతిండి మెట్టంటువేల్పు॥ 74

పీ॥ నాడుగుకళ్ళమై తాటపులన్లొట్ట వలిపియేఁచెడుముద చలఁగనుఁగొని
యిరుగుపొద్దులనూక కేనొగిలచిఁబట్ట వేఁగెడువెంబర విత్తుఁగని
తొలుచదుపులమాను తెలిసినములనీట్లు నాలిముచ్చులకొండెనక్కఱరని
తోడివారలతోడఁ గూడవ.చుకొనిపద్యక పెచ్చురేఁగుజల్వలఁబొడఁగని॥
మంచివారలబిజబిట మడియుచుంట చెనఁటిబండలు పెక్కఁడ్లు మనుచునుంట
కొంచినంగుటదడినింక నించనీకు రెంటత్రాగుడుతిండి మెట్టంటువేల్పు॥ 75

పీ॥ పొఁగులక్రంగుట పట్టుటగిట్టుట నికముకల్లలకు రెండిటికిలేవు
నేహళ్ళనిక్కము నీవుకనుకమన యివ్వరకు న్నాటు పెట్టుకలదు
నేరేనివాఁడను నీవున్నవాఁడవు కావునవె ల్లికి న్నానలేదు
లేనినా కేలనీలేనిపోనిదిగులు వండనింకఁకనిప్పుపంకమాడ్కి
మఱునాకెందుకీ పెంకమాటలకట యెఱిఁగినట్టుల నేదెగ నీల్లుచుంటిఁ
గవికరంబుననన్లావు కన్నతండ్రి రెంటత్రాగుడుతిండి మెట్టంటువేల్పు॥ 76

పీ॥ బాపురేచల్లకు వచ్చిఁబుంతన్దామ ట్లునాకోర్కె నేడఁపనేల
మనవిసల్పెదవిను పూయిదిగోఁడెట గానీవువక్కఱెన్దామనెవఁడు
అడగుచునాకోరు మంటివాయానెల నెగఱుఁడయూచి వాఁడవీవు
మోగుగఁగన్న తండ్రినిన్నుగొండాచి పొదియాడుచునన్ను బ్రతుకనిమ్మ
తనివినెనరోర్పు లనొడపుతాల్పువాఁడ విఁగినేలనెల్లక న్నిండువాఁడ
నమ్మికొల్పువారలకుఁగ న్పట్టువాఁడ రెంటత్రాగుడుతిండి మెట్టంటువేల్పు॥ 77

పీ॥ కల్లినాయనలు మొదటినాడుచెల్లెండ్లు కమ్ముచువాఁడు క్షణకొడుకులు
నాండుపన్యండు పియ్యంకురాండ్రల్లుండు కోడండ్రకటండ్రీ తోడబుట్టు
లేరాండ్రజగిరె కాండ్రీల్లాలితోఁబట్టుపిలువదలదలచుచు మోటుఁడల్లి
మందిపియ్యంకులు మగంట్లువాండు మొదలగుమచ్చంబులిర్గుకపోగులు

నేనెఱుఁగనిలాఁతివాం దెల్లచోట్లఁ దనివినెనరో ర్పులన్దాయి మనఁగనిమ్మ
హెచ్చుగాదామేలునే మెచ్చనిమ్మ రెంటిత్రాగుఁడుతిండి మెట్టంటు వేల్పు 78

పీ॥ అక్కటా యాయా స్తి తక్కువపోతర మెక్కువబ్రతుకునా కెట్లువచ్చె
సీపంకాదిద్ది నేఁగొప్పునన్నల్ప కొన్న సేగికిఁజూఱు కుడ్చుచుంటిఁ
దనగల్చుకొనుత్రా కుఁదాఁదెచ్చుకొననట్లు కోరియాచిక్కు తగుల్చుకొంటి
ఁమ్మఁడసీయాదఁ డీసినతీరున నేదిట్టపంటఁగ డైదపుకొంటి

ముదిసియున్నెడవాడు కన్వదలకుంటి బిడెమెదసితగవరిలాగు వ్రేలుచుంటి 79
సీగడుసువెట్టివాని వేరెడెట్లు రెంటిత్రాగుఁడుతిండి మెట్టంటు వేల్పు॥

పీ॥ ఓటిల్లుచిందర బోటిరాళ్లప్పట్లు కుందెనగిరి యిల్కి కుందికాళ్ళు
గూఁపనా లాలఁకి గుడుగుడగుంచము లల్లిగదెనబొద్దు తాళ్ళపాము
కాలికంచము కిట్లు గానగు నెట్లుచు గొబ్బిళ్ల చిడుగుడు గుళ్ళుచెండు
చిక్కనావిల్లుచు చీకటిమొటికిళ్ళు పుడికిళ్ళు పులియాట బోర్లవక్క

జిడుకుఁగతివాటలు చిట్టుబుట్టు వ్రేలుబొట్టనచుండ్రాళ్ళు వెన్నెలకడి 80
రొట్టయందలములనాకుఁ దోదయితివి రెంటిత్రాగుఁడుతిండిమె ట్టంటువేల్పు

పీ॥ క్రొంగొల్లరకముల కూడుకూటములకై కానిగదెల్లనే గలమచుంటి
నేనెంచుకన్నన్కి రాననితెలసియు నాముడునలిపిన న్మానకుంటి
నాబొందిమాదిరి నాయుల్లమున్నూడ ముదిసిబొత్తిగఁజెడి పోవుచుండె
నేదెస్మిమలయేంద్ర యీడుఁదాటినమీద మఱుకువగామాటె నెలుకయకట

ఇట్లుతలరేనికొల్పరి చెట్టుమాడ్కి : సీపమున్నమ్మకములేక నిలిచియుంటి 81
దటిఁగెఁదనివితుదకువెల్లి పెటిగెనారఁరెంటిత్రాగుఁడుతిండిమె ట్టంటువేల్పు॥

పీ॥ తడిరాడునాకంటఁ బొడిపొడిగానేర్వఁ జాలనన్నాకుఁమా యాలఁగాప
యెలుగువరఁవాని తెలుగునఁదిరుగునా దుడుకులెన్నకుపాఁక కడఁదియల్ల
నిన్ను గొలనసీక నిన్నేచనాలోని కంటుఁదనుముడ్డ కై గలాఁడ
చాలాచనాకుత్త జంభాటపుండిక్క మాన్పుమాయడగుచె మ్మటగలాఁడ

నీ యదియరులతోడ నన్మెలఁగనిమ్మ యెల్లవారలకున్నేరెయెన్న నిమ్మ
మాటికెల్లెడనీపేరె చాటనిమ్మ రెంటత్రాగుఁడుతిండి మెట్టంటువేల్పు॥ 82

సీ॥ నేఁదప్పుకొనఁజాలఁగాదారిమాదారి బ్రతుకుననాకట్టెవచ్చుపేగి
కట్టనీటైన నక్కఱకొనియిదొండియేనాకాటవ వేయమాడ్కి
మెరిమెరలేనమ్మికవిన్ను గొల్పనిదేబన న్నరయు త్తతిండిచేటు
మచ్చిఁన్నన్ననీముచ్చటల్పాటనీలేనిచో మనికఁజాలిఁపనిమ్మ
నీవుతలఁచినయెడఁగ్గఁపనియేది యన్నిటికిఁదుదమొదలయి యున్నవాడ
యారయిదువారకములనొప్పారుతేడ రెంటత్రాగుఁడు తిండిమెట్టంటువేల్పు॥ 83

సీ॥ చెరువుపైఁదోతెంచు చేవవాటరిన త్తప్పల్లర్లు నల్లద్రావుడులఁగాంచి
కాటుకగుఁబులిఁ గ్రమ్మమబ్బులకుఁక్కవాఁజాలిఁపులుగు వరుసనరసి
నెఱిఁదుపానునఁబడునేల వెల్వడుగవ్వ నెమ్మతబ్బుమిళ్ళినేబులఁగవి
పోట్లాడుపోతులఁ బొర్లాడు చిల్వలఁ బడువులై త్తక్కిళ్ళులేళ్ళఁదిలకించి
మజ్జరేగుడ్డకట్టిన మందితప్ప నీపువన్నినదిన్నులెందేనివాసి
యనెదనా కేలవికఁదన్నిగొనని తెల్వి రెంటత్రాగుఁడుతిండిమెట్టంటువేల్పు॥ 84

సీ॥ దొండిముసుంగుల్ల మన్నప్పిదై చెడ న్గప్పుకంటె న్వాసివిప్పునల్పుఁ
గవునబోడలే కావింతు మేనితాల్పులకు మేరింటికఁపులకుమించి
కఱకఱనేర్చి నగడుసుచదువుకన్న నోజమైనప్పిన బైజనయము
వికముగమంచిమండికిఁగోడవానకే నీయెకనమ్మిక నెగడుచుండు
అత్తికలవాఁడెగొడవకుఁ గున్నఁచు దబ్బుజన్గాఁపెచ్చుగ దబ్బురాదు
జోగిఁనప్పఁజేడచొప్పలేదు రెంటత్రాగుఁడుతిండిమెట్టంటువేల్పు॥ 85

సీ॥ నీపేరునుడువకుండిననాల్కయగురద్దు మిగుల పెంచిరుపడి జెగిలెకాఁడ
నీపేరు త్రయఁబోనికయిచెవారిమసొగిను మైతికకాపు నెగడుతేడ
నీపేరుతలపోయినెఱితుక్కు తిమిఁతిపసఁడికోవెన్దిగెడుదొర
నీపేరుచాటలేని బ్రతుకుకల్లతిమముడిత్తికికదారుపెరుమాళ్ళ
కడలియల్లుఁడనిడువడునతకయేల్క యిందలివికానితండ్రివ్రేఁతలమగండ్
బదుతమెఱకరి, నల్లతావుడులగొంగ రెంటత్రాగుఁడు తిండిమెట్టంటువేల్పు॥

సీ॥ మాటమిమాడుకొన్నా ర్తికోనెరైదఁబట్టఁగూచనికొన్ల వట్టినాఁడ
 వదువదిసొకొక పదిసొగింపని నెడఁబడిన మఱచినాఁడఁ
 గొఱచాకికడ నకిగొంటునై సిగ్గటి కు పరావహము చట్టితఁడ
 మూనాళ్ళముచ్చట నేనువనతి మఱిగొంటెనెకొరెల్లోనాఁడ
 క స్తికప్పనామనుగడన్పిస్తులేది వేడి ముట్టన్లొచ్చివీచాడు
 జాలినామీఁడనీఁత నేనాడు రెంబరాగుఁడు తిండిమెట్టంటువేల్పు॥ 87

సీ॥ బ్రదుకిదియేచ్చుతో మొదలిడెఁ గావున మొట్టకొనే తుద ముట్టవలయు
 మనుగడకోజయమ్మలఁ యేయా నెడకడ వట్టుమనుటయోహచ్చ మాట
 మొగుదలతెగుదలపగడిదైన్చి చో నడుమె మనెనికొనడమకాదు
 కుడువకతీరదెవ్వఁడయనఁగావించుకొన్నట్లు మెలునేగునమూలు
 తగుమువదలదెలువంటి పడువదు నెడల నెడలదొరకొననువుకాదు
 నుడిటివ్రాద్దిసన్నుగావఁదగుదీవె రెంబరాగుఁడు తిండిమెట్టంటువేల్పు॥ 88

సీ॥ ఎవఁడైనదై వాతలేదెప్పుడు చోఁ దగ్గన్లు నెడల నెలుగునె
 యోజమైపచ్చియొదల నుమాపుఁ దై గొవల్లేపు నెడల నెలుగు
 నేరాల్లమే డడై నెడల నెడల నెడల నెడల నెడల నెడల నెడల నెడల
 విందునెక్కడను నెడల గొల్పునెడల నెడల నెడల నెడల నెడల నెడల
 ఎట్టివిత్తునాటికెట్టివిత్తునెడల నెడల నెడల నెడల నెడల నెడల
 చెప్పినటునడుపు వాడెఁ బేరులేదు రెంబరాగుఁడు తిండిమెట్టంటువేల్పు॥ 89

సీ॥ పంతులునున్నతై నడియిది నెట్టిన్లు నెడల నెడల నెడల నెడల
 మాందినావలఁదెలు మాయకునున్నంబి నెడల నెడల నెడల నెడల
 మిగులఁబరికలఁగూన్లు నెడల నెడల నెడల నెడల నెడల నెడల
 వయిమూఁడు తెగలనెడల నెడల నెడల నెడల నెడల నెడల
 వలకడలికివలిపిరిగుచ్చిరికిగడు నెడల నెడల నెడల నెడల
 పుట్టువీదేచ్చుకొంఁద్రునీకడైమొక్కి రెంబరాగుఁడు తిండిమెట్టంటువేల్పు॥ 90

సీ॥ కుడియడ్డపర్వడి కువ్వరింహ; పరామ, చాంగన, చాళియ, చలికి, చేబ
కన్నాత, కల్లహరి కళవచన, తిరిగి, గొంతుమా, ద్వాదశమ; మున, కిల్లి
తోడహత్తము, తొట్టి తొట్టన, నానా, నాచింపు, తాము, దొండివేటు
సీ:ము. సమనము, జేబ, కంఠము, పెట్టాన, రోవిత్తనీ, లాగురింజ,
రాటము, నువ్వుటము, క్విరి పోటు కెల్లరోమొన, కడకా, కెల్లరి, తో

లొంకదొట్టి

యంజమెట్లదొల్లినీ యంజగొంజి రెండుత్రాగుతగుడుతిండి మెట్టటువేల్పు

సీ॥ నంజదుకలనై న నమంకము కుట పలుకుట్ల నీపేరు కలకుకొనట
లాతియల్లాంత్రపై కలిగొంజుట దొన్ననీచట్టనం మనకకుడుట
తనకొటకై కల్ల తాచోనంబు పెట్టాననీచ నాన్నగడుట
యిర్లుపొంగులకు నెట్టకన న్నంబుట బగుద్దాకా కలకుడుట
తనకుగల్గిచాచితో దన్నగొంజి నీచనింబదోచిచ్చుల నిక్కువముగ
మంచిమడుపడికొని న్నాచుటెట్లు రెండుత్రాగుతగుడుతిండి మెట్టటువేల్పు 92

సీ॥ మిచ్చు నేలరెల్ల మెండుమెట్టలకల గడుగన్న కమ్మతో గనినగాని
తానిల్లి వేగియు న్నతోడివాని నెమ్మనాకొంబుమా నీనగాని
వెంటలనగలుగ నీడులనెందేని నీగొప్పచాటివి నిచినగాని
యేకోరికలరేక నీకుగోవెతిర్వ శికితునాళ్ళగొ లెపినగాని
అకటమటిమెట్టమంచిమెట్ట నీనగాని మిచ్చుకొన వేలుచియుగొయ్య

ద్రిప్పురట్టు 93

పగడనీచుక్కమొకతే యగ్గలరేమ రెండుత్రాగుతగుడుతిండి మెట్టటువేల్పు॥

సీ॥ సాగుల, దబుదుల, నాచుల, గోవుల, దెంగెగడ్డల గట్టి చిందుతీర్చి
వేడుకతో నొత్తు నాచు, నుమ్మకనాచు వోరినగొంజెత్తి పాడియాడి
కుడికయి జిచ్చుల వ్వుల మోగించును నెదిమకై కన్నక న్నుడులదెలిపి
మందువల్లి నయట్లు నువ్వువేలకొలంది సోలనీమచ్చుల లేవలచెప్పి

నాల్గువందలయామడ అల్లులపలముల నయదుముమ్మలురెట్టింప వయన

యేండ్లు 94

హాయిగావిన్నుగొల్పి యడదెలిపి రెండుత్రాగుతగుడుతిండి మెట్టటువేల్పు

పీ॥ పాడియన్కొంచునం బలిజ్రుమన్నాడ వెప్పలులనెరు కుప్పవీవె
యింపనుకొనికంపు నేపీచ్చువన్నాడ విటులమలాకలో నిమిదెవీవు
పాటయన్కొనిమొట్ట వడివినుమన్నాడ వేతోచచువుల నేలెవీవు
నెలయనుకొనికప్పు నేకనుమన్నాడ వొవెలుగుకల్లి వేసునీవు

మొగులువిరియనుకొనిమంట మునుగుమంటి పంకముకడలిసయి గూర్కు

పదయతేడ 95

కలుగునీపంపు మంచికే కన్నతండ్రి రెంటత్రాగుడుతిండి మెట్టంటువేల్పు॥

సీ॥ ఎనుపోతుఁ నేమి యెక్కిపాడుచునేటఁ గడిగికంచెన్నట్టఁ గల్గుపురఁట
దుక్కిపొలంబుల దూడలమలపిరేఁ బచ్చికమోపుతో వచ్చుపుంటె
తడుపుతాలిఁతొలు నుడులువల్లించుచు నంటలతోనింటి కరుగుపూట
దండినెన్నిదిరెండు పండువులన్నకి గొడవుడిగినయాట విడుపుహదను

నిట్టుమెలఁకువులన్ మాపునెట్టినతటి యాబ్బుగలదొంగపెండ్లాటనడమనదను

విండుతనివినాడిఁ నీనెనకుదలఁకు రెంటత్రాగుడుతిండిమెట్టంటువేల్పు॥ 96

పీ॥ కటకటానిప్పెలగాఁగట్టుకొన్న పెండ్లముక్తొత్తకాపురంబుమొటికత్తె
నిల్లుగుంటముగూర్చి యిల్లాబుకోరిననగలు పెట్టుటయగురు గొలిపించె
నెల్లెడలన్గొప్పయెకిమిండ్రమెప్పించి పేరునిలుపుకొంటవేరుపెనిచె
నెట్టననోములఁబట్టినెగడులంబికొలతమీఱినపంటకొమ్మలునిచె

ముదిమియూడలదింపించెఁ బొదయలైజ యెకవుమిన్నెగ, త్రాకించెనిట్టువట్టి

కల్లజుఁజాటపుంజెట్టు కలిగెనెట్టు రెంటత్రాగుడుతిండిమెట్టంటువేల్పు॥

సీ॥ నన్నుబొగడుచావినన్ను దెగడుచాని నన్నుబగడతీరునఁగననిమ్ము
నన్నుబెంచెడుచాని నన్నుఁద్రుంచెడుచాని చానినన్నుబగడతీరునఁగన నిమ్ము
నన్ను గాచినచాని నన్నుదోచినచాని నన్నుబగడతీరునఁగననిమ్ము
నన్నుసాకినచాని నన్నుదాకినచాని నన్నుబగడతీరునఁగననిమ్ము

లేమికల్మిపగడలాగోషనిమ్ము మంచిసెలపగడమాడ్కిఁ గాంచనిమ్ము

విన్నునన్నుబగడపోల్కి నెన్ననిమ్ము రెంటత్రాగుడు తిండిమెట్టంటువేల్పు॥

సీ॥ నామంగింటనిచ్చ నాయనానీసనే బోయుదు నాచాడి పొట్టనిండ
 నాపాలికినమ్ము నాయనానిన్ను మలాకలోమందినీకాక మాన్తు
 నాకుఁగాన్పించుము నాయనానీమేనునిమిరి నీబడలికన్నెట్టివైతు
 నాదెంతనుండుము నాయనాయనయము నన్నులాగుననిన్నునాచుకొందు
 తెల్లబిడ్డలగూర్చి కూడెల్లవదలి నుంకతోనుంటివేనాటి నుండియిట్లు
 లానుమిఁక నైననావల్కుపానకంబు రెంటత్రాగుదుతిండి మెట్టుంటువేల్పు॥ 99

సీ॥ ఈనాటుమాటల నేనునీపేరునఁ గూర్చితివందనీ కూర్చిఁజెట్టి
 నాలోబులెంచక నన్నుమన్నించుమా నీకుదేయిజోహార్లు నేనొనర్తు
 వినుగొల్పు వారల న్నిదద్దడఁగెలు నెకిమీండ్రసానుమీ వెల్లకలుల
 నెదినాకులెస్సయో యేనెఱుంగనానఁ గోరనికోర్కా సంగుమునెనరున
 ఇదిచదివి వ్రాసినీగొప్ప యెందునేనిఁ జాటుచాటపాటకొల్పు సబ్బనమ్మ
 గావునూతేండ్లుహాయిగాఁ గల్మిజాల్పు రెంటత్రాగుదుతిండి మెట్టుంటు వేల్పు॥ 100

వేల్పు మాటలు మూల మాటలు వివరము

౧. అన్నన్న=అయ్యో, అంటు=అత్తుకొను, కలుగు, కొలుపు=వేల్పులన్నేడు
 కొనుట, నలుపు=చేయు, చెలి=నేస్తురాలు, జాకువా=బంగారు, నింగి = అకసము,
 నిల్పు=నిలుపుకొన్నవాడు, మెట్టు = కొండ, పావంచ, రెంటత్రాగుడు=ఏనుగు,
 రెంటత్రాగుడుతిండి = సింగము, రెంటత్రాగుడుతిండిమెట్టు = సింగపుంగొండ,
 వంత=జాలి, వలువ=బట్ట, వేల్పు=జగమున్నన్నిసవాడు.

౨. అక్కట=అయ్యో, అరయు=పరికించు, అసియాడు=అల్లాడు, అడియరి=
 బంటు, కందువలు = ఎకసక్కెములు, జోహారు = దండము, తొలుచదువులు =

వేల్పుపన్నినమాటలు, నాటు=విలాతి, సీను, పట్టి = బిడ్డ, పెంద్రోవ = ముత్తి, తనివి=ఓర్పు, బుయ్యారము=చెఱసాల, వలమరి=సంకు.

౩. అప్పసము = ఎల్లప్పుడు, అట్టె = అచ్చెరువుగాన్ = కయివడి=వలెను, గబ్బు=తావి, చెరమ=ముక్కుసొరంగము, నెగులు = నొప్పి, పాటి = నాయము, మెయి=ఒడలు, తీరు, తోడన్, వీనులు=చెవులు,

౪. కూటమి=కలయిక, కై =చేయి, చెనటి=పోకిరి, తెగుడు=తూలవాడు, లాతి=పెరవాడు, సేగి=కీడు,

౫. ఉలి=కొంచము, ఏను=నేను, కూర్మి = మచ్చిక, గొడవ=కీడు, నుడువు = మాట, నులి = కొంచెము, బుడతడు=పిల్లవాడు, మీరు = పెంపారు, మిగులు, సరకుగొనక=పాటింపక.

౬. అద=తలంపు, ఎసగు=ఒప్పు, కొండాడు=పొగడు, కదలి=సంద్రము, తటి=అదను, తస=నీరు, నలుగు=నలుగు, పొసగు = కుదురు, మై=ఒడలు, వలెను, తోడన్, మాడ్కి=వలెను.

౭. అల్లు=పన్ను, అల్లుడు, అయిపు = తప్పు, తివెల=బాన, పేరి=పెద్ద,

౮. ఇడుమ = ఇబ్బంది, ఈల్లు = చచ్చు, ఎలనాగ = సొగసైసవడుచు, ఎడయు=ఎడమగు, కొంప=జంకు, తగులము=కాపురము, నీల్లు=నిక్కు, చచ్చు.

౯. కారు=అడవి, ఎండిన, కూర్కు=నిద్దుర, కానివాడు=వనికిమాలినవాడు, తెగుట=చెల్లిపోవుట, పోక=పోవుట, చేటు, వినుదల=మింటికొస.

౧౦. చెంగు=వీణె, చెలగు=ఒప్పు, ఏపారు, తోచు=పొడగట్టు, నెమ్మి=హాయి, నేస్తము, నాటనాటన్=అందందన్. మైతాల్పులు=బ్రతుకువారు, మాయము=కానిపించకున్న, మోసము.

౧౧. అడియడు=అడుగులొత్తువాడు, ఇడుగడ=ఇబ్బంది, చెల్వము=అందము,

దాళికుడు=ఫనిచేయించువాడు, కతము నెగడు=ఎదుగు, మఱకువ=తెల్విలేకుంట.
మొఱకడము=మోటతనము, వాలెము=తప్పక.

౧౨. అలరు=ఒప్పు, పూవు, కఱపు = నేర్పు, మప్పు, తెఱగు=దారి,
నికము=నిక్కము, మీట=జంత్రము, ఏతములోనిసగమువంతు, బ్రదిమి=బ్రతుకు.

౧౩. ఎఱక=తెలివి, నాయన=తండ్రి.

౧౪. ఉరియాట=నందియము, చెలువులు=నడతలు, తెగ=గుంపు, పన్నిక=చేత, వాసి=గొప్ప, హెచ్చు, హుళిక్కి=కల్ల.

౧౫. ఉడుగు=మాను, తగ్గిపోవు, ఏపి=కుక్క, జాలి=కనికరము, చిక్కము
నుడి=మాట, నరియడు=నక్క, తేల=తెల్లకాయ.

౧౬. ఆనువు=సులువు, తలఁకు=జంకు, నిరుకు=విచ్చయము, వినువలను=
వేల్పునగరు, విట్టము=ఏర్పాటు.

౧౭. గానటబీనట = వచ్చీరాని, మెరమెర = నందియము, వమ్ము=వనికి
రాకపోవు.

౧౮. ఎరఁగు=మొక్కు, కుందించు=ఏడిపించు, తిరుముడి= నంది, తిరు
మణిపెట్టుకొనుటావడు, తెలివిడి=తెలివి, సోకుడు=దయ్యము, రక్కసుడు.

౧౯. ఉర్కాడు=నందియమందు, ఎనయు = కలియు! కుంటి=పని, సొట్ట,
మొక్కిడి=మోటవాడు, ముఱచ=మొద్దువాడు.

౨౦. ఉల్లము=డెందము, బిద్ద=జమునియిల్లు. వెడఁగు=వెట్టివాడు.

౨౧. అజ్జాడ=అవై పు, నేనుపుట్టినయూరు, కమతము=సేద్యము, తుదివాడు=
కడసారమువాడు, దండి = గొప్ప, మొదటివాడు=పెద్దన్న, రెండు=ఒకటికొకటి
కతిపిన మొత్తము, వేలు.

౨౨. కొనియాడు=పొగడు, నెలకొన్న=కాపురమున్న, నేలతాల్పు=కొండ,
జోముగా=బలిమిగాను, లావు=చేవ, గొప్పతనము.

౨౩. అన్నగళ = అడంగివాడు, ఊబవాడు, ఊటి = ఒకానొకచెట్టు
తేజెట్టు = కొబ్బరిచెట్టు, తాండ్ర = నల్లజీడిచెట్టు, నననెడు = పూచెడు.

౨౪. రిమ్మ = వెట్టి.

౨౫. కోపు = వైసము, కతము, కలతెలుగు = సత్తెము, ముంగయి = ముం
జేయి, జంగియ = గజ్జె, మొరయ = మోగు.

౨౬. గ్రుడ్డి = సుక్కురుడు, ఒకకన్ను గ్రుడ్డిగలచుక్క, తోడబద్ధ = కోమటి,
తెంపి = ముండమోపి, పాణుడు = బాపడు, పొన్నారి = కంసలివాడు, పట్ర = కంసలి
తెగలో, జేరినవాడు, బనినీడు = సుద్దులు చెప్పుచొకరకమైన నారచలుకుతో కొట్టు
కొనుచువాడు, రెట్ట = జెబ్బ, లోవాడికాడు = దొంగ, సవురు = ఒప్పు, సావ
లీడు = డుబుడక్కవాడు.

౨౭. క్రాట = మెఱయు, గజ్జెలు = కాళ్ళకుగట్టుకొను చిలుకంచుమువ్వలు,
చట్టు = చాపతాయి, తిరువడికోల = దాసరివాడు గుండెనంటించుకొను దివ్వెకట్టు,
తిరిపెగొట్టు = బిచ్చగాడు, తరలు = పోవు, తడుపు = గోచి, దద్దడము = చిన్నకో
వెల, మొఱయు = 'మోగు', మోలస్ = దగ్గరన్.

౨౮. నించు = నిండించు, ఒరపరి = రూపసి.

౨౯. అక్కు = తొమ్మి, గుండె, కల్మిచెలి = లచ్చి, సిరిహొయలు =
ఒయ్యారము, పెరుమాళ్ళు = సిరిమగడు, వెన్నుడు, ముక్కంటి = మూడుకనుల
వేల్పు, ఈనరుడు.

౩౦. పొలియు = చెడిపోవు.

౩౧. కడలిసాతురు మగండు = వెన్నుడు, తిరునాళ్ళు = జాతర, దండ, =
చేరుపు, నెరవు = వాసి, పూత = గండము, బొప్పడు = దేబ, మడ్డి = మొద్దు, మనికి =
బ్రతుకు, వానకాళ్ళు = వానచారలు, వెంబర = తులప.

౩౨. ఉలివు = చప్పుడు, కల్మిమగడు = వెన్నుడు, మనుగడ = బ్రతుకు
మొంచు = బ్రతికినించు.

౩౩. ఆలగవరి=నల్లవేళ్లు. వెన్నుడు, అడుగు చెమ్మట లాడు=వెన్నుడు, అడుకొను=కొపాడు. ననవిలుకానితండ్రీ=వెన్నుడు. నిడువడు పొన్నుతేడు=వెన్నుడు, మిన్నుకాలు=వెన్నుడు, వ్రేకలమేలువాడు=గొల్లకలమిందడు, నల్ల నయ్య, సోకుమూకలగొంగ=రక్కసులవగవాడు; వెన్నుడు.

౩౪. తొడుగు=డుస్తు, నెలుపు=చేయు, మురి=హాససిగుంపు, పులులు=దెనలు.

౩౫. ఇలుదొర=గేస్తు: ఇంటినేలువాడు, ఏల్కెడిరి=రాచవారలవగవాడు, ఎఱవిదిండి=రక్కసుడు, కవ్వపునేలతాల్పు=కవ్వపుగొండ, కొమ్ముకాడు=కొమ్మువంది, కలవతాల్పు=నాగలియా యువముగలవేళ్లు కర్పుగుబ్బలియిలుదొర=నల్లగొండన్నెలకొన్నవేళ్లు, గడి=రాసి, చాల్పడతి=మక్కిచాణనదొరకిన చెలువ, జగిలెకాడు=రాతు. తామేలు=తాబేలు. కడుపుతాల్పు=వడుగు, విట్టపుట్టు=కంట నుండిపుట్టినవేళ్లు, నరసింగడు, కంటమయ్య, పంటవలంతి=నేల-పొంగంటి=బంగ రుకసులవాడు, మలక=తురక మూతుడు, వేగంటిగొంగ=వేయికనులవేళ్లువగ వాడు, హుంబాన్పుఁజెఱవిదిండి=బంగరుపొన్నుపేరి రక్కసుడు, చాల్పడతిమ గడు=సీరాముడు.

౩౬. అక్కట=కతము, కోరిక, పట్టు=పడచవివప్పు.

౩౭. గొంతెమకోరిక=అడియాన, చీలి=పెల్లి, దొరకొను=జితనమునన్పు.

౩౮. కప్పరాడు=కప్పకంటము, గలిచూలి=హనుమడు, చూలి=బిడ్డ, తెఱ గంట్లు=వేలుపులు, పైదలి=అడుది, పులుగుతేడు గరుడి, పాడికడలిపట్టి=సిరి, పసిడి=బంగారు. మింటితెర్వర్లు=వేలుపులు, రాడు=కంటము, తేడు=దొర, వంక కొప్పు=కోవెలకప్పున, గొప్పువలెఁజిక్కినరాయి, వీడు=నగలు, కొప్పురపుటిల్లు.

౩౯. ఎడపు=వేలుచేయు, కలతెఱగు=ఉన్నరూపు, దాకన్=పఱకన్.

౪౦. నివ్వెఱ=అబ్బరము, జంకు, మయి=బడలు, విలాతి=సీను, నాట.

౪౧. నిక్కునము=నిజము, పొలివోక=చెడక, దీరువోవక=రితగాక, మను=బ్రతుకు.

౪౨. ఎగ్గు=చేటు, కీడుమాట.

౪౩. ఉఱక=ఒక్కమాటుగా, దబ్బునన్. కలఁగు=కలఁతవడు, చలివెఱఁగు చూలు=బుడుఁడు. పెద్దగాము, పొతేలింటిదొర=నేలపట్టి, కెంపుగాము, ముదినెల=బూదెచందమామ, మిక్కిలి వన్నెతఱిగిన చందురుఁడు, రెండింట=లగనమునకు, రెండవరాసి, పడుకుప్ప=కన్నెరాపి, ఎండదొర=ప్రొద్దు, సొట్ట=నవి, కప్పుమేవి గాము.

౪౪. ఓజ=సాజము, పాడి, దొడుపు=నగ, మేను=ఒడలు, సుడికయిదుపు=వేయంచులకత్తి, చుట్టలఁగు.

౪౫. ఉంకించు=పూనికచేయు.

౪౬. తటుకునన్=దబ్బునన్, నొడవు=పయకు, పొలుపు=సొగసు, తీరు, మాలిమి=నేస్తము, మిమకులతలలు=ప్రాజదువుల కొనలు.

౪౭. ఎడయిక=విడిపోవుట, తలుముంవెఱఁదిమగఁడు=వెన్నుఁడు, కలయిక=చేరిక, కూటమి, గిటి = చుట్టుగీత, గుబ్బలిపట్టి = గొరమ్మ, గాడుపు = గాలి, తొంటి = మునుపటి, పిళ్ళారి = గుఱ్ఱవేల్పు, వెలుతురుతేడు = పగటివేల్పు.

౪౮. కొయ్యద్రిప్పు = తుంటరి, పాటువాఁడు = బాపఁడు, మాదిరి = పోలిక, లొల్లెగాఁడు = దిచ్చగాఁడు.

౪౯. అగడుపర్చు = ఎగ్గించు, నెమ్మి = నేస్తము, పొర = ఏమరిక, పొచ్చెము, మిడుకు = ఉసులు, మిడియ = ప్రాజదువులలోనియొక మాటల కూరుపు, వెలిచవులు = రంకు.

౫౦. అనుఁగులు = సేస్తులు, ఇలువడి = మంచినడక, తిరునాళ్ళ = జాతర, పంతులు = బాపండ్రలోదగువానికిచ్చుచిరుదు.

౫౧. ఇరువురు = ఇద్దఱు, ఎకిమీడు = దొర, పాడి = నాయము, పాఠ, వెండియున్ = మఱియును.

౫౨. ఇంగన్ = ఇకన్, వా? = దారి, వాడుక.

౫౩. కూచి = చుట్టు, జగడమునకు నెక్కునప్పుడు వొందువాడైను, చేట పెయ్య = పెయ్యలాగుతోటతోచేసినబొమ్మ. చుచ్చు = పేత, చాచి = చచ్చు, రెంటము = ఎద్దుమూపురము. వెఱబొమ్మ = పసుకబెదరించుటకై పంట చేలలో నిల్పిన మానిసిమొగముగలబొమ్మ.

౫౪. ఆంగడ = ఆకలి, కంటు = పగనాడు, పదయు = పొందు, వేగు = తలడిల్లు, నూడు = పగనాడు.

౫౫. ఓగు = తప్పు, కీడు, కాక్రేడు = మూడుకన్నులవేళ్ళు, ఈనరుడు, కాకవెఱగు = పగటివేళ్ళు, కవ్వడి = క్రీడి. కవ్వడియనుంగు = నల్లనయ్య, వెన్నుడు, కడలియల్లుడు = సిరిమగడు, వెన్నుడు.

౫౬. అటమటించు = తలడిల్లు, అంకులు = వేళ్ళులు, తిరుకొలను = కోవెలచెంతనున్న కోనేఱు. తిరువగూడ = బొట్టుపెట్టె, తిరిపె = బిచ్చగాడి, తిరునామము = సంగనామము, తిరుకాపు = వేళ్ళుకై చేత, తిరునీఱు = విఱుది, నెచ్చెలి = నేస్తు, మొరసు = తెల్విరేనివాడు.

౫౭. అలము = అమము, గిట్టు = చచ్చు, పలు = పెక్కు, పానలు = సందియము, రకములు = దినుసులు.

౫౮. అంగడి = బాజారు, ఒనగు = ఇచ్చు, చిందు = అట, లడపు = జాగు, దేబె = తెలివితక్కువువాడు, బిడ్డె = బిడ్డ.

౫౯. హళ్ళి = సున్న

౬౦. ఉడ్డ = నాణగు, దినుకన్ = వఱుకన్, నివ్వెఱు = అచ్చెరువు రెండెత్తు = రెండువైపులనుండుట, పొరపొచ్చెము.

౬౧. అరుగుదెంచు = వచ్చు, ఏడార = ఇరుకనేయకవి. కన్నొ అంగు = మాయమగు, మోసపుచ్చు, పీస = తెలివితక్కువ.

౬౨. కొఱుకు = సందియమందు, మాటయనమలు, చితురు = అణగారు, వేరిమికట్టియ,

౬౩. వాలాయము = ఎల్లప్పుడును.

౬౪. ఒత్తులు = బంగారుగజాలు, చెంపకల్లలు = గవుడసకములు, కొడరి = పూని, లలిమబోండ్లు = విగుణవంటి మొదలుగల యాడువారు, తల్లి తల్లి = సీరి, మెలుగునల్లులు = కట్టదండ, మించు = మీలు, మెఱపు, వట్టియ, రాగిడి = కొప్పువేగ, సడి = చప్పుడు, అమాకీ ఒడికట్టు = ఒడ్డాణము.

౬౫. అతివ = ఆడుది, పడుకు = బోడిరాయి, బంద = గుండు రాయి దిందు = అడగు, లొద్ది = లోవ.

౬౬. పిండివంటలు :- అవుగు - అంగరొల్లలు - ఇద్దెన - ఇంచుమంచి - ఇమిడిత - కొబ్బరుండ - కుడుము - చిమ్మిలి - చద్ది - చేగోడి - జీడియ - ద్రబ్బెద - నానైల - బిప్పటి - పుడులు - బడికోడి - బొందెము - బ్రేణిలు - బొణిగలు - బటాసాలు - ముక్కులు - మణతలు - మణుగుబూలు - మినసపోక - వడ - నైదము సరదాలు - తొట్టి = మొదలుకొని

౬౭. జంజాటము = తగులాటము.

౬౮. తలకు = జంకు.

౬౯. ఎనగు = ఒప్పు, ఒగ్గు = హెచ్చరిల్లు, తెగు = విడిపోవు, చెడి పోవు, నిట్టు = ఉపాసము. విట్టుబోవు = ఒడవనగలన్నియు న్వేట్టునకుగాని చదువరికిగాని కొట్టునజూరయిచ్చుట.

౭౦. దురటిల్లు = ఏడ్పు. నాతుక = ఆడుది.

౭౧. గోల = ఏడ్పు, ఆడుది, గుమికాడు = కాకి, టాటోటుకాడు = మోసకాడు, తులగిబోడు = రంప బోడు. మొన = కొన, గుంపు, లీల = వలెన, వడారము = బొత్తిగాను, వీనులకంటి = పాము.

౭౨. అసలు = బురద, అసలుపుట్టు = తామరపూవు, అసలు పుట్టు కంటి = నిల్లినయ్య, కడలియల్లుడు = వెన్నుడు, కైవాడు = గొండలు - దీవెనకోల - మోడుపు = రిండము

౭౩. దురుసుసోడులసూడు = వెన్నుడు, హరువుకాడు = అందకాడు, దురుసు = కలుకు.

౩౪. అటుఁగు = తగ్గిపోవు, ఎండమావులు = నీళ్ళవలెనుండు నీడలు, ఏవగించు = రోతపడు.

౩౫. ఆను=గుట్ట, తాగు, చేరఁబడు, ఏఁచు=వెతపెట్టు, తుల్య=తుంటరి. నొగులుచు=నొప్పించు, వించు=నిండించు, నక్క=ఒడగు, లొట్ట=అణగిపెడి, పల్లము, మగగుటీ, వెంబరవిత్తు=పోటీ, చలుపు=చేయు.

౩౬. చలుపు = చేయు.

౩౭. దాపురే=బళిర.

౩౮. ఆండు=పెండ్లాములు, అల్లువాండు=అల్లుండు, ఇల్లాలిలోఁబుట్టు=పెండ్ల ముయ్యెక్క, ఆన్నదమ్ములు, ఏరాండు=తోటికోడండు, జగిలెకాండు=తోడి యల్లుండు.

౩౯. తిమ్మండు=కోతి, నిట్టపంట=కకములేనిదే, ఊరకే, సీల=చీల, మేకు

౪౦. అలరు=ఒప్పు, పూవు, చెరువు=ఒప్పు, చిన్ని, అందమైన.

(ఈముప్పదియొక్కటి పిల్లకాయలయాటలు)

అల్లి - ఆలంకి - ఇల్లు - ఉప్పట్లు - కలికి - కులదికాళ్ళు - కాలికంచము - కీఱుగానుఁగు - గడ్డినబొద్దు - గూవనాలు - గుడుగునుకుంచములు - గొబ్బిళ్ళు - గుళ్ళు - చెండు - చిడుగుడు - చిక్కనాబిల్లులు - చీకటిమొటికిల్లు - చిట్టు - బుట్టు - చుండ్రాళ్ళు - అందలములు - జిల్లురాతిదాటలు - కాళ్ళపాము - నెట్టులు - పుడికిళ్ళు - పులియాట - బోర్లపక్క - బోటికాళ్ళు - మండలములు - వ్రేలుబొట్టన - వెన్నెలకడి - ఒట్టిలు చిందలు.

౪౧. ఏడెన్నిదులు=ఏబదియాలు, బొండి=ఒడలు.

౪౨. ఆఁగాపు=నల్లనయ్య, మాటికి=చుట్టియును.

౪౩ ఈరై చువొలకములనొప్పొకవాడు=ఒడివెనములసాము, వెన్నుఁడు, కాఁ దారిమూదారి=నడురేయి, కట్టలయ్యో, ఈజు=కత్త.

౪౪. జులుకు=వెఱపు, చిల్య=పాము, కోతెంచు=కానిపించు, లింకించు = చూచు, నల్లఁద్రాగుడు=తెలగ. పుల్లవ్వు = ఒకడిమ్మచేప, తుపాను=గారివాను.

నేలు = పన్నెండకాసులనాణెము, నెమ్మ = ఎముక, మేకు, మళ్లి = చిన్నగరిటె, మజ్జరే = బిరిబిరి, వానజాలిపులుగు = అంచ.

౮౫. ఇంటికొప్పు = ఇంటినాడు, కొప్పువాడు, కలకట = వెక, కు న్తరించు = నవరించు, ఊరిడించు, కాండ్రి = చేయుదును, దబ్బిజ = మోసము, మోసకాడు, బోదలు = నన్నాసులు = బైజ = తెల్విలేమి, ముఱపు.

౮౬. చెదారము = గడ్డిపోచ, చెత్త, అలపోయి = కలంచు, తివ్వళిక = ఓవ్వె, నెటి = అందము, పెందిరుపడి = గడ్డి, పులుగులతేడు, పడక = పానువు, మెఱకరి = ఒంటిజందెపువాడు, వడుగడు.

౮౭. అడిజనని = తిట్టగూడని, అడిగొంటు = చెడుగు, కొఱమూరి = పనికిరాక, తడు = మిక్కిలి, కస్తీ = అడలు, నదరి = ప్రేలి, వసతి = ఇమ్ము, సిగ్గటి = బిడియమువిడిచి, సిస్తు = అందము.

౮౮. అనువు = సుఖపు, కొంచెము, ఉమ్మలిక = ఏడ్పు, అడలు, కడమ = తక్కిన, మిగిలిన, తెగుదల = కొగ, మొగదల = ఎదురు, వ్రాలు = అక్కరములు.

౮౯. ఆక్కిటులు = కవికరము గలవారు, ఈరాములు = పన్నెండు, వైకము = బిలుబిలు, విత్తు = గింజ.

౯౦. నేలతేడు = దొంగ, పడచు = కన్నియ, కన్నెటికము కానిబోగముడి, మప్పు = నేర్పు, మాటుతులు = పగవారు, మలము = తిరుగు, మాసటీడు = పెద్ద, వలిపిరి = చలి.

౯౧. (ఈముప్పదిరెండు జెట్టిపట్లరకములు):- అంజమెడపట్లు - కుడియదుగు పడువడి - కుమ్మరిపు - కన్నాక కందము - కల్లమ - కళవరము - కెర్లి - కెర్లి - కిర్లి - గొంతూములు - చొంగము - కళియ - చలిక - నేలతేడు - తిడిగి - తోరహత్తము - తొట్టి - తొక్కిన - తాళము - తడకొలు - కలకటము - మోస - పొరము - పడము - పెట్టాగు - బరిపోయ - మొద - టాజిపు - రొంద్రేటు - రింజ - రాటము.

౯౨. కాపక = పట్టుము, నంజాడు = కొరు, పొన్ను = బంగారము, లలి = కూర్చి.

౯౩. ఆకొంట = ఆకలితోనుండుట, ఇల్లి = వస్తు, కొల్పు = వేయిల
నొల్పుట, కొయ్యదిప్పు = చెడుగు-వగళు = పట్నము, వెంట = అక్కట.

౯౪. అయిదుముమ్మాలు రెట్టింపసయినయేండ్లు = నూటయిరువదియై
దేండ్లు, ఒత్తుకాడు = సుతికాడు, కారులు = ఆటతీరులు, కొప్పలు = చిం
దులు. కడికయి = వలచేయి, గుమ్మెతకాడు = మద్దెలకాడు, చిప్ప = తాళపు
చిప్ప, మవ్వడులు = వడిపెచ్చు తగ్గునడినడకలన్ మూడు తెలుగుల యాటపా
టవాదెముల మెలపతీరులు.

౯౫. ఎప్పట్టుల = ఎచ్చోట్టుల, కంపు = గబ్బు, తల్లివేరు = కుంకటి
వేరు, నెల = చందమామ, ముప్పదిరేణువళ్ళు, పంపు = నెలపు, మలాక =
మంచిగందము, మొగులువిరి = నీళ్ళు, పంకము = పాలు.

౯౬. అంట = విస్తరి, కుట్టుడాకు, అడరు = ఒప్పు, అదను = తరు
ణము, ఎన్నిది రెండు పండువులు = పదాఱుపండువులు, కంచె = కంపకోట,
తొలునుడులు = ప్రాజదువులు. పురట = పూట, పుంటె = సంజ, హదను =
అదను.

౯౭. ఇగురు = చిగురు, మొటిక = మొలత, గుంజము = గుమ్మము,
నెట్టనన్ = తుదకు, పొదలు = ఎదుగు, ముదిమి = ముసలితీకము, అంది =
అలుబిడ్డలు, దించు = దించు.

౯౮. ఓము = కాచు, పగడ = ఒక, ఒక్కటి.

౯౯. అబాడి = ఆవుపాలు, అనుము = త్రాగుము, నుంకు = వస్తు.

౧౦౦. లోటు = వెలితి, లెస్స = బాగు.

